SPOSOB

Wyprowadzenia Kommiſſyi Duchowney
krotko
ZEBRANY,

Na Trzy Części,

to ieſt:

Co ſię ma zachować przed zaczęciem, w ſamym Akcie, y po zakończoney Kommiſſyi

PODZIELONY;

Kommiſſarzom do Sądow pierwſzey Inſtancyi wyznaczonym, nie maiącym, lub maiącym moc decydowania finalnego,

wielce

UZYTECZNY.

Dla potrzebnych tey wiadomości,

Szczegulniey

Dla Duchowieńſtwa Dyecezyi Włodzimierſkiey y Brzeſkiey.

UŁOZONY.

w SUPRASLU. Roku 1770.

PRZEDMOWA AUKTORA.

Do Kommissarza.

Prezentuię ci zacny Kommissarzu te dzieło moie, z akt porządnych, y należytą w Processach formę zachowuiących Kancellaryi, tudzież przepisu biegłych w Prawie, pracą y staraniem moim, z obszernych woluminòw, nieopuściwszy nic do Istności, y całości wyprowadzenia prawney Kommissyi należącego, dla ulżenia ci trudòw ktòtko zebrane; też podług intencyi, y myśli moiey chciey poczytać za szczerą chęć usłużenia potrzebnym tey wiadomości, nie zaś bym się chciał czynić Doktorem y Nauczycielem twoim, zniewalaiąc do sprawienia się podług porządkòw y opisòw tu zawartych, lubo w prawdzie tak się każdemu sprawić y zachować należy, co bowiem w tey szczupłey pracy moiey wypisałem, nie iest to głowy moiey wynalazek, ale ustawa Prawa, ktòre nie zwykło dysputować, lecz kazać, *Lex jubet non disputat*. Jaśniey y bez pokrywki mòwiąc, używam słòw C. Lucij *Si doctus es, majora arripe, vel absolutiora exposcas.* ieżeli czytaiąc ten sposob zdaci się bydź

A rzecz

rzecz w ſwey Materyi nie doſtateczna gdy udaſz ſię do mędrſzych rady, za złe ci mieć nie będę, owſzem w ſprawach trudnieyſzych, niezaſadzaiąc ſię na moim zdaniu, czytać y pytać doſkonalſzych ſam radzę y życzę, tylkoż o ten wzgląd proſzę, abyś niedoſtateczność, lub niedoſkonałość w czytaniu upatrzoną łaſkawie pokrył y poprawił. Vale.

WIA-

WIADOMOSCI PRELIMINARNE.

Ponieważ Kommiſſya ieſt część Sądu, y Kommiſſarze formę Sądową w niey zachować powinni, przyſtoi wiedzieć fundamentalne Sądòw początki, y śrzodki, ktòre poprzedzaią, y dyſponuią ku finalney decyzyi, trzymaiąc y prozekwuiąc ſprawę w granicach Prawa tym porządkiem.

I.

Fundament y początek Sądu ieſt Cytacya, czyli Pozew, ktòry nic ieſt innego, tylko wezwanie winnego do ſprawienia ſię przed Sądem, á ten ieſt troiaki.

Pierwſzy ſłòwny, to ieſt: kiedy Sąd przez Prawnego Exekutora, naznaczaiąc czas y mieyſce ſtawienia ſię obwinionego, uſtnie wokować przykazuie; ten ſpoſob pozywania poſpolicie nazywaią, zakaz.

Drugi Literalny, czyli na piśmie, ten zaś maiący z gòry Imie y Tytuł Sędziego wypiſany, powinien oraz wyrazić Imie Aktora, to ieſt tego, ktòry pozywa, Imie pozwanego, rzecz, o ktòrą go pozywa, Mieyſce y czas Sądu; ten Pozew pieczęcią Sędziego ſtwierdzony, y Ręką Konſyſtorſkiego Piſarza, lub ſubſtytuta Jego podpiſany, y tak z Kancellaryi ſtrona powodowa maiąc wydany, przepiſawſzy Kopią, powinna go ſtronie zapozwaney wcześnie intymować przez Exekutora prawem naznaczonego. Exekutorowie Prawni względem Sądòw Konſyſtorſkich ſą oſoby Duchowne, temu Konſyſtorzowi, w ktòrym ſprawa ma bydź ſądzona, podległe, tudzież wſzyſcy Cerkiewni Słudzy, iako to Diak, Zakryſtyan y inni, iakowi przy ktòrey Cerkwi znayduią ſię. Y przez te tylko oſoby á nie przez żadne inne obce, á tym bardziey Sądowi pozywaiącemu nie

podle-

podległe, przytym w Dni powſzedne nie w Swiąteczne, za Dnia, nie po zachodzie Słońca Pozwy intymować ſię powinny, á to wſzyſtko pod rygorem nie prawney intymacyi, tak, że nie przez te oſoby, y nie w takie czaſy zapozwany, nie będzie obowiązanym ſtanąć. Exekutor wziąwſzy od ſtrony Kopią y Oryginał Pozwu, ma go intymować w Domu Pozwanego, oddaiąc do Rąk iego Kopią, á pokazuiąc tylko w ręku ſwoich oryginał, mianowicie Pieczęć y podpis Piſarza; ieżeliby zaś Pozwanego w Domu niezaſtał, tedy też kopią przy obecności by też iednego z domowey Familij, w Domu złożyć, że to ieſt Pozew, obwieścić, y oryginał prezentować, oraz dowòd wypełnioney Exekucyi czyli intymacyi na oryginale, gdzie ſpoſobne będzie mieyſce, w te ſłowa zapiſać *Jezeli Pozwanego zaſtał y do rąk oddał* - - Roku N. „Mieſiąca N. Dnia N. Ja niżey na

„podpiſie wyrażony Kopią tego Po-
„zwu Wielebnemu N. Parochowi N.
„w Rezydencyi Jego do rąk oddałem,
„oryginał prezentowałem, y wſzyſtko
„wiernie podług Prawa wykonałem,
„na co podpiſuię ſię N.N. Diak Cer-
kwi N. *mp. Jeżeli pozwanego
nie zaſtał, y przy domowych złożył.*
„Roku N. Mieſiąca N. Dnia N.
„Ja niżey na podpiſie wyrażony Ko-
„pią tego Pozwu w Plebanij y Rezy-
„dencyi W. N. Parocha N. w o-
„becności Domowey Familij złoży-
„łem, o kontentach Pozwu obwie-
„ściłem, Oryginał prezentowałem, y
„wſzyſtko wiernie podług Prawa wy-
„konałem, naco podpiſuię ſię - - Jeżeli
na Inſtancyą Aktora iednym Pozwem
dwòch, trzech, lub więcey będzie
pozwanych, dla każdego z nich oſo-
bliwſza bydź powinna kopia, y E-
xekutor zapiſuiąc na Oryginale do-
wòd Intymacyi, tak ma zapiſać - - Ro-
„ku N. Mieſiąca N. Dnia N. Ja
niżey

„niżey podpiſany kopią tego Pozwu
„Wielebnemu N. Urodzonemu N.
„Sławetnemu N. *tu wyrazić każde-*
„*go Imie, y Urząd*, każdemu w Jego
„Rezydencyi podałem, Oryginał pre-
„zentowałem, y wſzyſtko wiernie po-
„dług Prawa wykonałem, na co pod-
piſuię ſię. Jeżeli zaś każdemu in-
ſzy Exekutor intymuie, każdy od ſie-
bie zapiſać powinien. Zaſzłyi w nie-
ktòrych mieyſcach zwyczay takową
intymacyą podpiſować y na kopiach
nie ieſt naganny, ale na Oryginale
koniecznie powinna bydź zapiſana,
inaczey gdyby Pozwany na termin
nie ſtanął, Aktor, niemaiąc czym do-
wodzić prawney Intymacyi, upadłby
na terminie. Po wypełnioney tako-
wey Intymacyi, Exekutor Orygi-
nał z zapiſaną Exekucyą, Aktorowi
oddać powinien, Aktor zaś ma go
komportować na termin do Sądu.
Co ſię do tąd rzekło o Intymacyi
Pozwu, tym ſamym ſpoſobem Mo-

nitoria, Exekutoryalne Listy y Dekreta, y wszelkie inne Duchowne Instrumenta intymuią się, odmieniaiąc w zapisaniu Exekucyi słowo *Pozwu* w słowo *Monitorium*, lub inne ktòre się intymować będzie. Przy tym y to wiedzieć potrzeba, ieżeli pozwany przy intymacyi Pozwu, czy też innego Instrumentu, przyimować niechce, alboli też przeciw Sądowi, lub Aktorowi, czy też samemu Exekutorowi uraźliwie mòwi y grozi, y to przy końcu intymacyi po tych słowach *podług Prawa wykonałem*, wyrazić należy, tylkoż Exekutor sprawić się powinien wiernie, nic nie przydaiąc, gdyż na ten czas prezentuie Osobę Urzędową wiary godną, y Sąd mu zupełną da wiarę, dla tego y Strona Powodowa ma uczynić wybòr w Prawnych Exekutorach, by był Człowiek rozsądny, pisać umieiący, y każdy takowy do Intymowania rekwirowany bez wielkiey y słusz-

słuszney przyczyny, gdyby też był Kapłan, odmawiać niepowinien, inaczey zaciągnie notę niepośłuszeństwa Zwierzchności, y odpowie Sądowi; Expens zaś na intymacyą łożyć się maiący, Aktor kompensować powinien.

Trzeci Pozew Realny czyli kaptywacya, lecz to samemu Sądowi wiedzieć należy, kiedy y iakim sposobem ma bydź użyty y wykonany.

II.

Na przypadłym z Pozwu terminie ieżeli pozwany stawaiący, nie przyzna tego, co przeciw niemu wnosi y proponuie Aktor, do probowania zabrać się powinien, a że y Kommissarzom osobliwie moc finalnego rozsądzenia maiącym, wiedzieć należy, iakowe dowody są dostateczne do przysądzenia Aktorowi, czego na pozwanym wymaga, lub w niedostatku dowodòw, kiedy pozwanego niewinnym uznać trzeba, dla tego

daie się tu explikacya, iakie y wielo-
rakie są prawne dowody, lubo Same-
mu deleguiącemu Sądowi do wiedze-
nia zdaią się bydź właściwe.

W czym nayprzòd wiedzieć trzeba
dwoiaki rodzay spraw *Juris & Fac-
ti*, Sprawa zowiąca się *Juris* czyli
prawa, iest dochodzenie przez Aktora
własności swoiey, Gruntu lub rzeczy,
ktòrą pozwany nie prawnie possyduie
y trzyma, Sprawa zowiąca się *Facti*
iest dochodzenie krzywd na zdrowiu,
Fortunie, lub honorze przez pozwa-
nego poczynionych.

W oboygu rodzaiu tych Spraw
pierwszy y dostateczny liczy się do-
wòd, własne pozwanego podług in-
tencyi Aktora wyznanie, lecz y te
aby było prawnym, y zupełnym do-
wodem, ma mieć własności temi wier-
szami opisane - -

*Major, Sponte, sciens, contra se,
ubi jus sit, vel hostis.*

*Certum, Lisq; Favor, Jus, nec
natura repugnet.* *Ma-*

Major znaczy, aby pozwany wyznaiący co ku intencyi Aktora, był w doſkonałym wieku, maiący Lat 25. bo wyznanie przeciw ſobie, w mnieyſzym wieku będącego nic mu ſzkodzić niepowinno z Dyſpozycyi Prawa. *Sponte* że powinien wyznać z dobrey woli, żadnym od Sądu, lub ſtrony uciſkiem y gwałtownością nieprzymuſzony. *Sciens* by to, co wyznaie, niewątpiąc wiedział, że tak ieſt prawda. *Contra ſe* w tym tylko wyznanie iego ma bydź przyięte za rzetelne, co przeciw ſobie wyzna, á nie w tym, co przeciw drugiemu. *Ubi Jus ſit*, aby wyznał u ſamego Sądu choćby Kommiſſarſkiego w czas Sprawy agituiącey ſię, á nie na inſzym mieyſcu, á choćby y w Izbie Sądowey, y w przytomności Sędziego, byle nie na Sądy zaſiadłego, wyznanie nierozumi ſię Sądowe. *Vel hoſtis.* aby wyznał w obecności Aktora czyli Prokuratora Jego. *Certum* wyznanie

nie bydź powinno w rzeczy pewney niewątpliwey, gdyż Sąd w niepewney rzeczy decydować nie może, *Lisą* by wyznał to, o co Sprawa ieſt lub bydź może. *Favor* aby wyznanie niebyło przeciw rzeczy, w ktòrey ſame mu Prawo ſprzyia, iako to naprzykład Szlachectwo, y gdyby wyznał ſię Chłopem, kiedy ieſt Szlachcic Urodzony, temu wyznanie niezaſzkodzi. *Jus nec natura repugnet*, aby niebyło wyznanie przeciw wyraźnemu Prawu, lub w tym, co ieſt przeciw naturze ſamey.

Gdy pozwany nieprzyzna, dopiero Aktor zabrać ſię powinien do dowodòw innych dla zkonwinkowania Pozwanego, á te w ſprawie *Juris* pierwſze mieyſce trzymaią. Dokumenta piſane, iako to ſą: Erekcye, czyli Funduſze, Zapiſy, Legacye, Donacye, Teſtamenta y inne, y te ieżeli ſą Oryginalne z zachowaniem Prawa ſporządzone, pieczęciami y podpi-

podpisami stwierdzone, gdzie należy, podług Prawa przyznane, iaśnie rzecz wykładaiące, czy też autentyczne onych Extrakty są dostateczne, czasem z okoliczności iakowego powątpiewania zdarzy się potrzebny Jurament strony, lub stawienie Swiadków podług uznania Sądu, czy też przepisu Prawa. Sprawa *facti* zawżdy się probuie przez Swiadków, y gdy tych bez trudności u Sądu stawić nie można, Sąd za nominowaniem stron zwykł na mieysce zsyłać Kommissarzów, daiąc, albo niedaiąc moc decydowania, częstokroć oraz krom wysłuchania Swiadków, zleca onym wizyą, mieysc rewizyą, albo weryfikacyą Dokumentów, likwidowanie Intraty, słuchanie Rachunków, y do wielu innych ku pomocy y zupełnieyszey w dowodach Sądu Informacyi używani bywaią Aktów; zeznania Swiadków, iakie y kiedy zupełnym są dowodem w swym mieyscu pokaże-

się

ſię, w Sprawie *Facti* Aktor nayprzòd u Sądu powinien złożyć pretenſyi ſwoiey Punkta porządnie y iaśnie ſpiſane, y te Ręką Piſarza zaprodukowane pòydą potym do Kommiſſarzòw, ktòre ieżeliby niebyli in forma interrogatoriòw, to ſprawić będą obligowani ſami Kommiſſarze, ſpoſobem w ſwoim mieyſcu podać ſię maiącym, tak, by iſtota punktòw w niczym nadwerężona niebyła.

III.

Aktor u Sądu przeciw pozwanemu czyniący, powinien nie tylko wyrazić pretenſye ſwoie, y dać dowody, ale też założyć konkluzyą, czyli petycyą, czego na pozwanym wymaga, y Sądu dopraſza ſię, inaczey Sąd bez wyraźnego wnieſienia, czego żąda powòd, niemiałby pobudki y powodu do decydowania, y nieby niedecydował. Powòd zaś niema ſię więcey dopraſzać, nad to co ſłuży rzeczy y Materyi do Sądu wnieſioney y wyprobo-

probowaney, lub ſobie podług Prawa ſłużącey, gdyż takowe petycye Sąd muſiałby odrzucić, ponieważ propozycya, petycya, dowody, y Sentencya czyli Dekret w iſtności Materyi y ſprawy zgadzać ſię powinny. Ta zaś petycya nietylko w pryncypalney ſprawie, ku finalney decyzyi ma ſię rozumieć potrzebna, ale w wſzyſtkich aktach interlokutoryalnych, oraz y Kommiſſarſkich, iakowey gdzie porządek Proceſſu y ſprawy wyciąga.

IV.

Wyznaczeni y approbowani Dekretem Kommiſſarze, prezentuią na ſobie władzę Deleguiącego Sądu, ich Akta y Decyzye tey ſą wagi y mocy, co ſamego Sądu, iednakże w tym doyrzeć ſię powinni, co maią ſobie Dekretem zlecono, bo nad to nic więcey nie mogą, y w czymby poſtąpili nad moc powierzoną, byłby actus nullitatis, to ieſt nieważący, y od Sądu

niebył-

niebyłby przyięty; przytym powinni
ſię ſprawić wiernie, bez parcyalności
ku ſtronie, w czym przekonani u Sądu,
podpadaią karze wiecznego od po-
dobnych funkcyi odſądzenia, y na-
grodzenia koſztów y krzywd ſtronie
przez to poczynionych, á tym bar-
dziey przekonani o Korrupcyą.

Jeżeli ich ieſt wielu od iedney y
drugiey ſtrony nominowanych, w te-
dy na woli ieſt ſtron, choćby y wſzyſt-
kich ſprowadzić, á że ſtrony nomi-
nuiące do wielu nominowania bar-
dziey ten powab maią, by dla za-
ſzłey czaſem nieſpodzianie w niektò-
rych do ziachania przeſzkody, choć
po iednemu bez długiey zwłoki ſpra-
wy ſprowadzić łatwość mieli, dla
tego ziachać determinowani, powinni
ſię doyrzeć w Dekrecie, iaka liczba
za potrzebną uznana. Zaden zaś
z nich na mieyſce ſwoie inſzego zſy-
łać niemoże, gdyż to ieſt władza,
iego tylko oſobie powierzona, by to
przez

przez się, nie przez drugiego wykonywał, choćby też y strony na to zezwalały, bo lubo strony Kommissarzòw nominuią, ale Sąd władzy użycza. Liczba Dekretem za zwyczay w ten sposob naznacza się: by była z strony powodowey y pozwaney rowna po dwa lub po iednemu, y gdyby iedna strona sprowadziła dwòch, druga iednego, z tamtych dwòch iednemu uchylić się należy. Kommissarze kiedy maią moc finalnego rozsądzenia, nazywaią się oraz Sędziowie, ktòrego tytułu używać niepowinni bez tey mocy delegowani.

V.

Po wypadłym Dekrecie na Kommissyą, o sprowadzenie iey starać się powinien Aktor, albo też pozwany, ieżeli òn u Sądu dla oczyszczenia się od zarzutòw zawołał się pierwszy do Kommissyi, y Kommissarzòw nominował, á to tym sposobem: wyiąw-

szy z Akt Sądu Deleguiącego Dekret Kommissyi, powinien go Kommissarzom obòch stròn prezentować, y prosić o wydanie Innotescencyi y złożenie terminu, gdy to otrzyma, iednego lub dwòch strony swoiey Kommissarzòw do ziachania upewnić, List obwieszczalny stronie przeciwney intymować, by y ta o terminie wiedząc starała się swoich upewnić y sprowadzić Kommissarzòw.

VI.

Aktor sam ieden w swoim pokrzywdzeniu czyniący, á za tym każdego czasu krzywdy swoie darować mogący, po nastąpionym Dekrecie Kommissyi, iest zupełnie wolny sprowadzać ią, lub nie, gdyż Dekret tey na niego powinności nie wkłada, y Sąd nie sądzi, ieno dobrowolnie dla odebrania Sprawiedliwości garnących się. Kiedy by zaś było więcey ròwnie y wspòlnie pokrzywdzonych w ieden że Aktorat złączonych, dru-

gi

gi lub trzeci niechcący darować krzywdy w swoich Punktach, może ią sprowadzać, á ieżeli by ten drugi do pryncypalnego Aktoratu łączący się był Instygator Sądu ex Officio assystuiący, ten y po odstąpieniu pryncypalnego Aktora, dla powszechnego w wykorzenieniu niecnot dobra, nic zaś w partykularnym Aktora interesie, nie tylko Kommissyą sprowadzać, ale aż do końca sprawę prozekwować, maiąc do wyprobowania dowody, na Sumnieniu iest obowiązany, y w zaniedbaney takowey prozekucyi Sądowi odpowiedzieć winien będzie. Jeżeliby zaś z Aktorem wspólnie pokrzywdzony, nie łącząc się do Aktoratu w początku sprawy, chciał dopiero łączyć się do Kommissyi, od Kommissarzów nie ma bydź przyięty, bo go y Sąd więcey nieprzyłączy.

VII.

Zdarza się wielokrotnie, że Aktor

 złośli-

złośliwą ſprawę przeciw pozwanemu wſczęwſzy, á tym ſpoſobem w nieſławę podawſzy, zabrawſzy ſię na Kommiſſyą, dla zoſtawienia go w złym u Ludzi rozumieniu, alboli też większe onemu poczyniwſzy krzywdy, by tych Sąd przez Kommiſſyą niepoznał, y pozwanemu Satysfakcyi nie przyſądził, uproſzoney Kommſſyi z umyſłu ſprowadzać niechce, co iako ieſt z niemałym pozwanego pokrzywdzeniem, tak uſilnie w tym radzić ſobie powinien, á to w ten ſpoſob:

Należy nayprzòd aby ſię doyrzał napierwſzym u Sądu terminie, kiedy mu ſię kommunikuią punkta powodu przeciw niemu podane, na te odpowiedziawſzy, czy też punkt w Punkt odpiſawſzy, ktòre odpiſanie nazywaią ſię Punkta Relewacyine, czyli Reſponſalne, ſwego pokrzywdzenia oſobliwſze przeciw Aktorowi, ktòreby miał rzetelne, ma ſpiſać y

do

do Sądu podać Punkta, biorąc na siebie rekonwencyonalny Aktorat, doprafzaiąc się: aby ta rekonwencya była przyięta do wspòlnego z pryncypalną sprawą Processu, y Sąd ią bez wątpienia przyimie, byle miała konnexyą z sprawą konwencyonalną, to iest: pryncypalną Aktora. Przytym ieżeli po stronie powodowey porozumie, że po wypadłym Dekrecie prozekucyi zaniedba, pozwany choćby też y niemiał rekonwencyonalnego Aktoratu, szczegulnie żądaiąc wywieść się od zarzutòw dobrey Jego sławie szkodzących, y dla pozyskania satysfakcyi z Aktora za kalumnią, maiąc Punkta relewacyine, może y powinien doprafzać się Sądu, aby Kommissarzom przez Dekret pozwolona była moc expedyowania Kommissyi, in Contumaciam strony niestawaiącey, y swych Kommissarzòw niesprowadzaiącey, czego mu Sąd nie ubliży, y iuż na ten czas po

wypadłym Dekrecie na Kommiſſyą, wyczekawſzy trocha według okoliczności czaſow, y odległości Kommiſſarzow, ieżeli Aktor nie ſprowadza ſam ſpoſobem ſub N°. V. wyżey opiſanym, ſprowadzić powinien, y Kommiſſarze iego ſtrony w nieſtawaniu Aktora w Punktach relewacyinych, y rekonwencyonalnych, czy też w ſamych relewacyinych Kommiſſyą expedyować maią, może też dopraſzać ſię Sądu y o wyznaczenie, terminu w ktorym ta Kommiſſya ma bydź zakończona.

Powtore, ieżeli na pierwſzym terminie u Sądu ſłownie tylko znegowawſzy Punkta powodu, w doſtatecznym na Punkta odpiſaniu, ſwoich relewacyinych niepodał, ani domowił ſię o użyczenie mocy expedyowania in contumaciam, á poſtrzegłſzy zaniedbanie Aktora, chciałby ſię relewować, pod ow czas, ma rekurs uczynić do Sądu, á ten zwa-

żyw-

żywſzy okoliczności przez przypozwanie Aktora, y drugi Dekret, lub przez Reſkrypt ſwòy ſupplementuiący pierwſzy Dekret, takowey Aktora złości zapobieży. Opuſzczoney zaś Rekonwencyi w pierwſzym przy kontrowerſyi z Aktorem terminie potym, y Sąd przyiąć niemoże, á tym bardziey Kommiſſya, ale trzeba oſobny formować, y zacząć Aktorat, tak iako y temu, ktòry maiąc wſpòlne z Aktorem od pozwanego pokrzywdzenia, z tymże Aktorem w pierwſzym terminie y Aktoracie niełączył ſię.

Co ſię tu rzekło o ſpoſobach pozwanego przeciw unikaniu Kommiſſyi przez Aktora, ma ſię rozumieć y wzaiemnie, ieżeli pozwany niechce attentować Kommiſſyi, á w Dekrecie nie dołożona in contumaciam clauſula, po dołożenie oney ma ſię referować Aktor do Sądu.

VIII.

Jeżeliby Aktor po nastąpionym Dekrecie na Kommissyą z iakowych słusznych przyczyn zreflektowawszy się, bardziey sobie życzył Swiadków do Sądu stawić, czyniąc recess od Kommissyi, inaczey tego wykonać, y u Sądu pozyskać nie może, tylko za zezwoleniem na to strony przeciwney, za którey zezwoleniem każdego czasu, choćby też po wydanych przez Kommissarzów Innotescencyach Sąd przyięcia u siebie Swiadków łatwość uczynić może.

IX.

Lubo każda strona tak powodowa, iako y pozwana, y owszem ieżeli w powodzie, lub w pozwaniu będą pomnożone kategorye y osoby, to iest: w Powodzie do iednego Aktoratu więcey łączących się, czy też nie ieden, ale więcey bywszy pozwani, każdy z nich swóy własny inte-

tes, czyli kategoryą maiący, ma pozwolono nominować ſobie Kommiſſarza ſwego, y za zwyczay nominuią, nie ieſt to iednak z obowiązku Prawa, ieżeli zechcą, y na iednych Kommiſſarzòw zgodzić ſię mogą, to ieſt pozwany, y na ſwoią ſtronę kiedy zechce może akceptować Kommiſſarzòw od powodu nominowanych, w reſzcie mogą y na iednego tylko zgodzić ſię Kommiſſarza, bo Prawo w tym tylko ſtronom uczyniło Fawor, że podług upodobania nominować pozwoliło.

W takowym z ſtrony y drugiey oſob intereſſowanych, y ſwoich Kommiſſarzòw mieć mogących pomnożeniu, gdy w ſkutku każdy dla kategoryi ſwoiey wynominuie, y Dekretem approbowani będą, w ſprowadzaniu onych tak rowność liczby zachować ſię powinna, by żadna więcey nad drugą nieſprowadzała, tylko albo wſzyſcy po iednemu,

albo

albo po dwa, chibaby inaczey pozwalała okoliczność Dekretem uznana.

X.

Kommiſſarze lubo podług Prawa powinni bydź od ſtron do ziachania uproſzeni, bez ſłuſznych iednak przyczyn wielkiey w tym trudności uczynić niemaią, częścią przez obowiązek poratowania bliźniego żądaiącego ſprawiedliwości, częścią przez wzgląd y obſerwę Sądu Deleguiącego, ktòry zwłaſzcza na podległych Juryſdykcyi ſwoiey takowey złośliwey z umyſłu niſzczenia ſtrony nieuczynności, za rekurſem pokrzywdzonych y prawnym przekonaniem poſzukiwać może, w ſprawach Fiſci, z Inſtancyi Sądòw Inſtygatora wypadłych, ile ku poſpolitemu dobru dążących, od przyięcia tey Funkcyi wcale wymawiać ſię nie powinni pod wielką Sądu animadwerſyą.

Stronom też to wiedzieć trzeba: że Kommiſſarzom, kròm uproſzenia y należytego uſzanowania przez poważanie w ich oſobach Sądu Deleguiącego, za koſzta y ſatygi obligowani ſą, to ieſt: każda dla ſwoich do rekompenſy, w ktòrey pokrzywdzeni, y Sądownie upomnieć ſię mogą.

XI.

To też ieſzcze Kommiſſarzom wiedzieć należy, że częſtokroć od Sądòw pryncypalnie w ſprawach Fiſci bez przypozwòw y Dekretòw ex nobili Officio wychodzą Inſtrumenta na Kommiſſyą, takowy więc odebrawſzy Inſtrument w ſprawie opiſaney, tymże maią ſprawić ſię porządkiem, iaki zachowuie ſię w Expedyowaniu z Dekretu.

Zakończywſzy wiadomości Preliminarne, należy do ſamey przyſtąpić Kommiſſyi, ktorey.

CZĘSC PIERWSZA

Co maią zachować Kommiſſarze przed zaczęciem Kommiſſyi.

§ Pierwſzy.

Wątpić mi nienależy, że wſzyſcy ci, ktòrzy tylko do tey funkcyi użyci bydź mogą, będą wiadomi Sędziow, ich Konſyſtorzòw, Piſarzòw, pieczęci, y innych Autentyczności znakòw, gdy tedy od ſtrony będą mieli prezentowany ſobie Dekret, czy też odbiorą Inſtrument na Kommiſſyą, maią ſię doſkonale doyrzeć, czy ſą ſolenności w Expedycyach Kancellaryi zachować ſię zwykłe, by z tąd zupełnie poznali, że Extrakt Dekretu lub Inſtrument, ieſt prawdziwy, á nie na podeyście iakowe zmyślony, to wyrozumiawſzy oſobliwie ci, ktòrzy będą ſkłonieni y determinowani do ziachania, ieżeli ſą w bliſkości, zſzedſzy

ſię

się y umowiwszy się z sobą oraz y stroną o terminie, na ktòrym Kommissya wygodnie odprawić się może, à tergo Dekretu czy też Instrumentu, dowòd prezentowania y wydanych Innotescencyi zapisać maią.

Względem złożenia terminu lubo nie są obligowani zachować feryę y Dni Jurydycznych od Sądu zachować się zwykłych, powinni iednak obrać takie czasy, ktòre dla Swiadkòw mogą bydź łatwieysze, zwłaszcza kiedy ci będą z ludzi roboczych, czas gorących y nagłych robot, poprzedzeniem, czy też na daley odłożeniem minąć trzeba; oraz termin powinien bydź złożony, na dzień powszedni, á nie Swiąteczny; po ufundowaney iednak Jurysdykcyi, na Dniu powszednim, y po wyszłych Kontrowersyinych Aktach y Dekretach, tudzież wykonanym Juramencie przez Swiadkòw, słuchanie tychże Swiadkòw z adnotowaniem

ich

ich depozycyi, mogą zacząć, czy też kontynuować y na Dniu Swiątecznym.

Dowòd prezentowanego Dekretu y wydanych Innotefcencyi z przypozwem Swiadkòw ma bydź zapifany „w te fłowa - - Roku N. Miefiąca N. „Dnia N. ten Dekret nam niżey pod„pifanym Kommiffarzom był prezen„towany, mocą ktòrego List obwiefz„czalny przeciw ftronie y Pozew prze„ciw Swiadkom na Dzień N. Miefią„ca N. wydaliśmy na co podpifuiemy „fię. N.N. Kommiffarz ftrony powo„dowey *mp*. N.N. Kommiffarz ftrony „zapozwaney *mp* - - Jeżeli ich będzie więcey nad dwòch, drudzy podpifuią fię niżey, to zachowuiąc: by drugi Aktora, podpifał fię podpierwfzym Aktora, drugi pozwanego pod pierwfzym pozwanego, á kiedy ich będzie z ftrony y drugiey po więcey, w podpifowaniu tenże porządek zachować powinni, wiedzieć bowiem

trzeba

trzeba, że z porządku y dyſpozycyi Prawa, Kommiſſarze ſtrony powodowey prym trzymaią, y zawżdy ſię ieden po drugim na prawey ręce podpiſuią, á na lewey Kommiſſarze ſtrony zapozwaney, ieżeli większość powagi oſob w Kommiſſarzach ſtrony zapozwaney nie będzie dla ſiebie wyciągała prymu, o czym niżey.

Kiedy zaś zlecona im Kommiſſya ex Officio Nobili przez Inſtrument à tergo, onego czas doyścia ich Rąk tak ma ſię adnotować - - Ro„ku N. Mieſiąca N. Dnia N. ten „Inſtrument na Kommiſſyą odebra„liśmy y Innoteſcencyą przeciw ſtro„nie, oraz Pozew przeciw Swiad„kom, na Dzień N. Mieſiąca N. „wydaliśmy, na co podpiſuiemy ſię. „N. N. Kommiſſarz *mp.* - - To też wiedzieć trzeba, że iako w Konſyſtorzach Ruſkich, Akta idą pod datami Mieſiącòw y Dni według

Ruſkie-

Ruſkiego Kalendarza, tak y Kommiſſarze w Aktach ſwoich konformuiąc ſię z Sądem Deleguiącym, tegoż Kalendarza używać maią, nie żeby koniecznie, ale tak ieſt przyzwoitſza.

Jeżeli Kommiſſarze ſą odlegli, tak, że ſię do tego Aktu zeyść niemogą, ſtrona, do ktòrey należy ſprowadzać Kommiſſyą, ma uczynić pilność y ſtaranie, aby ciż przez liſtowną korreſpondencyą, lub uſtnie iey powierzoną, zgodzili ſię na termin, albo-li też ſtrona od ſwoiego Kommiſſarza iednego lub dwòch, odebrawſzy zapiſaną y podpiſaną prezentacyą, oraz Liſt obwieſzczalny z przypozwem z zoſtawionym na dopiſanie terminu okienkiem, uczyni rekwizycyą u Kommiſſarzòw ſtrony przeciwney, exponuiąc umòwiony z ſwoiemi Kommiſſarzami termin, na ktòry gdy y przeciwney ſtrony Kommiſſarze zezwolą, y tenże termin

w zo-

w zostawionym okienku dopiszą, y tak prezentacyą iako y Innotescencyą podpiszą; strona to odebrawszy, ma intymować stronie przeciwney y Swiadkom; wiedzieć też należy Kommissarzowi kiedy ieden tylko przez stron nominacyą Dekretem, lub Instrumentem do Aktu Kommissyi wysadzony y delegowany będzie, iako wszystkie Akta pod iednym tylko swoim Imieniem czynić powinien, tak y tę prezentacyą, tak od siebie zapisać -- Ro-
„ku N. Miesiąca N. Dnia N. ten
„Dekret mnie nizey podpisanemu
„Kommissarzowi był prezentowany,
„mocą ktòrego List obwieszczalny
„przeciw stronie, y Pozew przeciw
„Swiadkom na Dzień N. Miesią-
„ca N. wydałem, na co podpisuię
„się N.N. Kommissarz *mp. albo też*
„Roku N. Miesiąca N. Dnia N. ten
„Instrument na Kommissyą doszedł
„mię y odebrałem, mocą ktòrego

„List obwieſzczalny &c. iako wy-
„żey, Dekret Kommiſſyi od ſtrony prezentowany po zapiſanym dowodzie prezentacyi Kommiſſarze ſtronie oddać powinni.

§ Drugi.

W napiſaniu Innoteſcencyi nie małey Kommiſſarzowi trzeba użyć przezorności, powſzechnym zwyczaiem powinien ią wypiſać, y wydać pierwſzy w porządku ſtrony Aktora, lub ktòry zkłoniony, y determinowany będzie do z iachania. Nayprzòd co do tytułu powinien porządkiem wypiſać wſzyſtkich po Imionach y Urzędach w Dekrecie wyrażonych, na ſtronę powodową y zapozwaną delegowanych, y lubo iako ſię wyżey rzekło, wprzòd powinni bydź wyſpecyfikowani Kommiſſarze ſtrony powodowey, á potym zapozwaney, kiedy, iednak Kommiſſarze ſtrony zapozwaney, albo też ieden z nich będzie wyżſzey Preroga-

rogatywy nad Kommissarzòw strony powodowey, naprzykład z strony Aktora będą Plebani, á w stronie pozwanego będzie Prałat lub Kanonik, czy też urzędem nad innych dystyngwowany, Kommissarz Aktorski wydaiąc Innotescencyą, y przez ludzkość y przez słuszność uniżywszy się z drugiemi w tytule, tego czy tych imiona ma położyć pierwsze, y w podpisach dać pierwsze mieysce.

To też mu wiedzieć trzeba, że chociażby nie wszyscy na Kommissyą ziachać mieli w tytule Innotescencyi wszyscy powinni bydź wyrażeni, raz że maią Prawo do ziachania, powtòre przy wydawaniu Innotescencyi przewidzieć niemoże, ktòrzy ziadą á ktòrzy nie ziadą, á zatym wszystkich wyrazić dla stron, y przyszłego Aktu bespiecznieysza, y choćby też ktòrzy z nich Innotescencyi przed intymacyą nie podpisali

 sali

sali, przeto od Prawa ziachania do Aktu Kommissyi nie odpadły, y w zaszłey przeszkodzie do ziachania dla tych ktòrzy wydawali y podpisali, inni od stron rekwirowani, na termin ziachać y na mieyscu też Innotescencyą intymowaną podpisawszy, Jurysdykcyą fundować, y Akt cały expedyować mogą, wszyscy bowiem, ile ieszcze w tym Akcie, składaią ieden Sąd Kommissarski, przez tych lub innych, byle Dekretem wyznaczonych, odprawić się maiący.

Powtòre Kommissarz wypisuiący Innotescencyą, powinien dobrze wyrozumieć meritum sprawy, kto z kim o co się prawuie, przytym doyrzeć się w wszystkich klauzułach Dekretu, aby nie postąpił w czym nad władzę powierzoną, oraz powinien wyrazić Dekretu Datę, y Sąd Deleguiący, ktòry w pierwszey instancyi bywa troiaki, *Pierwszy*: nadworny Biskupi, *Drugi*: Konsystorski Generalny: *Trze-*

ci

ci Konſyſtorſki Foralny czyli Surrogatoryalny, co Kommiſſarz pozna tak z inſtancyi Dekretu, iako z podpiſu Extraktowego to ieſt: *Ex Prothocollo. &c.* gdyż w tych Piſarz wyraża y ſpecyfikuie rodzay Sądu; á gdy w Innoteſcencyach przyidzie Sąd zmiankować, nie ieſt potrzebne wyraźne Imienia Sędziego wypiſanie, lecz doſyć tak wſpomnieć, naprzykład -- *Prezentowany nam ieſt Dekret Sądòw nadwornych Biſkupich Włodzimirſkich*, alboli też *Sądu Konſyſtorza Generalnego Włodzimierſkiego*, albo też *Sądu Konſyſtorza Surogatoryalnego Poliſkiego*, co iaśniey ſię pokaże w Aryndze, ktòrą Liſt obwieſzczalny piſać ſię powinien.

Forma Innoteſcencyi.

„Jan N. Paweł N. z ſtrony powo-
„dowey, Andrzey N. Bazyli N. z
„ſtrony zapozwaney, do Aktu niżey
„wyrażonego Delegowani Kommiſ-
„ſarze.

„WW. XX. Parochom lub ich Wi-
„karyuſzom, Kommendarzom, Cer-
„kwi wakuiących Adminiſtratorom,
„Klerykom, utściwym Miniſtrom
„Cerkiewnym, y innym Prawnym
„Exekutorom Pokoy w Panu. Czy-
„niemy wiadomo, prezentowany
„Nam ieſt Kommiſſyi Dekret, Sądu
„Konſyſtorza Generalnego Włodzi-
„mierſkiego, w ſprawie między Uro-
„dzonym N. Aktorem z iedney,
„á W. X. N. Parochem N. o zabra-
„nie konia y pobicie Ludzi Aktora,
„iako obſzerniey w Proceſſie ſprawy
„pozwanym, y rekonwenientem zdru-
„giey ſtrony toczącey ſię y agituią-
„cey, na Dniu N. Mieſiąca N. Ro-
„ku teraźnieyſzego na oſoby naſze
„wypadły, y z Akt Konſyſtorſkich
„Autentycznie wydany, ktòrego tu
„niewpiſuiemy, ale na terminie po-
„kazany będzie, przytym z ſtrony
„powoda rekwirowani y uproſzeni
„zoſtaliśmy, abyśmy do Exekucyi
tegoż

„tegoż Dekretu przystąpić termin
„Kommissyi złożyć y List nasz ob-
„wieszczalny wydać raczyli, My ku
„tey sprawiedliwey rekwizycyi y
„prozbie skłonieni, oraz roskazem
„Sądu Deleguiącego czyniąc zado-
„syć, ten List nasz obwieszczalny
„wydać umyśliliśmy, y w Imie Pań-
„skie wydaiemy. Dlaczego wam
„wyż wyrażonym Exekutorom wła-
„dzą naszą Kommissarską, albo ra-
„czey Sądu Deleguiącego w mocy
„posłuszeństwa S. y pod klątwy karą
„przykazuiemy, abyście lub ktòry
„z was na Instancyą Urodzonego wyż
„rzeczonego Aktora, doszedszy oso-
„biście Wielebnego wyż wspomnio-
„nego pozwanego, y Rekonwenienta,
„onego tym Listem naszym obwieś-
„cili, y zapozwali, ktòrego y my
„obwieszczamy y zapozywamy, aby
„się przed nas y Sąd nasz Kommis-
„sarski, na Dzień N. Miesiąca N.
„Roku teraznieyszego na Mieysce N.

„osobiście y nie odwłocznie stawił
„do widzenia y słyszenia, Jurysdyk-
„cyą naszą Kommissarską ufundo-
„wać, stronę powodową do probo-
„wania przyiąć Swiadków, wpro-
„wadzić, pozwolić, y onym na wy-
„znanie prawdy poprzysiądz naka-
„zawszy, z temiż do Examinu przy-
„stąpić. Cæteraq; &c. Przypozywa-
„iąc oraz Swiadków od stròn po
„Imionach y Przezwiskach na tymże
„Liście naszym zapisać się maiących,
„aby na Dzień y Mieysce wyżey
„wyrażone, osobiście y nie odwłòcz-
„nie stawili się do dania w tey spra-
„wie rzetelnego Swiadectwa, ina-
„czey gdyby stawić się zaniedbali,
„do widzenia y słyszenia onych do
„stawania, y zeznania prawdy klątą
„wą przycisnąć, y w uporze niepo-
„słuszeństwa trwaiących za wyklę-
„tych publikować nakazać. Certi-
„ficantes &c. vel ad dicendum &c.
„In Quorum fidem &c. Dan w Re-
zyden-

„zydencyach naſzych Dnia N. Mie-
„ſiąca N. Roku N.

„NN. Kommiſſarz: „Strony powodo- „wey *mp.*	NN. Kommiſſarz Strony zapoz- waney *mp.*

Tu powinni przyłożyć y Pieczęci ſwoie. W tenorze tych Innoteſcencyi wiedzieć.

I. Jeżeli Kommiſſarze maią Dekretem zleconą moc finalnego rozſądzenia, zaraz w tytule przy Imionach ſwoich po tym słowie *Kommiſſarze* maią dodać y *Sędziowie*, tudzież w konkluzyi po tych słowach *z temiż do Examinu przyſtąpić* dodać, *Po zakończonym Examinie Depozycye publikować y Dekret Finalny ferować.* Cæteraq; &c. Przytym na wſzyſtkich ſwoich podpiſach po tym słowie *Kommiſſarz* dopiſywać y *Sędzia.*

II. W Mieyſcu gdzie dla przykładu położono, *o zabranie konia y pobicie ludzi Aktora* na woli ieſt

Kom-

Kommissarza wydaiącego, całą propozycyą, ktòra znayduie się w Dekrecie, w Instancyi Aktora, słowo w słowo wpisać: czy też tylko podobnym sposobem, iak tu na mienić przydaiąc *iako obszerniey w Processie sprawy.*

III. Jeżeli pozwany u Sądu rekonwencyi nie wnosił przeciw Aktorowi, y niemasz iey w Dekrecie wyrażoney, te słowo y *Rekonwenientem* tak tu iako y w innych mieyscach opuszczać.

IV. Wtym Mieyscu, *ktòrego tu niewpisuiemy, ale na terminie pokazany będzie,* może Kommissarz w pisać cały Instrument Kommissyi, albo List z Dekretu Remissorialny; Dekretu zaś w pisować nie ma praktyki, kiedy zaś ma w pisać List, Remissorialny, lub Instrument, zamiast *ktòrego tu nie wpisuiemy* napisać, *ktòrego tenor taki* y wypisawszy co do słowa daley kontynuować iako

w tym

w tym że Exemplarzu. *Przy tym z ſtrony powodu &c.*

V. Jeżeli Kommiſſarze maią moc expediowania in contumaciam, w Konkluzyi przydać mogą *Juriſdykcyą naſzą Kommiſſarſką etiam in contumaciam ufundować*, przyſtoi bowiem wiedzieć ſtronom otey Kommiſſarzòw władzy, lecz w ten czas oſobliwie to ſię zachować powinno, kiedy iedney tylko ſtrony Kommiſſarze Innoteſcencyę wydaią, á drugiey uprzedzeni od ſtrony, że tey Kommiſſyi niechce podpiſować niechcą, czy też kiedy nie pierwſzym Dekretem albo powtòrnym, lub Reſkryptem ta moc Kommiſſarzom przydana, y ieżeli ſtrona żądaiąca Kommiſſyi będzie oryginaliter pozwana, zamiaſt *ſtronę powodową doprobowania przyiąć* piſać *ſtronę zapozwaną do emundowania ſię*, á ieżeli będzie razem y Rekonwenient dodać, y *probowania rekonwen-*

wen-

wencyi przyiąć Swiadków &c.

VI. Podług powſzechney Praktyki w Innoteſcencyach przy złożeniu terminu, y obwieſzczeniu ſtrony łączy ſię przypozew Swiadków, można iednak ieżeliby okoliczność kazała tego y oſobliwſzy wydać Pozew. Tenże ſam przypozew kiedy ieſt w Innoteſcencyach przyłączony, iako y bydź powinien, ściąga ſię nie tylko do Swiadków ſtrony powodowey, ale y pozwaney, y dla tego piſze ſię *Swiadków od ſtrón po Imionach y przezwiſkach na tymże Liście naſzym zapiſać ſię maiących.*

VII. Zwyczay Konſyſtorzów w wydawaniu Dekretów na Kommiſſyą nie ieſt iednoſtayny, czaſem bowiem zamiaſt wyięcia Dekretu wychodzi Liſt Remiſſoryalny, á to w ten czas, kiedy Dekretowi niebędzie dana moc Liſtu Remiſſoryalnego, co Kommiſſarz ma z tąd poznać, przy

końcu

końcu każdego Dekretu piſzę ſię wyraźnie: *mocą Dekretu ninieyſzego* albo litery. *M. D. N.* toż ſamo znaczące, czyli z ięzyka Łacińſkiego *D. P. V.* co iedno znaczy, Dekret ferowany na Kommiſſyą, kiedy mą moc Remiſſoryalnego Liſtu, wyraźnie dopiſuię ſię tak: *mocą Dekretu ninieyſzego, vim Literarum Remiſſorialium maiącego*, lub *M. D. N. vim Literarum Remiſſorialium maiącego*, należy tedy y w tym bydź przezornym Kommiſſarzowi, aby poznał, czy Dekret ma moc Liſtu Remiſſoryalnego lub nie, y gdyby tego niebyło, mocą takowego Dekretu Kommiſſya nie mogłaby ſię expedyować; gdy tedy będzie Liſt Remiſſoryalny, od tych słów: *czyniemy wiadomo*, tak prozekwować -- Prezentowany nam „ieſt Liſt Remiſſoryalny na Kommiſ„ſyą w ſprawie między urodzonym „N. Aktorem z iedney á W. X. N.

Paro-

„Parochem N. o zabranie konia y „pobicie Ludzi Aktora pozwanym „y rekonwenientem z drugiey ſtrony „toczącey ſię y agituiącey na Dniu „N. Mieſiąca N. Roku terazniey- „ſzego na oſoby naſze wypadły, „przy pieczęci Ręką J. W. N. Bi- „ſkupa N. podpiſany ktòrego tu „nie wpiſuiemy &c. Liſt bowiem Remiſſorialny powinien bydź pod- piſany Ręką Sędziego, y iaki go Sędzia podpiſze, tego wyrazić trzeba Biſkupa lub Officyała.

VIII. Jeżeli Kommiſſya ex no- bili Officio za Inſtrumentem po tych ſłowach *czyniemy wiadomo* pro- „zekwować -- Prezentowany nam „ieſt Inſtrument na Kommiſſyą z In- „ſtancyi W. Sądòw Inſtygatora prze- „ciw W. X. N. Parochowi N. o złe „obyczaie niedozor Parochij y inne „inkonweniencyę, iako obſzerniey „w punktach do Aktu Kommiſſyi po- „dać ſię maiących, obwinionemu na

oſoby

„osoby nasze de Data Dnia N. Mie-
„siąca N. Roku teraznieyszego wy-
„padły przy pieczęci Ręką J. W.
„N. Biskupa N. podpisany, ktòremu
„czyniąc zadosyć termin Kommis-
„syi złożyć, y List nasz obwieszczal-
„ny wydać umyśliliśmy, iakoż na
„Dzień N. Miesiąca N. Roku te-
„raznieyszego składamy, y ten List
„nasz w Imie Pańskie wydaiemy - -
Dlaczego &c. gdy przyidzie *do-
szedłszy osobiście W. wyż wspomnio-
nego* zamiast *pozwanego* położyć
obwinionego reszta iak w Formie.
Ten także Instrument ma bydź
podpisany Ręką Sędziego, y nie wy-
chodzi tylko albo od Sądòw Na-
dwornych albo Konsystorza Gene-
ralnego *o złe obyczaie y niedozor
Parochij* położono dla przykładu
że tu ma się zmiankować materya
Kommissyi w Instrumencie wyrażo-
na przydaiąc na końcu *iako obszer-
niey w Punktach do Aktu Kom-*

missyi

missyi podać się maiących.

IX. Rzekło się wyżey, że nie tylko do słuchania Swiadkòw Kommissarze zsyłani bywaią, ale też do zrewidowania Archiwów czyli dokumentòw, sporządzenia Inwentarzòw, wysłuchania Rachunkòw; pod òw czas w mieyscu nadmienienia Materyi Kommissyi może to służyć zamiast, *o zabranie konia*, pisać *o zatracenie dokumentów, y złe szafowanie Skarbu Cerkiewnego iako obszerniey w Processie Sprawy*: konkluzya po tych słowach: *nie odwłócznie stawił się* kontynuować *do produkowania wszelkich Dokumentów, zapisów, Legecyi, Inwentarzów, Regestrów, Percepty y Expensy, y do zdania ze wszystkiego rachunków* Cæteraq; &c. Do ktòrego Aktu ieżeli Swiadkowie niebędą potrzebni, opuściwszy przypozew, kończyć *Certificantes &c.* vel *ad dicendum &c.* Jeżeli będą potrzeb-

potrzebni, to y przypozew wpiſać tymże ſamym porządkiem, y na terminie zrewidowawſzy Dokumenta, Inwentarze, do ſłuchania Swiadków przyſtąpić, y tak rewizyą, iako kalkulacyą y Depozycye w Aktach adnotować oſobno, nie mieſzaiąc iednego z drugim.

§ Trzeci.

Strona odebrawſzy Innoteſcencyą, ma ią intymować ſtronie przeciwney, y każda ſwoim Swiadkom, zapiſawſzy pierwey ich Imiona y przezwiſka na Innoteſcencyach, intymacya bydź powinna tymże ſpoſobem iako ſię rzekło w preliminarnych wiadomościach N°. I. gdzie lubo ieſt y forma zapiſania dowodu exekucyi, tu iednak dla więkſzego oświecenia ponawia ſię *Intymacya ſtronie* - - Roku N. „Mieſiąca N. Dnia N. niżey podpi„ſany kopią tego Liſtu obwieſzczal„nego W. X. N. Parochowi N.

„w Rezydencyi iego podałem, ory-
„ginał prezentowałem, termin ſtawa-
„nia przed Sądem Kommiſſarſkim
„opowiedziałem, y wſzyſtko podług
„Prawa wykonałem, na co podpiſu-
„ię ſię N.N. *mp.* -- Co ſię tam rze-
kło o zaſtaniu lub nie zaſtaniu w
Domu ſamego Pozwanego, toż ſię
y tu ma zachować. *Intymacya Swiadkom* - - Roku N. Mieſiąca N.
„Dnia N. niżey podpiſany, kopią
„tego Liſtu obwieſzczalnego z przy-
„pozwem N.N. Swiadkom w Rezy-
„dencyach ich podałem, Oryginał pre-
„zentowałem &c -- iako wyżey,
kiedy inſzy będzie Intymator dla
ſtrony, inſzy dla Swiadkòw, inſzy
dla Swiadkòw iednych, inſzy dla
drugich, każdy od ſiebie zapiſać po-
winien. Co ſię też wyżey mòwiło
o Kommiſſarzach, że w Aktach ſwo-
ich, konformuiąc ſię z Sądem Dele-
gacyinym, maią używać w Datach
Kalendarza, ktòrego Sąd używa, toż
zacho-

zachować należy y Exekutorom w wszystkich intymacyach. To też wiedzieć trzeba: że Swiadkowie do zeznania prawdy tak do Kommissyi iako y do każdego Sądu powinni bydź zapozwani podług Prawa, bo sam narażaiący się do świadczenia podpada excepcyi.

§ Czwarty.

Zdarzyć się może, że po wyznaczonym przez Kommissarzòw terminie Kommissyi, wydanych y iuż intymowanych Innotescencyach, dla samychże Kommissarzòw zaydzie trudność do ziachania, lub dla stron, á przynaymniey iedney z nich, do attentowania, kiedy te trudności dawniey nieprzewidziane, wcześnie przed terminem postrzeżone będą, Kommissarze maią wydać prorogacyą; co ieżeli z ich okoliczności zachodzi trudność, á niemasz więcey delegowanych, mogą uczynić bez dołożenia się stron; ieżeli zaś trudność za-

ſzła z okoliczności ktòrey ſtrony, ſtrona o to ſtarać ſię y ich proſić powinna, w czym łatwość uczynić maią, zważywſzy przyczynę ſłuſzną, oſobliwie taką: że ſprowadzenie w takowym, iak ieſt wyznaczony, terminie Kommiſſyi, ſtronie præjudicium uczyni, ktòrego po tym nie powetuie, czy też muſiałaby upaść na dowodach, albo że w tym czaſie ma ſtawać do innego Sądu w rzeczy więkſzey importancyi, y u Sądu gdzie prorogacya ani dylacya bydź niemoże; przypadek iaki wielki y nie ſpodziany dla ſtrony, nie ſpoſobność ſprowadzenia Swiadkòw od Domòw ſwoich oddalonych y na termin powròcić niemaiących, z tych y innych wielkiey uwagi przyczyn, ktòre czy ſą prawdziwie albo nie, Kommiſſarze dobrze y dowodnie informowawſzy ſię, maią moc wyznaczony od ſiebie prorogować termin. Oſtrzegam iednak, by tey władzy pod pozorem po-

trzeby nie używali przez parcyalność ku iedney ſtronie na zniſzczenie drugiey, gdyż tego dobre Sumnienie niepozwala, powadze ich nie przyſtoi, y ſtrona w czaſie doyścia tych nieſprawiedliwych krokòw może na nich poſzukiwać krzywdy ſwoiey u Sądu.

Prorogacya powinna bydź na piſmie, albo na Oryginale Innoteſcencyi zapiſana, albo, y to ieſt rzecz doſkonalſza, oſobnym piſmem wydana; w przypiſowaniu na Innoteſcencyach dość ieſt tak kròtko wyrazić -- „Ponieważ z przyczyn N. „na terminie y Dniu N. tym Liſtem „obwieſzczalnym przez nas wyznaczonym Akt Kommiſſyi Expedyo„wać ſię nie może, dla tego z przy„czyny wyżwyrazoney nam, że ieſt „prawdziwa, á nie na zwłokę ſprawy „wymyślona, doſtatecznie wiadomey, „tenże termin do Dnia N. Mieſiąca „N. Roku teraznieyſzego odkłada-

„my y proroguiemy. Dan Dnia N.
„Mieſiąca N. Roku N. NN. Kom-
„miſſarz ſtrony powodowey *mp.*
„NN. Kommiſſarz ſtrony zapozwa-
„ney *mp* --

W oſobliwſzym zaś wypiſaniu Prorogacyi, takowy ma ſię zachować tenor: nayprzòd tytuł taki iaki był y bydź powinien w Innoteſcencyach naprzykład.

Forma Prorogacyi-

„Jan N Paweł N. z ſtrony powo-
„dowey, Andrzey N. Bazyli N. z
„ſtrony zapozwaney, do Aktu niżey
„wyrażonego Delegowani Kommiſ-
„ſarze.

„WW. XX. Parochom &c. Pokòy
„w Panu. Czyniemy wiadomo, iż
„lubo maiąc ſobie prezentowany
„Kommiſſyi Dekret, Sądu Konſyſto-
„rza Generalnego Włodzimierſkiego
„w ſprawie między Urodzonym N.
„Aktorem z iedney, á W. X. N. Pa-
„rochem N. o zabranie konia, pobicie

Ludzi

„Ludzi Aktora, iako obſzerniey w
„Proceſſie ſprawy pozwanym y re-
„konwenientem z drugiey ſtrony
„toczącey ſię y agituiącey na Oſoby
„naſze de Data Dnia N. Mieſiąca N.
„Roku teraznieyſzego wypadły, y
„z Akt Konſyſtorſkich autentycznie
„wydany, mocą tegoż za rekwi-
„zycyą, y uproſzeniem powodu, oraz
„na zadoſyćuczynienie roſkazom
„Sądu Deleguiącego, termin Expe-
„dyowania Kommiſſyi na Dzień N.
„Mieſiąca N. naznaczyliśmy, y Liſt
„naſz obwieſzczalny z przypozwem
„Swiadków wydaliśmy, że iednak
„iako nam ieſt przełozono od ſtrony
„zapozwaney z przyczyn NN. nam
„dobrze wiadomych, Akt teyze Kom-
„miſſyi na wſpomnionym wyznaczo-
„nym terminie, z wſzelką ktòrą po-
„dług Prawa należy, łatwością y
„ſtròn gotowością odprawić ſię nie
„może, dla tego tenże termin do
„Dnia N. Mieſiąca N. Roku teraz-

„nieyſzego odłożyć y prorogować
„umyśliliśmy, y ninieyſzym Liſtem
„naſzym odkładamy y proroguiemy.
„Dla czego wam wyżwyrażonym
„Exekutorom, władzą nam Delego-
„waną w mocy poſłuſzeńſtwa S. y
„pod klątwy karą przykazuiemy,
„abyście lub ktòry z Was na rekwi-
„zycyą W.X. N. Parocha N. poz-
„wanego y rekonwenienta, doſzedſzy
„oſobiście Urodzonego N. Aktora,
„onego o tey prorogacyi obwieścili,
„ktòrego y my tym prorogacyinym
„Liſtem naſzym obwieſzczamy, aby
„uchyliwſzy termin pierwſzym ob-
„wieſzczalnym Liſtem naſzym
„wyznaczony, na termin w niniey-
„ſzey prorogacyi przeznaczony y
„wyrażony ſtawił ſię, do attentowa-
„nia Aktu Kommiſſyi pod rygorem
„y tenorem pierwſzego Liſtu ob-
„wieſzczalnego, ktòry trwa y trwać
„powinien w ſwey mocy. In Quorum
„Fidem &c. Dan w Rezydencyach
na-

„naſzych Dnia N. Mieſiąca N. Roku N. Podpiſy y Pieczęci. Kładzie ſię tu Forma prorogacyi na Rekwizycyą y Expozycyą ſtrony zapozwaney, bo ta ułożeniu pierwſzego terminu nie przytomna, częściey podlega trudnościom, á ieżeliby ſama ſtrona powodowa żądała prorogacyi, toć tak y wyrazić trzeba, ieżeli zaś przeſzkoda zaſzła z ſtrony Kommiſſarzów, tedy w prorogacyi należy obie ſtrony obwieścić.

Przyczynę, dla czego proroguie ſię termin, trzeba wyraźnie opiſać w tym mieyſcu *z przyczyny* NN. bo ſtrona przeciwna powinna o niey wiedzieć, przypozwu Swiadków powtarzać nie ma racyi, bo raz zapozwani, w ten lub inny termin przyięci y examinowani bydź mogą; powtóre, że Liſtem prorogacyinym Innoteſcencye nie ſą znieſione, y owſzem prorogacya referuie ſię do Innoteſcencyi. Coby ſię w prorogacyi

czy też w wypiſanym iey tu Exemplarzu z okoliczności Sądu, Materyi do Kommiſſyi, lub Inſtrumentòw na nią wydanych odmienić miało, y powinne do tey wiadomości ſłużą przepiſy w § drugim przy Innoteſcencyach doſtatecznie pod numerami wyrażone, tych w potrzebie użyć.

Do wielu razy prorogacya bydź może pozwolona, na to przepiſu nie ma, w tym tylko Kommiſſarzòw oſtrożność bydź powinna, aby iey bez wielkich przyczyn, y ſobie dobrze wiadomych niewydawali, y terminòw zbyt długich w wydawaniu nieużywali, raz iedney ſtronie pozwoliwſzy, w powtòrney prorogacyi dla tey trudnieyſi byli, niżeli dla drugiey, ktòra ieſzcze niebrała, á tym bardziey w właſnych trudnościach z dyſkrecyą ku ſtronom obchodzili ſię, ich bowiem Urzędowi przyſtoi, im można prędzey ſwoie expedyować Akta, zwłaſzcza kiedy zwłoka ktòrą krzywdzi ſtronę. Pro-

Prorogacya od Kommiſſarzòw wydana powinna bydź w czaſie przed terminem pierwſzym zwykłym zwyczaiem ſtronie lub ſtronom przy tym y Swiadkom intymowana; ieżeli ieſt przypiſana na Oryginale, ten Oryginał powtòrnie na kopią z wſzyſtkiemi ſolennościami, iako to dowodami intymacyi y przypiſaną prorogacyą, przepiſany tak ma bydź intymowany.

CZĘSC DRUGA

Co maią zachować Kommisſarze w ſamym Akcie Kommiſſyi.

§ Pierwſzy.

Gdy przypada termin Aktu Kommiſſyi, lubo podług Prawa doſyć ieſt na mieyſce ziachać w ſam Dzień terminu, y w taką porę, aby przed zachodem Słońca zaczął ſię y był zapiſany Akt przynaymniey, choćby ſię ſpoźniło Juryſdykcyi fundowanie, wcześniey iednak ziachać przyſtoi. Przed zaczęciem bowiem Aktu, powinni z ſtronami ſwoiemi uczynić konferencyą, porozumieć należycie ſprawę, á poznaiąc użytecznieyſzą bydź dla ſtron zgodę, niżeli prozekucyą prawną, mogą zwłaſzcza maiąc w tym zalecenie Dekretu, byle bez pokrzywdzenia ktòrey z nich, y nie na żadne podeyście ſtrony do ugody ſkłonić, do czego gdyby przy-

cho-

chodziło, ugoda powinna bydź na piśmie z wyrażeniem, że ią ſtrony czynią na terminie Kommiſſyi, odſtępuiąc od Proceſſu Prawnego z warunkiem, iż gdyby ktòra ſtrona ugody dotrzymać nie miała, dla drugiey przez to pokrzywdzoney wolnego powròcenia ſię do Prawa, y tę ugodę przy ſobie uczynioną Kommiſſarze iako Komplanatorowie y przyiaciele podpiſzą, w ſprawach Fiſci, z Inſtancyi Sądòw Inſtygatora wypadłych ugoda mieyſca mieć niemoże.

To też każdy Kommiſſarz wiedzieć ma, że lubo za nominacyą ſtrony y od ſtrony ieſt Kommiſſarz, przeto iednak znać ſię powinien bydź Sędzią, poſtrzegania ſprawiedliwości obowiązek na ſobie maiącym, y nie dla tego na ſtronę, aby iey złości y nie prawności z pokrzywdzeniem drugiey dopomagał, ale żeby iey przy ſprawiedliwości y Prawie pokrzywdzenia nie dopuścił, ieſt delegowany, inaczey

ſpra-

ſprawuiący ſię ciężki odda Bogu rachunek, wſzyſcy tedy Kommiſſarze do utrzymania między ſtronami ſprawiedliwości iednomyślnie przez wſpòlne rady, y ſtron reflektowania rządzić ſię powinni y w wſzyſtkim zgadzać.

Wyrozumiawſzy że ugoda naſtąpić niemoże do Aktu Kommiſſyi, maią czynić przygotowania, nayprzòd aby interrogatoria były porządnie zpiſane; tu tedy maią przeczytać Punkta, ktòre ich ſtrona do Sądu podawała, y te będą za produkowane Ręką Piſarza, z tych tedy interrogatorya do pytania Swiadkòw, w ſłowach wyraźnych nie wątpliwych rzecz, czas, mieyſce ſpecyfikujących, w kròtkich ſenſach, iedną á nie więcey, okoliczność zamykaiących, formować należy; y kiedy Punkt ieden będzie wiele okoliczności zamykał, na oſobliwſze ią podzielić pytania, nieſkrupulizuiąc w tym, że będzie

będzie więcey w liczbie interrogatoryòw niżeli punktòw, byle ta większość liczby nie pomnożyła Materyi, przydaiąc, czego y w punktach niema, y w samey rzeczy niebyło; ieżeliby zaś iakowa okoliczność y niebyła wyrażona w Punktach, ale była w uczynku, y zciąga się do Materyi Punktu, iaśnieyszy czyniąc dowod, tę wyrazić trzeba; ieżeli zaś w Punkcie znayduie się co mniey służące do Materyi, to się opuścić może przy zezwoleniu iednak strony; w ten czas także mogą Kommissarze przyiąć co nad Punkta, kiedy pozwolono będzie od Sądu dodaiąc w produkcie, *salvis aliis sub actu Commissionis adscribendis*, tylkoż Kommissarzom poznać się należy, aby strona, tego pozwolenia y salwy na złe używaiąc, nie wtrącała takich Punktòw, ktòre niemaią korrelacyi do sprawy, na przykład pozwała o zabranie konia y pobicie ludzi, y w tym do Sądu

Pun-

Punkta podawſzy, potym chce przypiſać krzywdy komu inſzemu poczynione, lub iakowe iego kroki, ktòre do ſtrony, y iey intereſſu nie należą.

Początek każdego interrogatorium tak ſię piſze, y w pierwſzym wyraznie *Jako Swiadek wie widział lub ſłyſzał* w drugim y innych następuiących, *Jako Swiadek &c.* daley wyrażaiąc iſtotę do pytania naprzykład, á nayprzòd w gòrze interrogatoryòw taki powinien bydź

„zapis -- Interrogatorya z ſtrony
„powodu Urodzonego N. przeciw
„W. X. N. Parochowi N. pozwa-
„nemu do Aktu Kommiſſyi Dnia N.
„Mieſiąca N. Roku N. podane.
„ 1. Jako Swiadek wie widział lub
„ſłyſzał, że W. X. N. pozwany Dnia
„2go Septembra wywiedziawſzy ſię,
„że ludzie Urodzonego Aktora drogą
„z pola idącą przeieżdżać maią, mię-
„dzy Płotami wſi z przybranemi

na to

„na to Ludźmi, Pawłem, Piotrem y „Janem w wieczornym czaſie zataił „ſię, y zaſiadł czatuiąc na zbliżenie „ſię onych.

„ 2. Jako Swiadek &c. że tenże W. „X. N. gdy iuż Ludzie Aktora wie„chali między płoty, wypadſzy rap„townie, Ludziom ktòrych miał, ko„nia przytrzymać y z ſprzężaiu wyło„żyć kazał, á ſam ludzi Urodzonego „Aktora, by nie bronili, odpędzał, y „bił.

„ 3. Jako Swiadek &c. tenże W. X. Pozwany, - - y tam daley kontynuuiąc materyą uczynku.

Gdy to Kommiſſarze ſtrony powodowey czynią, Kommiſſarze ſtrony zapozwaney gotuią interrogatorya z Punktòw Reſponſoryalnych y rekonwencyonalnych, ieżeli ie ſtrona o Sądu pokładała, y ma także zaproduktowane ręką Piſarza; o czym wiedzieć, że Punkta reſponſoryalne nazywaią ſię te, ktòre zamykaią w ſo-

bie odpowiedź przeciw Punktom Aktora neguiąc, lub explikuiąc uczynek, toż ſamo y interrogatorya, ktòre z gòry tak maią bydź zapiſane --

„ Interrogatorya reſponſoryalne z „ſtrony W. X. N. Pozwanego do „Aktu Kommiſſyi Dnia N. Mieſiąca „N. Roku N. podane.

„ 1. Jako Swiadek wie, widział lub „ſłyſzał, że W. X. N. Pozwany Dnia „drugiego 7bra z południa, za daniem znać, wyiechawſzy do chorego „do wſi N. tego wieczora niebył w „Domu, bo iuż w poźney nocy powròcił, *albo* że tego wieczora znaydował ſię w Domu, y między płotami z Pawłem Piotrem y Janem „niezaſiadywał, *albo* że w końcu wſi „za płotami z Pawłem Piotrem y „Janem wieczorem znaydował ſię na „ſwoim gruncie zbieraiąc zboża, a „nie dla zaſadzki na Ludzi Urodzonego Aktora.

2. Jako

„ 2. Jako Swiadek &c.

Punkta y interrogatorya rekonwencyonalne nazywaią ſię te, ktòre wyrażaią pokrzywdzenia pozwanemu od Aktora poczynione, z gòry tak ſię zapiſuią --

„ Interrogatorya rekonwencyonal-
„ne W. X. N. Parocha N. Pozwa-
„nego y rekonwenienta przeciw Uro-
„dzonemu N. Aktorowi do Aktu
„Kommiſſyi Dnia N. Mieſiąca N.
„Roku N. podane.

„ 1. Jako Swiadek wie, widział lub
„ſłyſzał, że Urodzony N. Aktor od
„dawnych czaſòw, W. X. N. Poz-
„wanemu, częſte y wielkie czyni
„krzywdy, w Roku przeſzłym na dniu
„iedynaſtym Sierpnia ſtòg ſiana od
„koſarzòw 20. zabrał.

„ 2. Jako Swiadek &c. że tenże U-
„rodzony Aktor w przeſzłym także
„Roku W. pozwanego Woły zabrał,
„y długo nie oddaiąc zmorzył.

„ 3. Jako Swiadek &c. że --

Jeżeli w ſwym mieyſcu y czaſie Aktor zechce odpiſać na te interrogatorya, te odpiſanie ma bydź formowane ad tenorem iak ſię piſzą interrogatorya reſponſoryalne ſtrony zapozwaney, z gòry zapiſuiąc - -

„ Interrogatorya reſponſoryalne Urodzonego N. Aktora przeciw rekonwencyonalnym W. X. N. Parocha N. pozwanego do Aktu Kommiſſyi Dnia N. Mieſiąca N. Roku N. podane.

„ 1. Jako Swiadek wie widział, lub ſłyſzał, że te ſiano przez Urodzonego Aktora zabrane, nienależało do W. pozwanego, y było dworne.

„ 2. Jako Swiadek &c. że Woły zabrane były w ſzkodzie, y długo trzymane, bo W. pozwany dla napaści nie upominał ſię.

„ 3. Jako Swiadek &c. że - -

Każdy tych interrogatoryòw rodzay oſobliwie powinien bydź piſany, iedno z drugim niemieſzaiąc,

y każda

y każda ſtrona ſwoie podpiſać powinna. Jeżeli Kommiſſarze te interrogatorya od ſtron przygotowane zaſtaną, uymie ſię im pracy, ieżeli nie, dla porządney Kommiſſyi powinni tę pracę ponieść.

Kiedy ſtrony niemaią pokładanych u Sądu y zaproduktowanych Punktòw, powinni Kommiſſarze ſtrony wyrozumieć, y podług ich żądania, iako ſprawa potrzebować będzie, interrogatorya poformować, á nayprzòd powinni ſwe ułożyć Kommiſſarze powodu, y ułożone kommunikować ſtronie przeciwney, choćby też przed zaczęciem Aktu, czego gdy przed Aktem nie będzie, w ſamym Akcie, iak to bydź powinno, niżey pokaże ſię. Po wyrozumianey ſprawie y ſpiſanych interrogatoryach należy Kommiſſarzom objaśnić ſtronę, na co pryncypalnie mieć powinna Swiadkòw, iakich y wiele, aby wyprobowała punkta ſwoie, regularnie y podług

Prawa kiedy będzie dwòch lub trzech wiary godnych, excepcyi nie podległych, iednoſtaynie zgadzaiących ſię z właſnego widzenia, lub ſłyſzenia doſtateczny uczynią dowòd, ieżeliby iedni na wſzyſtkie interrogatorya deponować nie mogli, iako okoliczności wſzyſtkich niewiadomi, pomnożyć ich według potrzeby, iednakże byteż w naywiękſzey ſprawie od obòch ſtròn wprowadzeni podług Prawa nad czterdzieſtu przyięci bydź niemaią. Kommiſſarze powinni ſię oſtrożnie obchodzić, y przed czaſem z Swiadkami w Materyą nie wchodzić, ſtronę tylko, iakich potrzebna Swiadkòw, informować, ktòrzyby podpadali excepcyi oſtrzec.

Mieyſce Kommiſſyi ieſt zawſze Dekretem wymienione, Miaſto czy wieś, w ktòrym ma ſię ten Akt odprawić, ale na przezorności y rozſądku Kommiſſarzòw zawiſło obrać do Aktu takie mieyſce, ktòre dla

żadney

żadney ſtrony nie byłoby podeyrzane, w czym trzeba ſię porozumieć z ſtronami, naprzykład: ieſt ſprawa między Kapłanem y Dworem, mieyſce Dworu może podpaść ſuſpicyi, że Swiadkowie poddani, będą mieli ſubiekcyą do wyznania prawdy, á może y gwałtowność, do powiadania tak iak informuią, á nie iak wiedzą prawdę. Cerkiew lub Kościòł, ieſt nayprzyzwoitſze mieyſce, można iednak podług okoliczności czaſów, y interesów inne obrać, byle z zezwoleniem ſtron; na tym obranym y determinowanym mieyſcu, ma bydź przygotowany Stòł przyſtoynie uſłany, na nim Krucyfix y Dzwonek. Nim ieſzcze zaſiędą, maią między ſobą umòwić ſię, kto z nich będzie piſał Akta, za zwyczay ſłuży to iednemu z Kommiſſarzòw ſtrony powodowey, ale niekoniecznie, zwłaſzcza kiedy przeciwney ſtrony Kommiſſarz ieſt biegleyſzy w piſaniu, y lepſzy ma

charakter, przyſtoi bowiem Kommiſſarzom o to uſilnie ſtarać ſię, aby ich Akta czyſtym y wyraźnym charakterem bez makuł y zamazywania były ſpiſane.

§ Drugi.

Stanąwſzy u ſtolika przed zaſiadaniem powinni Kommiſſarze z ſtronami y wſzyſtkiemi przytomnemi, klęknąwſzy odſpiewać, á przynaymniey odmòwić Himn ku wezwaniu pomocy Ducha Przenayświętſzego, potym zaſiadſzy podług porządku, pierwſzy z nich, czy też ktòrykolwiek ma uczynić ludzkie z kollegami na ten Akt zebranemi przywitanie ſię z przedmową do ſtron, by w Procederze Aktu tey Kommiſſyi tak rządzili ſię, by przykazaney Boga y Bliźniego miłości niechibili -- Każda z nich żądaiąc y ſzukaiąc ſprawiedliwości Swiętey, nie zaś zemſty jakowey, y pokrzywdzenia drugiey ſtrony, to zakończywſzy, przyſtąpić

do

do zapisania Aktu przez Kommissarza piòrą trzymaiącego, w te słowa --

Działo się w Cerkwi Parochialney. N.

Albo Diało się w Domu Plebanij N.

Albo Działo się w Dworze N. Roku Pańskiego N. Miesiąca N. Dnia N.

„ Przed nami niżey podpisanemi „Dekretem Sądu Konsystorza Generalnego Włodzimirskiego, do Aktu „ninieyszego wyznaczonemi y Delegowanemi Kommissarzami, stanąwszy osobiście Urodzony N. pryncypalny Aktor, na terminie dzisieyszym z Listu obwieszczalnego Prawnie, iako pokazuie dowòd, zapisaney „Exekucyi intymowanego przypadłym, contumaciam W. X. N. Parocha N. Pozwanego y rekonwenta, quatenus niestawaiącego accusavit, & in Ejus contumaciam pokładaiąc Dekret Kommissyi od wyż

rzeczo-

„rzeczonego Sądu, w ſprawie między
„ſobą Aktorem z iedney, á wyż wſpo-
„mnionym o zabranie konia y po-
„bicie Ludzi, iako obſzerniey w Pro-
„ceſſie ſprawy pozwanym oraz re-
„konwenientem toczącey ſię y agi-
„tuiącey, z drugiey ſtrony, na Dniu
„N. Mieſiąca N. Roku terazniey-
„ſzego na oſoby naſze wypadły,
„z Akt Konſyſtorſkich Autentycznie
„wydany, y nam w czaſie podług
„Prawa ſłużącym iuż prezentowany;
„mocą tegoż Juryſdykcyą naſzą Kom-
„miſſarſką ufundować, ſiebie Aktora
„do probowania Punktòw przyiąć,
„Swiadkòw przypozwanych wpro-
„wadzić pozwolić, y po wykonaney
„przez nich na wyznanie prawdy cie-
„leſney przyſiędze, z temiż do Exa-
„minu przyſtąpić, debita cum inſtan-
„tia upraſzał. - -

Notandum, ieżeli Aktor ſtaie przez Plenipotenta, na tym mieyſcu *ſtanąwſzy oſobiście Urodzony N. Pryn-*

Pryncypalny Aktor piſać -- *Stanąwſzy oſobiście NN. Urodzonego N. Pryncypalnego Aktora Plenipotent.* gdzie piſze *w ſprawie między ſobą Aktorem z iedney* piſać *w ſprawie między wyż rzeczonym Aktorem z iedney* -- gdzie piſze -- *Siebie Aktora do probowania Punktów przyiąć* piſać *Urodzonego Aktora Pryncypała ſwego do probowania Punktów przyiąć* Toż y w dalſzym Akcie, przy tym co do tych słów -- *z Liſtu obwieſzczalnego prawnie, iako pokazuie dowod, zapiſaney Exekucyi intymowanego* -- Kommiſſarz pioro trzymaiący powinien ſię wcześnie doyrzeć, czy podług Prawa naſtąpiła y ieſt zapiſana Exekucya albo nie, y poſtrzegſzy iakową nieprawność, dla ktorey mogłaby ſtrona excypować termin, lepiey to opuściwſzy piſać -- *z Liſtu obwieſzczalnego przypadłym* --

Tu pozwany ſtawaiący ieżeli do niedo-

niedopuſzczenia fundowania Juryſdykcyi, iakową prawną excepcyą mieć będzie, ma czas y mieyſce opponować ſię, excepcye zaś uſundowania Juryſdykcyi nie dopuſzczaiące, wynikaią albo z oſob Kommiſſarſkich prawney excepcyi podległych, albo z okoliczności niezachowanych ſolenności w intymowaniu Innoteſcencyi, z prawa zachować ſię powinnych, albo z okoliczności mieyſca, Kommiſſarze ſtrony zapozwaney, ieżeliby porozumieli, że opuſzczenie ktòrey z tych excepcyi, nic niezaſzkodzi w pryncypalney ſprawie, powinni ſtronę ſwoią ſkłaniać do opuſzczenia, gdyż te excepcye Prawo pozwoliło, oſtrzegaiąc upadku w ſprawie, nie zaś dla ciągnienia Proceſſu.

I. Pierwſza tedy excepcya przed fundowaniem Juryſdykcyi mieyſce maiąca, ieſt excepcya przeciw Kommiſſarzowi lub dwòm, y ta od po-

zwane-

zwanego w Aktach tak adnotuie ſię - -
„ W obecności W. N. Parocha N.
„pozwanego y rekonwenienta ſtawa-
„iącego ſalvis &c. ac proteſtando &c.
„przeciw Przewielebnemu N. Kom-
„miſſarzowi, że ſtronie powodowey
„nad pozwolenie Prawa Kommiſ-
„ſarzom przepiſanego ſprzyia, y na
„zgubienie ſprawy przeciw ſobie po-
„zwanemu zmòwił ſię excypuiącego,
„y nie zezwalaiąc na fundowanie
„Juryſdykcyi, tę ſwoią excepcyą do
„probowania przed Sądem Deleguią-
„cym y od powodu nominowania
„innego Kommiſſarza odeſłać ſuppli-
„kuiącego. - -

Nate excepcye Aktor powinien odpowiedzieć, ktòra odpowiedź adnotuie ſię w te lub inne iak odpowie słowa - - Ex adverſo Urodzony qui
„ſupra Aktor, tę excepcyą, ponieważ
„iey ſtrona wyprobować nie może y
„niewyprobuie, y ieżeliby co dla ſie-
„bie nieprzyiaznego w oſobie Kom-

miſſar-

„missarskiey upatrzyła na terminie
„u Sądu Deleguiącego miała czas
„proponować, y przy nominowaniu
„excypować, teraz na zwłokę tylko
„sprawiedliwości opponowaną bydź
„wnosił, y odrzuciwszy tęż excepcyą,
„o fundowanie Jurysdykcyi, y naka-
„zanie dalszego Procederu uti supra
„doprasza się - -

Może tu ieszcze pozwany y powinien odpowiedzieć, wnosząc że dowody niesprzyiania iuż po nominacyi y Dekrecie wiadomości iego
„doszły - - In Contra W. qui supra
„pozwany, ofiaruiąc się zupełnie do-
„wieść y wyprobować, że ta exepcya
„na istney funduie się prawdzie, y że
„iey dowody iuż po nastąpionym De-
„krecie odebrał, o remissę iako wyżey
„usilnie domawiał się - -

Kommissarze zwłaszcza mocy finalnego rozsądzenia niemaiący, skłaniaiąc się ku excepcyi, Dekret „ferować maią - -. My Kommissarze

zwa-

„zważaiąc że do Aktu Kommiſſyi „ſtrony z zupełnym w oſobach Kom„miſſarſkich poufaniu przyſtępować „powinny, excepcyą ſtrony zapozwa„ney przyieliśmy, y fundowanie Ju„ryſdykcyi naſzey zaſuſpendowaw„ſzy, W. Pozwanego dla probowania „wnieſioney, ileby iuż po naſtąpio„nym Dekrecie wynikłey excepcyi „y w ſkutku wyprobowania, Uro„dzonego Aktora do nominowania „innego Kommiſſarza do Sądu De„leguiącego odeſłaliśmy, y odſyłamy. M. D. N. - - Takowy Dekret pozwany wziąwſzy extraktem z Akt Kommiſſarſkich, powinien nie odwłòcznie udać ſię do Sądu y prozekwować, Mogą iednak zważywſzy okoliczności nakazać u ſiebie probować excepcyą takowym Dekre„tem - - My Kommiſſarze, poſtrze„gaiąc aby pod pozorem prawnych „excepcyi niedziały ſię ſprawiedli„wości zwłoki, excepcyą od ſtrony

zapo-

„zapozwaney wniesioną tu przed na-
„mi probować y dowodzić nakaza-
„liśmy M. D. N. -- á gdy strona
od takowego Dekretu appelluie,
Kommissarze nie Sędziowie powinni przyiąć appellacyą, ktòra z Dekretem tak się zapisuie -- od ktò-
„rego Dekretu W. N. Paroch N.
„Pozwany do Sądu Deleguiącego
„appellował. My Kommissarze tę
appellacyą przyieliśmy -- Kommissarze oraz Sędziowie mogą refu-
„tować, -- My Kommissarze y Sę-
„dziowie tę appellacyą refutowa-
liśmy -- Kiedy pozwany nie appelluie, lub założywszy appellacyą do probowania skłonił się - - Tan-
„dem Wielebny qui supra pozwany
„zadosyć czyniąc Dekretowi, na wy-
„probowanie excepcyi swoiey. 1. List
„Przewielebnego N. Kommissarza
„do NN. o tey sprawie pisany de da-
„ta N. w ktòrym wypisał się z nie-
„przyiaźnią ku sobie pozwanemu
produ-

„produkował, 2. Ze z tąż nieprzy-
„iaźnią po wielu mieyſcach wyma-
„wiał ſię, na to Swiadków NN. ſta-
„wił, onych przyiąć y examinować,
„y na fundamencie tychże dowodów
„wyżwſpomnionego Kommiſſarza
„iako prawney excepcyi podległego,
„oddaliwſzy ſtronę dla obrania y
„nominowania innego, do Sądu Dele-
„guiącego odeſłać ſupplikował - -
Strona Powodowa y tu naprzeciw
odpowiedzieć powinna naprzykład- -
„E converſo Urodzony qui ſupra Ak-
„tor przeciw Liſtowi y słowom na do-
„wód excepcyi allegowanym, ze ią
„ſtrona zle ſobie tłumaczy, y powin-
„na poduſywać ſumnieniowi Kommiſ-
„ſarſkiemu replikował, y o uchylenie
„takowey, Kommiſſarza nie ſkazi-
„telny honor krzywdzącey, ſzczegul-
„nie dla wybiegu wnieſioney excep-
„cyi upraſzał - -

Kommiſſarze, ieżeliby potrzeba wyciągała tego, mogą tych Swiad-

kòw przyiąć, przyſiądz nakazać, y examinować, á ſkłaniaiąc ſię ku excepcyi decydować -- My Kom„miſſarze Swiadkòw ſtawionych przy„ięliśmy, z ktòrych zeznania oraz „tenoru Liſtu pokładanego wyrozu„miawſzy, że Przewielebny N. piſa„niem y mową ſwoią wyſtąpił za „granice Prawa, Kommiſſarzom „ſprawiedliwości poſtrzegać zaleca„iącego, dowodnie ſtronie zapozwa„ney pokazał ſię nie przyiaznym, „przeto excepcyą W. pozwanego „iako na Prawie ufundowaną przy„ięliśmy, wyżrzeczonego prawnie „excypowanego Kommiſſarza od „Aktu oddaliliśmy, y ſtrony dla o„brania y nominowania innego Kom„miſſarza, do Sądu Deleguiącego „odeſłaliśmy, y odſyłamy M.D.N.--

Kiedy inaczey pokażą dowody, y niewyprobowana excepcya De„kret -- My Kommiſſarze, Swiad„kòw ſtawionych przyięliśmy, z ktò-

rych

„rych zeznania oraz tenoru Listu
„pokładanego wyrozumiawszy, że pi-
„sanie y mowy Przew: N. Kommis-
„sarze excypowanego stronie powo-
„dowey nad słuszność sprzyiania, á
„dla pozwaney nieprzyiaźni, ponie-
„waż sprawiedliwe tylko dla powo-
„du informacyi zawieraią rady, nie-
„dowodzą y niekonwinkuią, przeto
„tę excepcyą dla zwłoki tylko spra-
„wy zarzuconą odrzuciwszy, Jurys-
„dykcyą naszą Kommissarską w Imie
„Pańskie ufundowaliśmy, y stronom
„dalszy Proceder nakazaliśmy M.
D N. - - Jeżeli pozwany appelluie,
appellacya od Kommissarzòw nie
Sędziòw powinna bydź przyięta,
Sędziowie maiący oraz moc in con-
tumaciam mogą refutować, w nie-
dostatku takowey władzy w ten czas
tylko strona powodowa może dal-
szy formować Proces, kiedy strona
zapozwana skłoni się do prozekucyi.

W przeciągu tey excepcyi Kom-

miſſarz pod excepcyą zoſtaiący z za ſtołu uſtępować niema, może bowiem y pod czas uſtępòw z zarzutòw kollegom explikować ſię, po naſtąpionym zaś Dekrecie exkluzyi iego powinien wyniść y wyiechać, nieczyniąc ſię oraz natrętem, w decyzyach od wotowania ma ſię uchylić; excepcyą takową może ſtrona zarzucić nawet przeciw Kommiſſarzowi od ſiebie nominowanemu, ieżeliby po naſtąpionym Dekrecie upatrzyła w nim iakową parcyalność ku ſtronie przeciwney, y ta excepcya ſłużyć może y ſtronie powodowey, tylkoż nietak właściwie, bo ta porozumiawſzy nieprzyiaźń Kommiſſarza, powinna udać ſię do Sądu, y exportować pozwanemu Pozwy, do widzenia innego Kommiſſarza nominować, y tam ſię w excepcyach ſwoich ſprawić, toż ſamo y pozwany wcześnie to poſtrzegſzy, uczynić powinien, bo te Kontrowerſye w ten czas pryncypalnie

palnie

palnie do Kommissyi wnosić się mają, kiedy pozwany po wziętey wiadomości przed terminem niemoże się uwinąć z remedyami od Sądu, á Kommissarze maią moc in contumaciam.

II. Wiedzieć trzeba że częstokroć Sąd, kiedy strona pozwana niechcąc nominować Kommissarzòw, wychodzi od Sądu za popieraniem strony Powodowey, decyduiąc Kommissyą, y approbuiąc Kommissarzòw od niey nominowanych, daiąc moc in contumaciam, daie im oraz moc przyięcia na terminie Kommissarzòw, ieżeli zechce stawać, y tam ich sobie nominować, w ten czas po zapisaney od Kommissarzòw powodu, ktòra wyżey, Instancyi do ufundowania Jurysdykcyi zciągaiącey się, ieżeli pozwany stawa y chce się łączyć do Aktu Kommissyi przy nominacyi na swoią stronę Kommissarzòw, tak to od niego ma bydź za-

„notowano -- W obecności W. N. „pozwanego do Aktu tey Kommis- „syi przystępuiącego, oraz mocą Sał- „wy Dekretem sobie pozwoloney na „stronę swoią za Kommissarzów „Przew: NN. nominuiącego, tychże „do wspolnego w tym Akcie zasiada- „nia y Kommissyi expedyowania „przyiąć supplikuiącego -- Kiedy strona powodowa zezwala na Kommissarzów nominowanych -- Ex „adverso NN. qui supra Aktor, na „Kommissarzów od strony zapozwa- „ney nominowanych, y przyięcie o- „nych do Aktu Kommissyi zezwo- „lił -- Dekret -- My Kommissarze „mocą y władzą Dekretem Sądu „Deleguiącego użyczoną Przew: N. „N. od strony zapozwaney stawaią- „cey Kommissarzów nominowanych, „za zezwoleniem powodu do wspól- „nego z nami zasiadania y expedy- „owania Aktu tey Kommissyi przy- „ięliśmy, á po takowym przyięciu

wspól-

„wſpólnie wſzyſcy, Juryſdykcyą na-
„ſzą Kommiſſarſką ufundowaliśmy y
„ſtronom Proceder dalſzy nakaza-
liśmy -- Jeżeli zaś ſtrona Powodo-
wa zechce iako może przeciw nomi-
nowanym Kommiſſarzom excepcyę
zakładać, Kommiſſarze powodu
przed fundowaniem Juryſdykcyi ma-
ią tę excepcyą roztrząſać, y decy-
dować ſpoſobem y porządkiem wy-
żey przy excepcyi Kommiſſarza
opiſanym. To też oſobliwie w In-
ſtrumentach ex nobili Officio wy-
chodzących, tudzież w Dekretach,
kiedy za zezwoleniem ſtron motu
Judicij naznaczaią ſię Kommiſſarze,
praktykować ſię zwykło, że Inſtru-
ment lub Dekret iednego pryncy-
palnie wymieni Kommiſſarza, z mo-
cą przybrania ſobie podług woli So-
ciuſza do expedyowania Aktu, ten
Kommiſſarz wymieniony, ieſt w ści-
ſłym obowiązku przybrać ſobie dru-
giego, tak, że bez niego niepowi-

 nien

nien ani zaczynać aktu, y ten przybrany ma równą moc do zaſiadania, wotowania y podpiſowania, y raz obrany kiedy iuż wniydzie w Akt przez podpiſanie innoteſcencyi, więcey wolą pryncypalnego Kommiſſarza oddalony, czy tez odmieniony bydź niema, á tym bardziey po ufundowaney Juryſdykcyi; ſtrona iednak, która mogła ſobie u Sądu Kommiſſarza nominować, maiąc prawną excepcyą przeciw temu przybranemu Kommiſſarzowi, może ią opponować, Kommiſſarz pryncypalny zważywſzy bydź ſłuſzną, oddaliwſzy tego, innego podług woli ſtron przybrać ſobie ieſt wolen, y ten przybrany Kommiſſarz w podpiſach ſwoich, ma przydawać NN. Kommiſſarz przybrany *mp.* á po łacinie za zwyczay NN. *aſſumptus Commiſſarius mp.*

III. Druga excepcya przed fundowaniem Juryſdykcyi wnośić śię maiąca, ieſt nie prawne Innoteſcencyi intymo-

tymowanie. Prawność zaś intymacyi, nie inna ma bydź rozumiana, ieno taż ſama, ktòra ieſt opiſana w wiadomościach Preliminarnych o exekucyi Pozwu N°. I. z takową excepcyą pozwanego ſtawanie tak adnotuie ſię -- W obecności W. „N. pozwanego y rekonwenienta, na „fundowanie Juryſdykcyi, z racyi, że „Liſt obwieſzczalny ſobie pozwane„mu nie przez Prawnego Exekutora „intymowany, ale na ubliżenie po„wagi Sądu y kontempt ſiebie po„zwanego, przytym nocną porą przez „pracowitego N. Poddanego przy„ſłany, niezezwalaiącego, y wyzna„czywſzy do Aktu Kommiſſyi inny „termin, tenże Liſt obwieſzczalny, „iako podług Prawa należy intymo„wać przykazać ſupplikuiącego -- Tu doſyć zapatrzyć ſię na zapiſanie Exekucyi, ta pokaże kto y kiedy intymował, á naywięcey za ſprowadzeniem człeka, ktory intymował,

Kom-

Kommiſſarze wezmą zupełną informacyą, czy prawdziwa lub nie excepcya.

Aktor kiedy zechce, á y powinien odpowiedzieć tak przynaymniey --
„Ex adverſo Urodzony qui ſupra
„Aktor, że niewiedział tych prawnoś-
„ci, y nie przez kontempt Sądu lub
„ſtrony, ale z niewiadomości to u-
„czynił, tudzież że y tym ſpoſobem
„pozwany obwieſzczony o terminie
„zupełnie wiedział, y do Aktu przy-
„gotować ſię był powinien, y tey ex-
„cepcyi na zwłokę tylko ſprawy u-
„żywa replikował, y o fundowanie
„Juryſdykcyi uti ſupra dopraſzał
ſię -- Jeżeli ieſzcze daley opponuie ſię pozwany naprzykład -- In
„contra Wielebny qui ſupra pozwa-
„ny, że excepcya iego na Prawie
„funduie ſię, á Prawo w wſzyſtkich
„Procederach zachowane bydź po-
„winno wnoſił, y iako wyżey o po-
„nowienie intymacyi popierał -- De-

kret

kret -- My Kommiſſarze zapatrzyw-
„ſzy ſię na dowòd zapiſaney Exeku-
„cyi, y doſtatecznie informowawſzy
„ſię, że Liſt naſz obwieſzczalny nie
„podług Prawa przez oſobę do tego
„Aktu nieprzyzwoitą, y w nienale-
„żytym czaſie ieſt intymowany,
„przeto fundowanie Juryſdykcyi na-
„ſzey zaſuſpendowawſzy, y Akt tey
„Kommiſſyi do Dnia N. Mieſiąca N.
„Roku teraznieyſzego odłożywſzy,
„Liſt naſz obwieſzczalny z wyraże-
„niem tego terminu, powtòrnie z za-
„chowaniem Prawem opiſanych ſo-
„lenności, ſtronie zapozwaney inty-
„mować nakazaliśmy M. D. N. Jeże-
li po odpowiedzi Aktora pozwany
odſtępuiąc od excepcyi zgadza ſię
y przyimuie termin -- In contra
„Wielebny qui ſupra pozwany lubo
„zna bydź excepcyą ſwoią prawną
„y termin uchylaiącą, żądaiąc iednak
„iak nayprędzey roſprawy, umarza-
„iąc te nieprawości, na fundowanie
Juryſ-

„Juryſdykcyi y dalſzy Proceder ze-
„zwolił -- Dekret -- My Kommiſ-
„ſarze, zważywſzy ſtrony powodo-
„wey Inſtancyą á pozwaney po od-
„ſtąpieniu od zarzuconey excepcyi,
„zezwolenie, Juryſdykcyą naſzą
„Kommiſſarſką w Imie Pańſkie ufun-
„dowaliśmy, y ſtronom dalſzy Pro-
„ceder nakazaliśmy M. D. N. --
Niepotrzeba aby do impugnowania y zbicia terminu Kommiſſyi w intymowaniu Innoteſcencyi, wſzyſtkie te nieprawności razem złączyły ſię, to ieſt: nieprawny Exekutor, Dzień Swiąteczny, y pora nocna, ale kiedy choć iedna z nich zaydzie, można opponować, y Dekret termin muſi uchylić, że iednak użyć tey excepcyi lub nie, na woli ieſt pozwanego, kiedy niebędzie widział przez to zyſku w ſprawie ſwoiey, lepiey iey uſtąpić. Ta excepcya y pierwſza przeciw Kommiſſarzom, temu mieyſcu y czaſowi przed fundowaniem

Juryſdykcyi tak ieſt przywiązana, że po ufundowaney Juryſdykcyi więcey wchodzić nie powinna.

IV. Trzecia excepcya przed fundowaniem Juryſdykcyi opponować ſię mogąca, wynika z okoliczności mieyſca, na ktorym zaczyna ſię Akt Kommiſſyi, ieżeliby do ſłuchania Swiadkow, á bardziey rzetelnego onych zeznania miało bydź niebeſpieczne, więc pozwany tak ma ſtawać -- „W obecności W. N. po„zwanego y rekonwenienta ſalvis &c. „ac proteſtando &c. na Akt Kom„miſſyi y fundowanie Juryſdykcyi „na tym mieyſcu w Dworze y Domu „Urodzonego Aktora, z przyczyny: że „Swiadkowie będąc poddani, do wy„znania prawdy obawiaiąc ſię, by kto „w pobocznym Pokoiu do ſłuchania „ich mowy niebył zataiony, śmia„łość utracą; przytym, że przez infor„macyą Dworſkich Ludzi, z przy„daniem groźby do utaienia prawdy

przy-

„przyciśnieni bydź mogą niezezwa-
„laiącego, y przed fundowaniem Ju-
„ryſdycyi Akt ten do Cerkwi, lub
„Domu N. czy też innego dla Swiad-
„kòw wolnego Mieyſca przenieść
„ſupplikuiącego. --

Tu Aktor odpowie naprzykład --
„Ex adverſo Urodzony qui ſupra Ak-
„tor, proteſtuiąc ſię o nieſprawiedliwe
„iakoby nie ſamey żądał y ſzukał
„ſprawiedliwości, y zamyślał nieſum-
„niennie w Procederze czynić kroki,
„od W. pozwanego ſiebie Aktora w
„Sądzie ninieyſzym Kommiſſarſkim
„oczernienie, oraz daiąc kawcyą, że
„żadna z takowych nieprawności y
„gwałtowności czyniona nie będzie,
„na tym mieyſcu ile wygodnieyſzym
„do Aktu Juryſdykcyą fundować y
„dalſzy Proceder nakazawſzy, Kom-
„miſſyą expedyować, iako wyżey, u-
praſzał -- Kiedy tą kawcyą pozwa-
ny nie uſpokoiony odpowiada --
„In contra Wielebny qui ſupra poz-
wany

„wany reprotestuiąc się, że tey ex-
„cepcyi nie na oczernienie Urodzo-
„nego Aktora, ale tylko dla zacho-
„wania Prawa mieysce Kommissyi-
„nym Sądom aby było obom stro-
„nom żadnego pozoru boiaźni nie-
„daiące waruiącego y ostrzegaiącego
„używa replikował, á gdy same Pra-
„wo Domy stron uznaie bydź dla
„sprawiedliwości podeyrzane, przeto
„o przeniesienie Aktu Kommissyi,
„iako wyżey domawiał się -- Nim
tu przyidzie Kommissarzom przy-
stąpić do Dekretu, wiedzieć maią, że
w takowey zaniesioney excepcyi po-
zwany nie iest obligowany dowod-
nie probować y te niebespieczeń-
stwa pokazać, bo przy iakichkol-
wiek konjekturach do prawdy same
iego oświadczenie y żądanie prze-
ciwney stronie præjudicium nieczy-
niące, podług Prawa dostateczną
iest pobudką, do przeniesienia Aktu
na inne mieysce, choćby dla Kom-

missa-

missarzów mniey wygodne, byle dla sprawy niepodeyrzane, y powinni przenieść, przytym y to zważyć, ieżeli strona powodowa przy wielkim uporze stoi utrzymuiąc Akt w Domu swoim, to samo czyni prezumpcyą o podstępkach przyszłych, zwłaszcza kiedy mieysce od pozwanego wymienione iest do Aktu sposobne, choćby też y Dom wieśniaka, y ieżeli po replice pozwanego Aktor nie odwołuie się, prosząc o odesłanie tey kognicyi do Sądu, służy
„Dekret -- My Kommissarze, zważaiąc że Akt Kommissyi expedyo-
„wać się powinien na mieyscu dla o-
„bòch stron dobrze ubespieczonym,
„á że ten Dom Aktora, funduiącey
„się na Prawie podpada excepcyi, y
„iest excypowany. Przeto też excep-
„cyą przyiąwszy, fundowanie Jurys-
„dykcyi naszey z dalszą Processu
„prozekucyą na mieysce N. prze-
„nieśliśmy, y stronom do widzenia y
słysze-

,ſłyſzenia Juryſdykcyą naſzą fundo-
,wać, y dalſzy Proceder nakazać,
,na wyż wyrażonym mieyſcu, Dnia
,Jutrzeyſzego na godzinę N. zrania
,ſtawać roſkazaliśmy, y tenże termin
,do ſtawania zawiły zachowaliśmy - -
Jeżeli ſtrona powodowa uſilnie nale-
ga o odeſłanie tey kognicyi do Są-
du Deleguiącego choćby pozwany
y niezezwalał. Dekret - - My Kom-
,miſſarze ſkłoniwſzy ſię do Inſtan-
,cyi Urodzonego Aktora, za ſuſpen-
,dowawſzy fundowanie Juryſdykcyi
,naſzey, kognicyą tey excepcyi, do
,Sądu Deleguiącego odeſłaliśmy - -
Poprzenieſieniu Aktu Kommiſſyi na
mieyſce podług żądania ſtrony za-
pozwaney, kiedy y ſtrona powodo-
wa nieczyniąc rekurſu do Sądu ſkła-
nia ſię do prozekucyi, naterminie
wyznaczonym przyſtawaniu ſtron,
Kommiſſarz pioro trzymaiący za-
czyna od Aktu wte słowa - - Dzia-
,,ło ſię w Domu N. Dnia N. Mieſią-

„ca y Roku wyżey wyrażonych.

Przed nami &c. aż do tych słów -- *naterminie dzisieyszym z Listu obwieszczalnego* - - aż do słowa *przypadłym* za miast których tak pisać, - - *na terminie dzisieyszym z Aktu przeniesienia przypadłym* potym za miast tych słów *pokładaiąc Dekret* y daley aż dotych *mocą tegoż Jurysdykcyą* pisać, -- *reseruiąc się do Instancyi swoiey* na „Dniu wczorayszym wniesioney, w „sprawie tamże wyrażoney między „sobą Aktorem z iedney, á Wieleb- „nym N. pozwanym y rekonwenien- „tem z drugiey strony toczącey się „y agituiącey, Jurysdykcyą naszą Kommissarską ufundować -- y daley aż do końca. Już tu pozwany „zezwala y pisać -- W obecności „W. N. pozwanego y rekonwenienta „salvis &c. ac protestando &c. na „fundowanie Jurysdykcyi y dalszy „Proceder zezwalaiącego- - Dekret- -

My

„My Kommiſſarze, za zezwoleniem
„ſtron Juryſdykcyą naſzą Kommiſ-
„ſarſką ufundowaliśmy, y ſtronom
„dalſzy Proceder nakazaliśmy --

Ta excepcya za zwyczay z niektorych oſtrozności zarzuca ſię przed fundowaniem Juryſdykcyi, ale tu opuſzczona, ma mieyſce y po ufundowaniu Juryſdykcyi, przed przyſtąpieniem do dalſzey prozekucyi, iakby ſię tam miała odprawić pokażą dylacye w tamtym mieyſcu z innych okoliczności wynikaiące.

Dla iaśnieyſzey Kommiſſarzow informacyi, te excepcye, każda oſobliwie położona y explikowana, ieżeliby pozwany miał do opponowania dwie z nich lub y wſzyſtkie może ię wſzyſtkie opponować, nie razem iednak, ale z oſobna, oſobliwie excepcya przeciw Sędziom, ta zawżdy nayprzod y oſobno niełącząc z drugiemi opponuie ſię, druga y trzecia mogą łączyć ſię, á ieżeli ich nie łą-

czy w zarzucaniu, ten porządek ma zachować się, że pierwey powinna bydź zarzucona excepcya terminu z zle intymowanych Innotescencyi wynikaiąca, á potym o mieyſce, ktòra iako się rzekło, y po ufundowaney Juryſdykcyi mieścić się może, oſtrożność iednak zachować należy, oſobliwie w excypowaniu Kommiſſarza, bo ta wiele krzywdzi na honorze, y z lada ſuſpicyi nienależy się iey chwytać, pod obowiązkiem ſumnienia, krom że y uſądu Kommiſſarz ſwoiego onieſławienia dochodzić może.

§ Trzeci.

Pozwany niemaiąc Prawney excepcyi do zatrzymania ufundowania Juryſdykcyi, na iey fundowanie zezwolić powinien, ale ieżeli ma ſłuſzne przyczyny, prosić o dylacyą tu na nią mieyſce, y gdy prosi adnotuie się -- W obecności W. N. poz„wanego y rekonwenienta ſtawaiące-

"go salvis &c. ac protestando &c.
"na fundowanie Jurysdykcyi zezwa-
"laiącego, ale że Innotescencye do-
"piro od Dni kilku miał sobie inty-
"mowane, á zatym w tak kròtkim
"czasie niemògł się iako należy przy-
"gotować do Aktu, przytym że w ten
"czas roboczy, Swiadkòw potrzeb-
"nych sprowadzić niema łatwości,
"dla tego dalszą Kommissyi prozeku-
"cyą na inszy czas odłożyć proszą-
"cego --
" Aktor odpowiedzieć może -- Ex
"adverso Urodzony qui supra Aktor,
"że naypryncypalnieysza do Kom-
"missyi gotowość mieć Swiadkòw
"replikował, á że ci wszyscy są w
"bliskości bo tu na mieyscu, przeto
"odrzuciwszy dylacyą od W. poz-
"wanego wniesioną, dalszy Proceder
"nakazać supplikował - - W popiera-
niu pozwanego o dylacyą Kommis-
sarze maią uważyć racye, ktòre przy-
wodzi, y poznawszy ten czas dla

niego trudny, zwłaszcza zniebeſpieczeńſtwem upadnienia na dowodach Dekret -- My Kommiſſarze, „zapatrzywſzy ſię na Dekret Sądu „Deleguiącego na oſoby naſze wy„padły od ſtrony powodowey złożo„ny, tudzież zważywſzy kadencyą „terminu z Liſtu obwieſzczalnego „prawnie intymowanego na Dzień „dziſieyſzy przypadaiącego, za ze„zwoleniem ſtron Juryſdykcyą naſzą „Kommiſſarſką w Imie Pańſkie ufun„dowaliśmy, á przychylaiąc ſię do „racyi od W. pozwanego wnieſio„nych, y uznawſzy ię bydź ſprawie„dliwę, dalſzą tey Kommiſſyi proze„kucyą do Dnia N. Mieſiąca N. Ro„ku teraznieyſzego odłożyliśmy, y „ten termin ſtronom do ſtawania za„wiły zachowaliśmy M. D. N. -- Jeżeli zaś racye nieſą konwinkuiące potym słowie *ufundowaliśmy* kon„tynuować -- Oraz ponieważ racyę „od W. pozwanego wnieſione nie-

kon-

„konwinkuią potrzebną bydź dyla-
„cyą, przeto nieodwłòcznie dalſzy
„Proceder obòm ſtronom nakazali-
„śmy --

Kiedy dylacya będzie pozwolona na terminie z niey przypadłym, Kommiſſarze Akt reaſſumuiąc tak go maią zapiſać • - Roku iako wyżey Mieſiąca N. Dnia N.

Przed Nami &c. z *Liſtu obwieſzczalnego*, aż do *przypadłym* odmienić *naterminie dziſieyſzym z Aktu y Dylacyi przypadłym*, potym zamiaſt *pokładaiąc Dekret* aż do *mocą tegoż* y te ſame opuſzczaiąc
„piſać ponich, -- Referuiąc ſię do
„Inſtancyi ſwoiey na pierwſzym
„Akcie wnieſioney, wſprawie tamże
„wyrażoney między ſobą Aktorem
„z iedney, á W. N. pozwanym y
„rekonwenientem, z drugiey ſtrony
„toczącey ſię y agituiącey, Akt Kom-
„miſſyi reaſſumować y dalſzy Pro-
„ceder nakazać debita cum Inſtan-

cya uprafzał -- Już tu pozwany ze-
„zwala -- W obecności W. N. po-
„zwanego y rekonwenienta falvis &c.
„ac proteftando &c. na reaffumo-
„wanie Kommiffyi y dalfzy Proce-
der zezwalaiącego -- Dekret --
„My Kommiffarze za zezwoleniem
„ftron Akt Kommiffyi reaffumowa-
„liśmy y ftronom dalfzy Proceder
„nakazaliśmy -- Może ieſzcze y
powtòrną Dylacyą wnosić o ktòrey
y ktòrych pozwoleniu, maią fobie
przypomnąć, Kommiffarze wfzyftko
to co fię rzekło w części I. §.
czwartym o prorogacyi, gdyż te dy-
lacye po ufundowaney Juryfdykcyi,
nic nie fą innego, tylko przed czafem
Aktu nazwane prorogacye, y co fię
tam przepifało do zachowania w
wydawaniu prorogacyi, toż fię za-
chować powinno w pozwalaniu dy-
lacyi, y to wiedzieć że ftrona po-
wodowa, z przyczyny niegotowoś-
ci, do Aktu, dylacyi mieć nie może,
bo ta

bo ta każdego czasu powinna bydź gotowa, chybaby z innych tam wyrażonych przyczyn. W mieyscu tych dylacyi opuszczona pierwey mieysca excepcya, mieścić się może, fundamenta iey y kontrowersyę podług wyrażenia w §. wyższym.

§ Czwarty.

Kiedy pozwany stawaiący nie ma żadnych excepcyi ani dylacyi o ktorych się rzekło, powinien na fundowanie Jurysdykcyi, y na prozekucyą Kommissyi pozwolić, y Kommissarz po zapisaney Instancyi od Aktora do zafundowania Jurysdykcyi, iaka się wyraziła pod Aktem pierwszym, zaraz ma zanotować, y zezwolenie iego -- W obecno„ści W. X. N. Parocha N. pozwane„go y rekonwenienta stawaiącego „salvis &c. ac protestando &c. na „fundowanie Jurysdykcyi y dalszy „proceder zezwalaiącego- - Dekret- - „My Kommissarze zapatrzywszy się

na

„na Dekret Sądu Deleguiącego na „osoby nasze wypadły, od strony po„wodowey złożony, tudzież zwa„żywszy kadencyą terminu z Listu „obwieszczalnego prawnie intymo„wanego, na dzień dzisieyszy przy„padaiącego za zezwoleniem stron „Jurysdykcyą naszą Kommissarską, „w Imie Pańskie ufundowaliśmy, y „stronom dalszy proceder nakaza„liśmy. --

Tu stronom dwie się otwieraią roboty, wprowadzenie Swiadków, y podanie interrogatoriów, co do Swiadków? mogą zachodzić excepcye, co do interrogatoriów? kommunikacye y odpisy, ieżeli przed zaczęciem Aktu tego niebyło sposobem w §. pierwszym opisanym, tu zaś do tego sposob, po wyż wyrażonym Dekrecie Aktor wprowadza Swiadków, pozwany zaś nie znaiący ieszcze istoty interrogatoriów, z których mógłby się informować y ku excy-

powaniu

powaniu Swiadkòw, tamuiąc Swiadkòw przyięcie, w przòd prosi o kommunikacyą interrogatoriòw, dla przeyrzenia się y odpisania interrogatoriòw relewacyinych czyli Ressponsoryalnych, potym gdy odpisze, y swoie rekonwencyonalne położy, wzaiemnie strona powodowa bierze kommunikacyą rekonwencyonalnych, y swoie resposoryalne odpisawszy powtòrnie przyłożeniu ich u Sądu Kommissyinego, w prowadza Swiadkòw, y tu dopiro następuią z tey y inney strony excepcyę Swiadkòw z terminami y Dekretami.

Możeć wprawdzie pozwany ieżeli potrzeba wyciągać będzie użyć tego przeciągu, lecz te dwie rzeczy dla prędszey expedycyi można razem łączyć tym porządkiem.

I. Aktor wprowadza Swiadkòw y pokłada interrogatorya swoie, co „się tąk zapisuie - - Tandem Urodzo„ny qui supra Aktor na dalszą Kom-

missyi

„missyi prozekucyą Swiadków NN.
„prawnie zapozwanych wprowadził,
„tychże do przysięgi przyiąć y po-
„dług interrogatoryów złożonych
„examinować doprasżał się - - Po-
zwany prosi razem o kommunika-
cyą Regestru Swiadków y interro-
„gatoryów - - In contra Wielebny
„qui supra pozwany, niebędąc swia-
„dom Swiadków od strony powodo-
„wey wprowadzonych, dla wywie-
„dzenia się y informowania, czy ia-
„kowey prawney nie podlegaią excep-
„cyi onych Regestru oraz interroga-
„toriów dla odpisania sobie pozwa-
„nemu do Dnia iutrzeyszego kom-
„munikować supplikował - - Tey
kommunikacyi Aktor niepowinien
trudnić, á Kommissarze maią De-
„kretem nakazać - - My Kommis-
„sarze Regestra Swiadków y interro-
„gatoryów w kopiach stronie zapo-
„zwaney kommunikowaliśmy y Akt
„do Dnia iutrzeyszego godziny Os-
mey

„mey zrania odłożyliśmy -- Nim interrogatoria od ſtrony powodowey podane y podpiſane, z ſtołu zniydą, Kommiſſarze zaſiadaiące maią ię podpiſać, choć tak krótko, --
„Te interrogatorya od ſtrony powo-
„dowey do Kommiſſyi podane pod-
„piſuiemy NN. Kommiſſarz ſtrony
„powodowey *mp* NN. Kommiſſarz,
„ſtrony zapozwaney *mp* Tym ſpoſobem y Regeſtra Swiadków, y wſzyſtkie inne interrogatorya, y cokolwiek napiśmie do Kommiſſyi podane będzie, w ſwych czaſiech y mieyſcach podpiſować maią.

II. Odebrawſzy pozwany kopię interrogatoryów y Swiadków, przeciw interrogatoryom gotuie punkt w punkt ſwoie reſponſoryalne, Swiadków zaś aby umiał excypować, y daremnie Kommiſſyi niezatrudniał, ma wprzód poznać przyczyny prawne dla których kto niemoże świad-

czyć.

czyć. Przyczyny zaś ile w sprawach facti potocznych Duchownych, te pryncypalnie zważać trzeba.

1. Wiek Człowieka, y niemaiący lat czternastu za Swiadka przyięty bydź niema, przytym wszyscy nie maiący zupełnego rozumu, czyto przez złe przyrodzenie, czyteż przez trafunkową waryacyą, nie mniey y człowiek głuchy.

2. Zostaiący w prawie z tym przeciw ktòremu iest wprowadzony, nieprzyiaciel widome zawzięcie maiący, y w nieprzyiaźni doświadczony; lub też wielki przyiaciel strony przeciwney.

3. Wszyscy wprowadzaiącego krewni y powinowaci bliscy y dalsi byle nie wkategoryi gdzie ich tylko Swiadectwo wiadomość dać może, oraz bliscy krewni y powinowaci strony przeciw ktòrey wprowadzaią się, tylko w sprawie Matrymonialney dla dowodu pokrewieństwa, czyteż

powi-

powinowactwa.

4. Człowiek wprowadzaiącego, poddany domowy ſłużący, ci iednak w kategoryach domowych obcym ludziom niewiadomych mogą świadczyć.

5. Infamis że piiak, á tym bardziey w złodzieyſtwie, czarodzieyſtwie, krzywoprzyſięſtwie notowany Lichwiarz, publicznie ćwiczony, na gardło oſądzony, w klątwie zoſtaiący, podłe usługi odprawuiący, po karczmach walaiący ſię, y inni w innych wielkich niecnotach y podłości ſtanu zoſtaiący.

6. Niewierni iako to żydzi y inni, przeciw Chrześcianom świadczyć niepowinni.

7. Ubogi przy nieſtatku y złym ſumnieniu datkiem uwodzący ſię, człowiek bowiem ubogi chleba żebraiący, ale w ſtatku świadomy y dobrego ſumnienia powſzechną opinią maiący, powinien bydź przyięty.

8. Nie-

8. Niewiasta, ale to w większych sprawach zwłaszcza kryminalnie intentowanych w cywilnych y takich gdzie się Niewiasty bardziey znać mogą, maią bydź przyięte.

9. Zakonnik bez pozwolenia Przełożonego.

10mo. Wszyscy wchodzący w sprawę z stroną wprowadzaiącą, iako to Delatorowie, y pobudziciele do sprawy, przytym wszyscy Ministrowie Sądu, w ktorym sprawa agituie się, tudzież Patron, Prokurator, Plenipotent, w sprawach Pryncypałow w ktorych należeli, choćby też po odstąpioney Patronizacyi, Prokurze czy też Plenipotencyi. Kiedy iakowa gromada pisze się Actrix, pryncypalnieysi tylko zgromady w Aktoracie specyfikowani nie mogą świadczyć, inni wszyscy mogą bydź przyięci.

Te lub inne tym podobne w Swiadkach wprowadzonych do excypowania uważyć przeszkody, nim iednak

przyi-

przyidzie do zarzucenia excepcyi, ma wiedzieć pozwany, że nie dosyć mu będzie zarzucić, y z gołym słowem przed Kommissarzami stanąć, ale excepcyę swoię powinien będzie dowodnie probować dokumentami lub Swiadkami, w ktòre przed zarzuceniem excepcyi ma się dobrze opatrzyć, gdyż zle zarzucone, osobliwie przeciw osobom dystyngwowańszym, częstokroć niepomyślny zciągaią koniec. Nietylko zaś excepcyę wchodzą przeciw Swiadkom z przyczyn wyżey opisanych formować się maiące, ale też y przeciw interrogatoryow, á to w ten sposob: ieżeliby w interrogatoryach iednym lub więcey znalazło się co nad Materyą sprawy, lub czego niebyło w punktach do Sądu podanych, ile kiedy Kommissarze podług informacyi wyżey daney nie maią władzy przyimowania więcey, albo kiedyby Aktor ponawiał, co iuz dawnieyszą Kommissyą

y Dekretem zakończonego, ale ten Dekret powinien pozwany pokazać, autentycznie z Akt wyięty; przy tych excepcyach ma oraz wprowadzać Swiadkòw swoich, y położyć u Sądu swoie interrogatorya tak relewacyine iako rekonwencyonalne.

Gdy tedy przyidzie czas od Kommissarzòw naznaczony, Kommissarze y strony idą na mieysce, y gdy w porządku swoim zasiędą, tu pierwszy staie pozwany, y ten Akt Kommissarz adnotuie -- Na zaiutrz Dnia N. Miesiąca y Roku tychże;

„ Stanąwszy W. X. N. pozwany y „rekonwenient z kommunikowanych „sobie kopiy Regestru Swiadkòw y „interrogatoryòw strony powodo„wey, excypuiąc przeciw tymże, á „nayprzòd przeciw Swiadkowi N. „ze iest w złodzieystwie y krzywo„przysięstwie notowany, przeciw N. „że ku sobie pozwanemu zawzięcie „maiący y pierwszy motor tey spra-

wy

,,wy excypował, y tychże od Swia-
,,dectwa oddalać uprafzał. Powtòre
,,przeciw interrogatoryòw, ofobliwie
,,N: 6. & 8. położonych, że nie na-
,,leżą do tey fprawy wnofił, á zatym
,,o wymazanie onych fupplikował;
,,oraz na fwoią ftronę Swiadkòw NN.
,,prawnie zapozwanych wprowadziw-
,,fzy, onych przyiąć, y podług inter-
,,rogatoryòw tak refponforyalnych
,,iako y rekonwencyonalnych, które
,,podał, examinować uprafzał,. - Ak-
tor odpowiada - - Ex adverfo Uro-
,,dzony qui fupra Aktor excepcyą,
,,przeciw Swiadkom od ftrony za-
,,pozwaney wniefioną, znaiąc że y ci
,,excypowani, fą Ludzie nie notowa-
,,ni y fumnienni, przytym że przyfię-
,,ga, ktòrą maią wykonać, wfzelkie
,,znofi fufpicye, co do interrogato-
,,ryòw, że wfzyftkie do iedney pryn-
,,cypalney ściągaią fię fprawy, nie
,,fprawiedliwą bydź allegował, á za-
,,tym o przyięcie wfzyftkich Swiad-

„kòw, y interrogatoryòw, przy tym
„o kommunikacyą Regeſtru Swiad-
„kòw y interrogatoryòw ſtrony za-
„pozwaney ſupplikował -- Kiedy
pozwany ma czym probować, wnoſi
„dowody -- In contra Wielebny
„qui ſupra pozwany na dowòd ex-
„cepcyi ſwoiey przeciw N. o zło-
„dzieyſtwo y krzywoprzyſięſtwo De-
„kret w tym na niego ferowany po-
„kładał, przeciw N. na pokazanie
„podſtępkòw przez niego poczynio-
„nych Swiadkòw NN. ſtawił, tychże
„examinować, á excypowanych od
„Swiadectwa exkludować, iako wy-
„żey domawiał ſię -- Dekret iak
pokażą dowody, naprzykład -- My
„Kommiſſarze Swiadkòw od ſtrony
„zapozwaney do wyprobowania ex-
„cepcyi wprowadzonych przyięliśmy,
„z ktòrych examinu, oraz pokłada-
„nego Dekretu wyrozumiawſzy, że
„N. y N. wnieſionym przeciw nim
„podpadaią excepcyom, przeto o-
nych

„nych od Swiadczenia oddaliwſzy,
„innych wſzyſtkich od powodu wpro-
„wadzonych żadney excepcyi nie-
„podległych przyięliśmy; interroga-
„torya ſub N°. 6. & 8. iako nad ma-
„teryą ſprawy przydane za niesłużące
„uznaliśmy, oraz Regeſtra Swiadków
„y interrogatoryòw tak Reſponſo-
„ryalnych iako rekonwencyonalnych
„ſtronie powodowey w kopiach kom-
„munikowawſzy, Akt do dnia iu-
„trzeyſzego z rana na godzinę dzie-
„wiątą odłożyliśmy -- *albo* -- z któ-
„rych Depozycyi y Dekretu, ponie-
„waż excepcya wnieſiona nie wypro-
„bowana, y interrogatorya ſub N°.
„6. & 8. wyrażone zupełną z inne-
„mi maią konnexyą w iſtności agi-
„tuiącey ſię ſprawy, przeto tęż ex-
„cepcyą odrzuciwſzy, y interroga-
„torya iak ſą ſpiſane w ſwey liczbie
„y tenorze zoſtawiwſzy, wſzyſtkich
„ogòlnie od ſtrony powodowey wpro-
„wadzonych Swiadkòw przyięliśmy,

„oraz Regeſtru &c.

Wiedzieć trzęba, że w excepcyach mnieyſzey wagi zwłaſzcza przeciw oſobom z poſpòlſtwa Swiadkòw wprowadzonych można examinować bez Juramentu, á ieżeli może bydź łatwość, o drugiego ròwnie świadomego, excepcyi nie podległego, to ani ſtrona powinna czynić trudności, w przyſtawieniu na te mieyſce drugiego; w Excepcyach wielkiey wagi y przeciw oſobom dyſtyngwowańſzym, naprzykład Duchownym, ktòrzy podług Prawa powinni bydź rozumiani teſtes omni exceptione majores, Swiadkowie wprowadzeni mogą bydź etiam do Juramentu pociągnieni tylkoż oſtrożnie, aby to drugiey niezrobiło Kommiſſyi, y lepiey w takowych okolicznościach odeſłać Kognicyą do Sądu, na co da ſię ſpoſob niżey.

W tym mieyſcu zdarza ſię czaſem, że Swiadkowie od iedney lub drugiey

giey ſtrony pozwani, niechcą ſtanąć, wtedy ſtrona na terminie tym lub wyżſzym ma uczynić wnieſienie o nie poſłuſzeńſtwo Swiadków, y proſić o wydanie Monitorium, y Kommiſſarze pierwey Monitorium Dekretem decydowawſzy, po tym go wydać maią.

Forma Monitorii.

Jan N. Paweł N. z ſtrony powodowey, Andrzey N. Bazyli N. z ſtrony zapozwaney Kommiſſarze. „WW. XX. Parochom &c. Czyniemy wiadomo, iż lubo Pracowici „NN. obywatele N. z ſtrony zapozwaney do dania Swiadectwa w „ſprawie między Urodzonym N. Aktorem z iedney, á W. X. N. Parochem N. o zabranie konia y pobicie Ludzi Aktora, iako obſzerniey „w Proceſſie ſprawy, pozwanym y „rekonwenientem z drugiey ſtrony „toczącey ſię przed Sąd naſz Kommiſſarſki przypozwani będąc nieſta-

„wili się, słusznie za takowe nieposłu-
„szeństwo powinniby bydź w klątew
„podani, My iednak łaskawie z niemi
„postępuiąc, ieszcze przeciw nim te
„nasze upomnienie wydać umyśli-
„liśmy, y wydaiemy ninieyszym Li-
„stem naszym. Dla czego Wam
„wyżwyrażonym Exekutorom wła-
„dzą naszą Kommissarską, albo ra-
„czey Sądu Deleguiącego, w mocy
„Posłuszeństwa Swiętego y pod klą-
„twy karą przykazuiemy, abyście
„lub ktòry z was doszedszy osobi-
„ście wyżwspomnionych przypo-
„zwanych Swiadkòw, onych upom-
„nieli, y rekwirowali, ktòrych y my
„upominamy y rekwiruiemy, aby do
„dania w wyżrzeczoney sprawie
„Swiadectwa przed Sąd nasz Kom-
„missarski na Dzień N. Miesiąca y
„Roku ninieyszych, ktòry My im
„za wszystkie dylacye, termin zawiły
„y troiste kanonne upomnienie prze-
„znaczamy, osobiście stawili się: á
ieżeli

„ieżeliby inaczey uczynili, y tego
„naſzego upomnienia nieſłuchali,
„więc my onych po wyſzłym wyż-
„wyrażonym Dniu y terminie, we-
„zwawſzy Imie Pańſkie, w klątew po-
„daiemy, zalecaiąc wam wyżwyra-
„żonym Exekutorom, abyście y wy
„tychze wyklętych po Cerkwiach
„Waſzych w Dni Niedzielne y Świą-
„teczne przed ludem na Nabożeń-
„ſtwo zebranym za wyklętych ogło-
„ſili y ogłaſzać ſtarali ſię pòty: pòki od
„nas innego mieć nie będziecie uwia-
„domienia. In quorum fidem &c. Dan
&c. podpis y pieczęci.

Tytuł Monitorium tego ſkłada ſię z Imion Kommiſſarzòw tylko zaſiadaiących, á nie wſzyſtkich tych, ktòrzy podług Dekretu Kommiſſyi wypiſani byli w tytule innoteſcencyi, bo po ufundowaney Juryſdykcyi, ci tylko właściwi ſą Kommiſſarze, y wſzyſtko pod ſwoim imieniem czynić maią. Wiedzieć też

trzeba

trzeba że niekażdego z Swiadkòw á zwłaſzcza tym ſpoſobem można ciągnąć do Swiadectwa, oſoby bowiem urzędami dyſtyngwowane, Prałaci y im ròwni, chybaby zechcieli z właſney woli dla wſparcia ſprawiedliwości ſtanąć y wyznać, y doſyć kiedy zeznaią pod ſumnieniem, Juramentu na nich wymagać nienależy, przytym Swiadectwo od nich na piśmie czyni animadwerſyą u każdego Sądu.

Przytym ſtarzy y na ſiłach oſłabieni, ktòrzy przyiść niemogą, nad ſiłę pociągani bydź niemaią, ale ieżeli ich Swiadectwo koniecznie potrzebne, ſtrona ma ſię ſtarać u Sądu, aby w ſwym domu przed oſobą Urzędową mianowicie Piſarzem, od Sądu zeſłaną zeznali, á ten zeſłany depozycyą zapiſaną przez ſiebie poda do Sądu w czaſie przypadaiącey ſprawy.

Oſoby żyiące z łaſki ſtrony tey, przeciw ktòrey mieliby świadczyć, do Swiadectwa z utraceniem ſpoſobu

życia

życia przymuſzać nienależy, tudzież ubodzy lub odlegli, niemaią bydź przymuſzani, kiedy Im ſtrona ſprowadzaiąca, na drogę y bawienie ſię nieprowiduie, bo ten koſzt ſtrona powinna ponieść, więcey bo y utratę zyſka ſtraconemu czaſowi proporcyonalną powinna Swiadkom nadgrodzić, z tym iednak pomiarkowaniem y oſtrożnością, aby pozòr ſuſtentacyi y nadgrody niewyſzedł na korrupcyą.

III. Strona powodowa wziąwſzy kopią Regeſtru Swiadkòw y interrogatoryòw ſtrony zapozwaney, ma odpiſować y na excepcyą przygotować ſię ſpoſobem wyżey dla pozwanego danym, á gdy w czaſie Kommiſſarze zaſiędą, Powod ſtaie, á Kommiſſarz adnotuie -- Dnia N. Mieſiąca y Roku tychże.

„ Stanąwſzy Urodzony N. Aktor „z kopiy Regeſtru Swiadkòw y inter„rogatoryow ſtrony zapozwaney ſo-

bie

„bie kommunikowanych excypuiąc
„przeciw Swiadkom, przeciwko N.
„że dla ubòstwa y niedostatku swego
„korrupcyą zwykł się uwodzić, iakoż
„y praktykowało się, że przez korrup-
„cyą świadczył. Przeciwko N. że
„iest domowy W. pozwanego wno-
„sił, zaczym tychże odrzuciwszy
„swoich Swiadkòw do przysięgi przy-
„iąć, á po wykonaney przysiędze,
„z temiż do Examinu przystąpić u-
praszał -- Ex adverso odpowiada
pozwany, á po odpowiedzi iego Ak-
tor, ieżeli ma dowody, probuie ex-
cepcyi, y wszystko to, co się opisało
wyżey przy excepcyi Swiadkòw stro-
ny powodowey, ma mieysce y De-
kret ad normam tamże opisanych
Dekretòw z przydatkiem przyięcia
do Juramentu Swiadkòw excepcyi
niepodległych od obu stron wpro-
wadzonych y oświadczeniem przy-
stąpienia do Examinu, naprzykład --
„My Kommissarze zważywszy NN.
dowody

„dowody na wyprobowanie excepcyi
„od ſtrony powodowey wnieſione,
„ponieważ co do pierwſzego, ubòſtwo
„przy dobrym ſumnieniu y przykład-
„nych poſtępkach iego infamować
„go niepowinno, y nie infamuie, co
„do drugiego, że domowe Akcye do-
„mowemi probuią ſię Swiadkami,
„przeto tę excepcyą odrzuciwſzy,
„Swiadkòw od ſtrony zapozwaney
„wprowadzonych, iako excepcyi nie-
„podległych, przyięliśmy, y oraz
„wſzyſtkim od obu ſtron wprowa-
„dzonym, w przytomności tychże
„ſtron na wyznanie prawdy poprzy-
„ſiądz nakazaliśmy, á po wykonaney
„takowey przyſiędze z temiż do ſe-
„kretnego Examinu przyſtąpiliśmy.
-- Jeżeliby ktòra ſtrona odrzuce-
niem excepcyi ſądziła ſię bydź gra-
wowaną, może wnieść ſalwę excypo-
wania tegoż Swiadka y Depozycyi
Jego u Sądu na terminie z Kommiſ-
ſyi, czego Kommiſſarze dopuścić

maią

maią dodaiąc w Dekrecie po *od-*
„*rzuciwszy* y co do osoby Swiadka
„N. stronie N. na terminie z Kom-
„missyi u Sądu Deleguiącego oppo-
„nowania teyże excepcyi przeciw
„niemu y Depozycyi iego salwę zo-
stawiwszy -- albo ieżeli excepcya
będzie wielkiey wagi y na Kom-
missyi przez sprzeczkę stron przy
niedostatku dowodòw nie może
bydź rezolwowana, kognicyą ta-
kowey excepcyi y słuchanie Swiad-
ka do Sądu odesłać temi słowy - -
„Kognicyą excepcyi, przeciw Swiad-
„kowi N. od strony N. zarzuconey,
„y examen do Sądu Deleguiącego
„odesławszy, innych nie excypowa-
„nych przyięliśmy &c.

To też wiedzieć, ieżeliby w ktò-
rym z tych terminòw strona appel-
lowała, lepiey iest appellacyą przy-
iąć, kiedyby iednak zdało się im re-
futować, á po tey refutacyi strona
appelluiąca od prozekucyi Kommis-
syi

ſyi odſtępuie, y ſama odſtąpiwſzy chce y Kommiſſarzów ſwoich odciągnąć, aby niebyli przytomni dalſzemu Aktowi, niepowinni tey proźby ſłuchać, y maią z drugiemi Akt kontynuować, bo po ufundowaney Juryſdykcyi, iuż nie dependuią od woli ſtrony, ale ſą Kommiſſarze z mocy y władzy Sądu Deleguiącego, y tego powagę na ſobie prezentuią, chyba żeby y druga ſtrona zezwalała.

Co do przyſięgi wiedzieć należy, że Kapłani przyſięgaią kładąc palce na Ewengelij y ſtoiąc, á Swieccy na Krucyfixie y klęcząc, ale wſzyſcy iednakową formą.

Forma Przyſięgi.

„Ja N. przyſięgam Panu Bogu „Wſzechmogącemu w Tròycy Swię„tey iedynemu, iż w ſprawie między „N. Aktorem z iedney, á z pozwa„nym N. z drugiey ſtrony toczącey „ſię prawdę powiem, y że tey praw-

dy

„dy ani z namowy, ani z przekupu,
„ani z wziątku iakiego daru, albo o-
„bietnicy albo boiaźni, albo z przy-
„iaźni nie zataię: lecz tak, iakom
„widział, słyszał, lub sam lub od ko-
„go, zeznam y prawdę powiem; Tak
„mi Panie Boże dopomòż, y niewin-
„na Jezusowa Męka, *Kapłan* - - y ta
Swięta Ewangelia. Lubo tu pokazane są sposoby excypowania przeciw Swiadkom, y interrogatoryom, maią iednak wiedzieć strony, że w ten czas tylko tych srzodkòw od Prawa pozwolonych użyć należy, kiedy wcale wyciąga potrzeba tego dla uchronienia się od upadku w sprawie; używać zaś na przedłużenie sprawy dla wycięczenia strony, lub dla zakrycia prawdy, niegodzi się. Kommissarze też nie tak prędcy maią bydź do zanotowania excepcyi, y w ten czas ią dopiero w Akta przyimować, kiedy przez ustne stron kontrowersye niemogą bydź

ułatwio-

ułatwione, y nie nastąpi wybòr Swiadkòw, przeciw ktòrym strony nic nie maią do wniesienia.

IV. Kiedy więc strony nie maią żadnych sprzeczek o Swiadkòw, albo że iuż są ułatwione przez ustne kontrowersye, po wprowadzeniu Swiadkòw od strony powodowey y zapisaniu,iako wyżey Sub N: I. Pozwany odpowiada - - In contra Wielebny qui supra pozwany y rekonwenient zezwoliwszy na Swiadkòw strony powodowey, na swoią stronę Swiadkòw. NN. prawnie zapozwanych wprowadził, tychże do przysięgi przyiąć, y podług interrogatoryòw swoich relewacyinych y rekonwencyonalnych examinować upraszał. E converso Urodzony qui supra Aktor na świadkòw od strony zapozwaney wprowadzonych zezwolił. My Kommissarze Swiadkòw wprowadzonych, za zezwoleniem stron przyięliśmy, y onym

„w przytomności tychże ſtron po-
„przyſiądz nakazawſzy; z temiż do
„Examinu przyſtąpiliśmy - -

V. Kiedy pozwany nieſtaie, á Kommiſſarze maią moc in contumaciam, w ten czas wyczekawſzy porę, w ktòrey podług Prawa ſtrony ſtawać powinny, to ieſt: kiedy iuz będzie ſłońce na zachodzie lub na Dniu iutrzeyſzym, po zapiſaney od ſtrony powodowey ſtawaiącey inſtancyi do fundowania Juryſdykcyi w §. drugim przepiſaney zaraz in contumaciam funduią Juryſdykcyą, piſząc Dekret - - My Kom-
„miſſarze zważywſzy ſtrony powodo-
„wey inſtancyą, á pozwaney nad
„czas Prawem przepiſany czekaney,
„ani przez ſię ani przez Prokurato-
„ra nie ſtawaiącey kontumacyą, tęż
„ſtronę nieſtawaiącą, za kontuma-
„cyiną y niepoſłuſzną uznaliśmy, y
„w takowym iey nieſtawaniu y nie
„poſłuſzeńſtwie Juryſdykcyą naſzą

Kom-

„Kommiſſarſką w Imie Pańſkie u-
„fundowaliśmy, y ſtronie ſtawaiącey
„dalſzy Proceder nakazaliśmy --

Niektòrzy Kommiſſarze, w okoliczności takowey kontumacyi y nieſtawaniu ſtrony przy Dekrecie wyżey napiſanym funduiącym Juryſdykcyą, łączą razem przyięcie Swiadkòw, ſtrony ſtawaiącey, ſłuchaią Juramentu y przyſtępuią do Examinu. Ten Proceder zamyka w ſobie prędkość nieſtawaiącemu uciążliwą, może bowiem, maiąc nie co pozwolonego czaſu do rozmyślenia ſię, zreflektować ſię y ſtanąć, á zatym należy te dwa Akta, fundowanie Juryſdykcyi, y przyimowanie Swiadkòw rozłączać z przedłużeniem nieiakiego czaſu, y dylacyą na przykład od ſpołudnia do iutra, czy też od rania do ſpołudnia, dodaiąc po tych ſłowach *Proceder nakazalismy - - y Akt tey Kommiſſyi do dnia iutrzeyſzego na go-*

dzinę ósmą ranną odłożyliśmy -- Co w ten czas osobliwie zachować należy, kiedy strona u Kommissyi niestawaiąca, stawała u Sądu, y ma swoich Kommissarzòw, y może się zdarzyć, iako y częstokroć zdarza się, że przez iakową nie sposobność nie może ściągnąć na sam Punkt terminu, nie zaś żeby niechciała stawać, Akt iednak powinien bydź zapisany na Dniu samego terminu, przez List obwieszczalny wyznaczonego,

Jeżeliby się tedy tak zdarzyło, że po ufundowaney Jurysdykcyi in contumaciam, w czasie dylacyi przybyła strona z swoiemi Kommissarzami: że pierwszym Kommissarzom, iako raz prawnie ufundowaney, powtòrnie iey fundować nie należy, á nowo przybyłym osobnie ią fundować natura Aktu nie dozwala, y byłoby nad moc powierzoną, gdyż ieden Akt Kommissyi w fundamentalney istności swoiey byłby rozdwoiony, przeciw inten-

intencyi Sądu Deleguiącego, ktòry dał obòch ſtron Kommiſſarzòw wſpòlną, nie zaś dla każdych oſobną, iako do iednego Aktu, władzę, y raz tylko, y iedna tylko fundować ſię powinna Juryſdykcya, należy więc w takowym przypadku Kommiſſarzom pierwſzym, ktòrzy Juryſdykcyą fundowali, drugich z ſtroną przybyłych do wſpòlnego Aktu przyiąć Dekretem w ten ſpoſob.

Na terminie z dylacyi po ponowionym Akcie -- Dnia N. Mieſiąca y Roku tychże --

„Stanąwſzy oſobiście, Urodzony N. „Aktor w dalſzym postępowaniu w „ſprawie, Swiadkòw NN. prawnie „zapozwanych wprowadził, onych „do przyſięgi przyiąć y examinować uprаſzał -- Po zapiſaniu w te słowa wprowadzonych od powodu Swiadkòw, pozwany ſtaie, y proſi o przyięcie ſiebie y Kommiſſarzow ſwoich na przykład --

„ W obecności Wielebnego N. Pa-
„rocha N. pozwanego y rekonwe-
„nienta ſtawaiącego ſalvis &c. ac
„proteſtando &c. przekładaiąc przy-
„czyny, to ieſt: złą drogę, y rożne
„przypadki, dla ktorych z Kommiſ-
„ſarzami ſwoiemi Przewielebnemi
„NN. na ſam termin Aktu tey Kom-
„miſſyi poſpieſzyć nie mogł, y że te
„ſpoźnienie ſię, iako przypadkowe, á
„nie na ſprzeciwienie ſię Prawu za-
„ſzłe, na upadek w ſprawie poczyta-
„ne mu bydź niepowinno, ile że ſam
„porządek Prawa y ſłuſzność wycią-
„ga, á żeby Akt Kommiſſyi, w ſpol-
„nym obòch ſtron procedowaniu y
„obronach expedyował ſię, y że w
„wſpolnym procedowaniu, iaśniey
„odkrywa ſię prawda, y ſtrony w zu-
„pełnych funduią ſię dowodach,
„zwłaſzcza gdy przyſpieſzył w czaſie
„do łączenia ſię ſpoſobnym, bo
„wſzelkie ſalwy, ktoreby ſtrona po-
„wodowa podług Prawa mieć mo-
gła

„gła, y żądała poprzedzaiącym.
„Przeto przed przyięciem Swiadków
„od powodu wprowadzonych, Kommissarzów swoich, iako równie Dekretem do tey Kommissyi wyznaczonych, do wspólnego zasiadywania, y expedyowania Aktu, á siebie
„pozwanego do wspólney z powodem prozekucyi przyiąć supplikuiącego -- Tu się wyraza strona pozwana za kontumacyiną, co się trafić może y stronie powodowey, y tym samym sposobem ma postąpić, tudzież przyczyny spoznienia wyrażone: zła droga y przypadki, ale te wyrazić, należy, iakie strona będzie wnosiła.

Nie ma tu wcale strona przeciwna słuszney przyczyny nie dopuszczania tego, y sprzeciwiaiąc się pokazałaby żądanie prożney zwłoki, y większych nawet dla siebie kosztów, chyba żeby miała prawne excepcye de nowo po Dekrecie wynikłe prze-

ciw Kommissarzom, w czym strony y Kommissarze maią się sprawić podług informacyi daney w §. drugim N°. I. kiedy zaś tey nie ma excepcyi, Kommissarze maią przystąpić do łączenia się takowym Dekre-
„tem -- My Kommissarze zważyw-
„szy y poznawszy przyczyny spoznie-
„nia się bydź prawdziwe, tudzież
„roztrząsnąwszy racyą y wniesienia
„w instancyi strony zapozwaney wy-
„rażone, Kommissarzow oney Prze-
„wielebnych NN. rownie z nami
„przez Dekret approbowanych do
„wspolnego zasiadywania y expedy-
„owania Aktu, y samą stronę do
„wspolnego z powodem procedowa-
„nia przyięliśmy, y razem wszyscy
„obom stronom dalszy Proceder nakazaliśmy -- Po wypadłym takowym Dekrecie, pozwany ieżeli ma, wnosi prawne excepcye przeciw Swiadkom od strony powodowey wprowadzonym, y dalszy Proces,

w wyż-

w wyżſzych numerach opiſany.

Jeżeliby zaś ſtrona przybyła iuż po wprowadzonych y przyiętych Swiadkach, y po przyſtąpieniu przez Dekret do Examinu, łączyć ſię nie może, ale na terminie z tey Kommiſſyi ſtanąwſzy u Sądu, y przekładaiąc racye, dla ktòrych nie ſtanął u Kommiſſyi, nie pozwalaiąc na otwarcie Rotułu, ma proſić o danie mocy Kommiſſarzom ſwoim expedyowania oſobney na ſwoią ſtronę Kommiſſyi, co gdy naſtąpi, Kommiſſarze tey ſtrony maią zacząć Akt od wydania innoteſcencyi, y ſtrona powodowa może do tego Aktu ſtawać, y przeciw Swiadkom excepcyą wnoſić, y Kommiſſarze powinni wſzyſtko rezolwować.

VI. Zdarzyć ſię może, że w prozekucyi Kommiſſyi przed przyſtąpieniem do ſłuchania Swiadkow, lub w ſamym Examinie, dla Kommiſſarza zaydzie przeſzkoda ſłabości, lub

oddalenia ſię takiego, że powrotu iego w przyzwoitym czaſie ſtrony obiecować ſobie niemogą, przez co by Kommiſſya do należytego nieprzyſzła ſkutku, zwłaſzcza kiedy ſtrony po iednemu tylko ſprowadziły Kommiſſarzowi, maiąc więcey u Sądu nominowanych y approbowanych, ale do Aktu nie ſprowadzonych, w takowym przypadku Kommiſſarz daley prozekwować niemogący, lub oddalić ſię maiący, Akta przy ſwoim zaſiadaniu expedyowane ma podpiſać w te ſłowa --
„Wyż wyrazone tey Kommiſſyi Ak-
„ta przy moim z Dekretu Sądu N.
„zaſiadywania expedyowane, dalſzey
„z przyczyny N. nie mogąc czynić
„prozekucyi, na tym tu mieyſcu in-
„fidem podpiſuię NN. Kommiſſarz
„ſtrony *mp.*

Strona zaś Kommiſſarza nie maiąca, ma uczynić wnieſienie, proſząc o Dylacyą, y Kommiſſarz pozoſtały adno-

adnotować - - Po oddaleniu ſię
„Przew: N. ſtrona do dalſzey proze-
„kucyi ſwoiego Kommiſſarza nie ma-
„iąca, o zalimitowanie Aktu Kom-
„miſſyi, y odłożenie do Dnia N. Mie-
„ſiąca N. upraſzała - - Co ma bydź
„pozwolono Dekretem - - Ja niżey
„wyrażony, Akt tey Kommiſſyi do
„Dnia N. Mieſiąca N. odłożyłem,
„y tenże termin obòm ſtronom do
„ſtawania z należytą gotowością za-
„wiły zachowałem NN. Kommiſſarz
„ſtrony N. *mp*. Gdy przyidzie ter-
min, po zapiſanym Akcie - - Roku
N. Dnia N. Mieſiąca N. - - ſtrona
wprowadza Kommiſſarza, y proſi
o reaſſumpcyą Kommiſſyi, y pryię-
cie onego, á Kommiſſarz adnotuie,
„- - Stanąwſzy oſobiście NN. Aktor,
„czy też pozwany, Przewielebnego
„X. NN. Kommiſſarza na ſwoią
„ſtronę nominowanego y Dekretem
„approbowanego na mieyſce Przew:
„NN. po zaczętym Akcie tey Kom-
miſſyi

„miſſyi oddalonego, reaſſumuiąc też „Kommiſſyą do wſpòlnego zaſiady- „wania y prozekwowania przyiąć u- „praſzał - - Na co y druga ſtrona ma zezwolić, zwłaſzcza nie maiąc na przeciw ſłuſzney racyi - - W obec- „ności NN. na przyięcie Kommiſ- „ſarza, y dalſzą Aktu prozekucyą „zezwalaiącego - - Dekret - - Ja „Kommiſſarz Przew: N. od ſtrony „N. na mieyſce Przew: N. do Aktu „tey Kommiſſyi ſprowadzonego „Kommiſſarza za zezwoleniem na „to drugiey ſtrony przyiąłem, á po „takowym przyięciu oba wſpòlnie „Akt Kommiſſyi reaſſumowaliśmy, „y ſtronom dalſzy Proceder nakaza- liśmy - - Jeżeliby to było między ſłuchaniem Swiadkòw, zamiaſt *dal- ſzy Proceder nakazaliśmy* piſać, *Swiadków ieſzcze nieſłuchanych w ſwym czaſie y terminie przyię- tych, y poprzyſięgłych do kontynu- owania Examinu wprowadzić*

naka-

nakazaliśmy -- Po oddaleniu ſię Kommiſſarza zwłaſzcza w czas Examinu, ieżeliby ſtrony zgodzili ſię, aby ieden pozoſtały kończył, może to uczynić, pierwey iednak zezwolenie na to ſtron adnotowawſzy; tudzież daie ſię tu Informacya w przypadku, kiedy ſtrony po iednemu tylko ſprowadziły Kommiſſarzowi, kiedy bowiem maią po dwòch ſprowadzonych, w zaſzłey dla iednego przeſzkodzie prozekucyi łatwieyſzy ſpoſob, by y z drugiey ſtrony iednego uchylili.

Przytym wiedzieć, że w ten czas to tylko ſłuży, kiedy ſtrona ma Kommiſſarza u Sądu nominowanego y Dekretem approbowanego, w niedoſtatku zaś takowego, rekurs do Sądu Deleguiącego, iako y w ten czas, kiedy by Kommiſſarze nominowani, ziachać nie mogli, dla czego, oſobliwie w ſprawach większey wagi, y długiego czaſu potrzebuiących, należy ſtronom po dwòch lub więcey nominować. To

To też Kommissarzom z wielu y słusznych przyczyn zachować trzeba, á żeby w Kommissyi, ktòrą expedycyą Akta w ròżnych terminach przypadaiące iedne przy drugich zapisowali, nie oddzielaiąc na insze paginy y Arkusze.

VII. Szczegulniey o przysiędzę Swiadkòw wiedzieć trzeba: 1. Ze Swiadkowie koniecznie przysiądz powinni na wyznanie prawdy, y wykonywanie takowego Juramentu, żadnego z nich nie infamuię, iakoby inaczey niegodzien był wiary, gdyż się to na nich wymaga z postanowienia Prawa, ktòre chce y dysponuie, aby każdy, by też naygodnieyszy wiary Swiadek, przysiągł, y depozycya nie przysięgłego nie czyni żadnego dowodu, dla czego Kommissarze maią moc, y powinni niechcącego przymusić do przysięgi. Mogą iednak strony w prywatnym swoim interesie czyniące, wspòlnie Swiadkom przeciw

sobie

ſobie wprowadzonym darować przyſięgę, y Kommiſſarze adnotowawſzy takowe ſtron zezwolenie, mogą z niemi do Examinu przyſtąpić. Wyiąwſzy ſprawy kryminalne, y gdzie idzie o honor Boſki, Dobro Cerkiewne, Klaſztorne, Szpitalne, y Bractwa Cerkiewnego; tudzież w Sprawach rozwodowych, y ktòre wychodzą ex Officio nobili, przyſięga Swiadkom nie może bydź darowana, y opuſzczona.

2. W Sądzie Swieckim, ieżeliby potrzebne było Swiadectwo Kapłana, pociągany bydź nie ma bez woli y wyraźnego na Piśmie pozwolenia Biſkupa, y przyſięgaiąc, niekładzie palcòw na Ewangelij, ale położywſzy rękę na pierſiach, lepiey iednak aby wykonał Jurament w Konſyſtorzu ſwoim, czy też u Biſkupa.

3. Jeżeli Kommiſſya nie idzie in contumaciam, Jurament Swiadkòw bydź powinien w przytomności obòch

ſtron, inaczey przyięci do przyſięgi, w niebytności ſtrony, przeciw ktòrey ſą wprowadzeni, wyznaniem ſwoim żadnego niedadzą dowodu, bo ich wyznania moc biorą z przytomności ſtrony, przeciw ktòrey maią świadczyć.

4. Przyſięga ich ma bydź ſłuchana na Dniu powſzednym nie w Swięto.

5. Niżeli Kommiſſarze Swiadkòw przyimą do Juramentu, pierwſzy z nich ma uczynić mowę, remonſtruiąc obowiązek, ktòry maią do wyznania rzetelney prawdy, ciężkość grzechu, krzywoprzyſięſtwa, á zaſługę przed Bogiem tych, ktòrzy dla chwały Imienia iego, dla odkrycia ſprawiedliwości wyznaią prawdę, y chwalą Boga tym wyznaniem.

§ Piąty.

Kommiſſarze przyſtępuiąc do ſłuchania Swiadkòw, przypomnieć ſobie maią, że z ich dzieła Sąd, y ſtrony wyglądaią dowodòw ſprawiedliwości

wości

wości, w ich ieſt mocy niewinnego obrònić lub potępić, niecnoty odkryć, lub utaić, przeto ſami nayprzòd ſkłonieni ku Swiętey ſprawiedliwości, powinni bydź w ſzczerey myśli y żądaniu, aby iako naydoſkonaley wypytali, y wywiedzieli ſię o prawdzie dla pokazania Sądowi, co ieſt ſprawiedliwego, á co nieſprawiedliwego, y żaden znich niepowinien z parcialności ku ſtronie, ſtarać ſię o ukrycie prawdy, oſobliwie pioro trzymaiący, używaiąc terminòw ekwiwokacyą zawieraiących, albo też opuſzczaiąc dokładnieyſze ſłowa ktòre Swiadek mòwił.

Tym więc ſpoſobem ſami na umyſłach ſwoich w pobożności udyſponowani, maią każdego Swiadka ſkromnie nie daiąc mu wſtrętu, rzucaiąc czaſem według potrzeby reflexye zagrzewaiące do nietaienia prawdy, pytać nie o co więcey nadto, co ieſt w interrogatoryum od ſtrony podanym,

 y cho-

y chociażby Swiadek zwłaſzcza z proſtoty przydał co niereguluiącego ſię do intereſu, tego cierpliwie ſłuchać, ale adnotować nie należy, bo adnotowane u Sądu żadnego nieda dowodu; o to też ſtarać ſię maią, aby depozycye Swiadkòw adnotowali, ile może bydź, ich ſłowy, tak, by myśli y iſtoty ſłòw Swiadka w niczym nieodmienić, na tym bowiem rzetelność y ſumnienie Kommiſſarza zawiſło.

Powinni przytym doſkonale wyrozumieć przyczynę wiadomości, z kąd to Swiadek wie co deponuie, deponować bowiem nie może, tylko z widzenia y to właſnego, lub z ſłyſzenia czy to właſnego, czy też z drugich powieści; ieżeli z cudzey powieści, czy od takiego ſłyſzał, ktòry był przy tym y ſam widział lub ſłyſzał, czy też z famy publiczney, czas y mieyſce kiedy to ſię ſtało, á kiedy ſłyſzał, czy ieſzcze przed zaczęciem ſprawy, czy po zaczęciu ſprawy, y

iak

iak przyzna, tak adnotować: co iest y zowie się, prawnie mówiąc *Causa scientiæ* y bez wyrażenia przyczyny wiadomości, byłaby depozycya bez fundamentu nic nie ewinkuiąca, y żadnego waloru niemaiąca, zwyczay bardzo często praktykuiący się pisania depozycyi w te słowa -- „Swiadek pierwszy N. ad 1*mum* od„powiedział, wszystko prawda, iak tu „napisano, *albo* wyznał iak napisano „w interrogatorium, *albo* to niepraw„da y niepokaże się -- Swiadek dru„gi N. ad 1*mum* wyznał co dosłowa „iak pierwszy, *albo* potwierdził toż„samo, co pierwszy wyznał, *albo* dru„gi Swiadek ad 1*mum* interrogato„rium pozwanego, wyznał toż samo, „co na pierwsze interrogatorium Aktora -- te y tym podobne depozycyi opisywanie iest wcale naganne, á bardziey nic niewarte, y Sąd odebrawszy taką Kommissyą, niema z czego sądzić, y strony albo drugi

expens poiąć, albo na ſprawie upaść muſzą, niech proſzę uważy Kommiſſarz, iak ciężki rachunek ma dać Bogu; należy więc każdego Swiadka adnotować ſłowa y depozycyą, á ieżeliby ſam Swiadek pytany na interrogatoryum odpowiadał -- To ieſt tak w ſamey prawdzie, iak Swiadek N. ktòry tu był przedemną opowiedział -- tey depozycyi Kommiſſarze przyiąć nie powinni, bo każdy powinien wyznać to, co ſam wie y dać racyą z kąd wie; y owſzem nie doſyć na tym, żeby Swiadek pytany o przyczynę wiadomości powiedział -- Wiem to, bo byłem przy tym -- ale ma dodać, czy tam będąc, ſam to widział, lub ſłyſzał, może bowiem pod òw czas bydź na mieyſcu, á niewidzieć y nieſłyſzeć, będąc iakim dziełem zabawnym, albo był w tym Domu, ale nie w tey Izbie, w ktòrey ſię to ſtało. To też zdarzyć ſię może, że Swiadek zapytany na pierwſze

inter-

interrogatoryum, zaczòwſzy hiſto-rycznie, opowiada rzecz aż do końca, ktòra ieſt na interrogatorya dla iaśnieyſzego dowodu podzielona; potrzebna tu ieſt Kommiſſarza roſtropność, nayprzòd ſłuchać cierpliwie, á poſkończoney Swiadka narratywie rekapitulować interrogatorya, powtòrnie nakażde pytaiąc, y do każdego zapiſać, co ſłuży z przydatkiem z kąd to wie, bo wyznanie na każde interrogatoryum bydź powinno ſtwierdzone Cauſa ſcientiæ, y Kommiſſarzom nie należy przyimować y adnotować na pytanie pierwſzego interrogatoryum, depozycyi innym interrogatoryom ſłużącey, á potym piſać - - ad *2dum 3tium &c.* - - odpowiedział iak na pierwſze - - z przyczyny wyż wyrażoney; że Swiadek na każde z oſobna odpowiedzieć powinien y dać przyczynę wiadomości, powtòre że cokolwiek nad interrogatoryum pierwſze deponował, podług

Prawa, nie ma waloru, á zatym idzie, że poślednieyſze interrogatorya nie maią dowodu, przez co Swiadek oczewiſty podług Prawa dowòd daiący, nic nie wyprobuie,

Spoſob prawnie napiſania depozycyi pokaże ſię w przykładzie niżey położonym, tu ieſzcze należy wiedzieć porządek: że Swiadkowie ſtrony powodowey na iey interrogatorya pierwſze trzymaią mieyſce, y examen ich zaraz pod Dekretem przyſtąpienia do examinu, iako wyżey napiſanym, kontynuuiąc, Akt Kommiſſyi ma bydź piſany. Potym dopiero maią bydź ſłuchani Swiadkowie ſtrony zapozwaney na interrogatorya relewacyine, y rekonwencyonalne, ieżeli ma, y owſzem ieżeli zapozwany tego pretendować będzie. Examen iego Swiadkòw ma bydź oſobno piſany, y po zakończeniu w inſzy Rotuł zamknięty; oraz y to dependuie od woli ſtron, czy maią bydź ſłuchani

Swiad-

Swiadkowie obòch ſtron na interrogatorya obòch ſtron, czy też Aktora Swiadkowie na interrogatorya Aktora tylko, á Swiadkowie pozwanego na interrogatorya pozwanego tylko. To też wiedzieć trzeba: że Kommiſſarze po przywołaniu do Examinu Swiadka, powinni każdemu ponowić reflexyą ku wyznaniu prawdy, y nim przyſtąpią do pytania na interrogatorya ſtrony, pierwey maią każdego wypytać: iak mu Imie, z kąd ieſt, wiele ma Lat, czy dawno ſię ſpowiadał, w wyznaniu ſwoim czy ma ſprzyiać ſprawiedliwości, y to wſzyſtko adnotować ſpoſobem w niżey wyrażoney formie opiſanym, do ktòrey formy należą interrogatorya w ſprawie dla przykładu wziętey, w pierwſzym tey drugiey części paragrafie uformowane.

Forma Pisania Depozycyi Swiadków.

Examen Swiadków strony powodowey na interrogatorya konwencyonalne.

„ Swiadek pierwszy, Wielebny N. „Paroch N. miał Mszą Swiętą na „Dniu dzisieyszym po przysiągł, y „sprzyiaiąc sprawiedliwości wyznał.

„ *Ad 1mum* Tego Dnia. To iest „drugiego *7bra* wieczorną porą z „ludźmi ktorych po Imieniu nie „znam W. X. N. Paroch N. znay„dował się w końcu ulicy za płotem, „miarkuię, że musiał na kogoś zasieść, „bo nic nie robiąc, ku polu wyglądał, „y czasem krył się, *Pytany z kąd* „*było wiedział* odpowiedział, tego „wieczoru zdarzyłomi się tamtędy „przeieżdżać, y widziałem go na mo„ie oczy, y uważyłem to.

„ *Ad 2dum* Przeieżdżaiąc tylko „tam byłem y niebawiłem, á zatym nie-

„niewiem co daley nastąpiło.'
„ *Ad 3tium &c.*
„ Swiadek drugi Urodzony N. ma-
„iąc lat N. spowiadał się na Dniu N.
„poprzysiągł, y sprawiedliwości
„sprzyiaiąc wyznał.
„ *Ad 1mum* Czy zasiadał za pło-
„tami W. N. Paroch N. na ludzi U-
„rodzonego Aktora czatuiąc, tego
„nie widziałem, słyszałem tylko od
„ludzi powiadaiących, że to widzieli.
„ *Ad 2dum* Prawda że Paweł y
„Piòtr tego Dnia drugiego *7bra* w
„końcu wsi, na ulicy wyłożyli z sprzę-
„żaiu konia, Urodzonego N. y sam
„X. N. ludzi tegoż Pana N. bił y
„odpędzał G. S. gdyż na to nadiacha-
„łem, y iuż to sam widziałem.
Ad 3tium &c.
Uważyć proszę w opisaniu tych dwòch Swiadkòw, w pierwszym, że Kapłana na Swiadectwo stawionego nie należy pytać o lata, bo każdy Kapłan, nie może bydź tylko w wie-
ku

ku doſkonałym, ani ſię go pytać o odprawienie Spowiedzi, bo Mſze odprawuiący, ma bydź rozumiany: że ſię trzyma w pobożności; pytany bywa, kiedy Mſzą miał, bo z częſtego odprawowania, poznaie ſię bogoboyność iego y dobre ſumnienie. W drugim uważyć, że Szlachcica nie należy pytać z kąd ieſt, ale ieżeli ma iakowy Urząd, ten ſię przydaie, á kiedy będzie Urzędnik znaczny Ziemſki lub Sądowy, ani o Lata pytać, bo na takowe Urzędy zbyt młodych niewynoſzą, á zatym ſamych tylko Mieſzczan y wieśniakòw pytać ſię należy, z ktòrego ſą Miaſta lub wſi, bo ci inſzego zaſzczytu nie maią kròm obywatelſtwa, y te im ſprawuie kredyt podług oſiadłości y mienia ſię, daiąc poznać, że nie włoczęga nie maiący w Prawie kredytu y mieyſca.

Powtòre w wyż wyrażonych depozycyach uważyć należy, że przyczyna wiadomości, dwoiakim ſię wyraża

ſpoſo-

ſpoſobem, albo iak ieſt położona w depozycyi Swiadka pierwſzego. *Ad 1mum* temi słowy -- *Pytany zkąd by to wiedział* -- albo iako w depozycyi Swiadka drugiego. *Ad 2dum* kładąc tylko litery C. S. ktòre znaczą *Cauſa Scientiæ*. Pierwſzym lub drugim ſpoſobem przyczynę wiadomości wyłączać od depozycyi, rzecz ieſt wielce użyteczna, gdyż iaśniey pokazuie moc y walor depozycyi, w praktyce iednak czaſem ſię ta punktualność nie zachowuie, ale to zachować ſię powinno, aby przyczyna wiadomości, choć nie tym porządkiem była dołożona słowy wyraźnemi nie wątpliwemi, takiemi oraz, iakieby nie wyiawiali oſoby Swiadka.

Po trzecie y to wiedzieć, że wyexaminowawſzy na wſzyſtkie interrogatorya Swiadka, nim będzie wypuſzczony, Kommiſſarze powinni mu przeczytać depozycye iego, iak ſą adnotowane, aby wiedział, że tak napiſano

pisano iak mòwił, tudzież dla tego, że może ieszcze poprawić lub przydać, y ieżeliby co odmieniał, ma bydź tak adnotowano -- Tenże Swiadek po skończonych depozycyach ad interrogatorium N. rzecz lepiey sobie przypomniawszy dodał &c. albo odmienił powiadaiąc &c. -- pisać to co mòwić będzie, y ma także dać przyczynę wiadomości: ieżeliby zaś iakowey depozycyi zapierał się, większa wiara Kommissarzom, niżeli iemu, ta poprawa czy przypadek depozycyi, służy mu tylko do pòki nie będzie wypuszczony, y ma zupełną wiarę po wypuszczeniu między słuchaniem innych Swiadkòw, ieżeliby powracał y chciał poprawić, suspicya iest czy nie z namowy strony, ma iednak bydź przyięty y słuchany, á do Sądu będzie należało oszacować te iego poprawienie czy przydatek.

Maią też Kommissarze, przed wypuszczeniem każdemu Swiadkowi

prze-

przełożyć obowiązek pod złamaniem wykonaney przyſięgi na nim zoſtaiący, aby wyſzedſzy co deponował nikomu nie wyiawił, a choćby też nic nie deponował, będąc wſzyſtkiego niewiadomy, nie powinien wyſzedſzy mòwić, iam nic niepowiedział, bo nic niewiedział, po uczynionym zaś takowym zakazie przy depozycyi do oſtatniego interrogatoryum Kommiſſarz piòro trzymaiący ma dopiſać -- Et tantum &c. Cui &c. z kończywſzy zaś wſzyſtkich ſtrony Swiadkòw, przy oſtatniey oſtatniego depozycyi dopiſać -- Et tot & tantum &c. Cui &c. Swiadek piſać umieiący może dać depozycyą ſwoią na Piśmie, przez ſiebie podpiſanym y byle było dokładne, y z wyrażeniem przyczyny wiadomości, Kommiſſarze mogą to przyiąć, y do Rotułu inkludować. Tego też wielce poſtrzegać należy, aby nie tylko do Juramentu, lecz ani do Examinu podpiły Swiadek

dek nie był przyięty.

Kiedy strona powodowa, pròcz interrogatoryòw konwencyonalnych ma drugie responsoryalne na rekonwencyą pozwanego, każdy z osobna Swiadek po skończonych interrogatoryach konwencyonalnych przedzieliwszy depozycye, temi słowy po śrzodku pisać się maiącemi -- *Na interrogatorya responsoryalne przeciw rekonwencyi pozwanego* -- zaraz powinien bydź examinowany, y na responsoryalne, y aż przy depozycyi do ostatniego interrogatorium maią się dopisać słowa -- Et tantum *&c.* Cui *&c.* tak iako się zachować powinno z Swiadkami strony zapozwaney w interrogatoryach Relewacyinych y rekonwencyonalnych. Po zakończonym więc Examinie Swiadkòw strony powodowey, maią przystąpić do słuchania Swiadkòw strony zapozwaney na interrogatorya Relewacyine y rekonwencyonalne, ieżeli

żeli ma, tudzież onych depozycyą adnotować, albo zaraz pod Examinem Swiadków powodu, albo osobno podług żądania pozwanego, iako się wyżey rzekło. Kiedy się łączą razem, dosyć iest tak ich intytułować - -

„ Examen Swiadków strony zapoz„waney, na interrogatorya Relewa„cyine y rekonwencyonalne - - y zaraz potym *Swiadek pierwszy &c.* Jeżeli się osobno piszą, y maią pòyść w inszy Rotuł, tak z gòry zapisać należy.

„ Examen Swiadków strony zapoz„waney W. N. Parocha N. na inter„rogatorya Relewacyine y rekonwen„cyonalne sub Actu Kommissyi na „mieyscu N. z Dekretu Sądu N. w „sprawie N. agituiącey się przez nas „niżey podpisanych Kommissarzów „Roku N. Miesiąca N. Dnia N. ex„pedyowany.

„ Swiadek pierwszy sławetny N. Miesz-

„Mieſzczanin N. maiący Lat N.
„ſpowiadał ſię Spowiedzią Paſchalną,
„*albo* na Dniu N. poprzyſiągł, y ſpra-
„wiedliwości ſprzyiaiąc wyznał.

Na Interrogatorya Relewacyine.

„ *Ad 1mum* Tego Dnia drugiego
„*7bra* nie zdarzyłomi ſię bydź w
„Plebanij, ani też ſłyſzałem od ko-
„go czy X. Paroch był w Domu czy
„ieździł dokąd. *Albo* ieſt to tak, że
„tego Dnia X. Paroch zbierał Zboże
„na Polu ſwoim w końcu wſi za pło-
„tami, y bawił aż do wieczora, ale
„też y robotę ſkończywſzy, bawił
„ieſzcze z ſwemi Ludźmi do zmro-
„ku, wiem to, bo byłem y bawiłem
„tam bliſko, á zatym wſzyſtko wi-
„działem y uważałem.
„ *Ad 2dum &c.*

Na Interrogatorya Rekonwencyonalne.

„ *Ad 1mum* To wiem że w Roku
prze-

„przeſzłym Pan N. X. Parochowi „na łące N. Siano zabrał, byłem „przy tym zabieraniu y widziałem.
„*Ad 2dum* Przy zabieraniu Wo„łow niebyłem, ale znałem te Woły „X. Parocha, y widywałem ich na „Dworze Pana N. zoſtawali tam „Niedziel kilka, y znać po nich było „że zmorzone.
„*Ad 3tium &c.* A przy oſtatniey „depozycyi dodać - - Et tantum &c. „Cui &c.
Tym porządkiem każdy Swiadek ma bydź examinowany aż do oſtatniego, y tam dopiero Et tot Et tantum &c. Cui &c..
W ten czas kiedy ſtrony wnoſzą y pretenduią, aby obòch ſtron Swiadkowie na wſzyſtkie, to ieſt obòch ſtron interrogatorya byli examinowani, należy y w ten czas nie mieſzaiąc iednych z drugiemi, pierwey ſłuchać Swiadkòw ſtrony powodowey, á potym zapozwaney tym po-

 rząd-

rządkiem, napiſawſzy tytuł: *Examen Swiadków ſtrony powodowey* zaraz Swiadek pierwſzy *&c.* na interrogatorya konwencyonalne *Ad 1mum &c.* na interrogatorya Relewacyine W. pozwanego *Ad 1mum &c.* na interrogatorya rekonwencyonalne pozwanego *Ad 1mum &c.* na interrogatorya reſponſoryalne Aktora przeciw rekonwencyi pozwanego *Ad 1mum &c.* y tym ſpoſobem maią bydź ſłuchani inni; á gdy wyexpedyowany będzie oſtatni powodu, dopiero ma ſię zacząć Examen Swiadków ſtrony zapozwaney, y ieżeli ten Examen ma ſię łączyć w ieden Rotuł, zaraz po depozycyach Swiadków powodowych zapiſać ty-
„tuł w te ſłowa -- Examen Swiad-
„ków ſtrony zapozwaney -- y zaraz zacząć, Swiadek pierwſzy *&c.* zachowuiąc porządek nie odmiennie, iak z Swiadkami powodu, ieżeli zaś maią iść w inſzy Rotuł, tytuł --

Exa-

„Examen Swiadków ſtrony zapozwa-
„ney W. N. Parocha N. na interro-
„gatorya konwencyonalne relewa-
„cyine y rekonwencyonalne pozwa-
„nego oraz reſponſoryalne powodu
„przeciw rekonwencyi, ſub Actu
„Kommiſſyi na mieyſcu N. z Dekre-
„tu Sądu N. w ſprawie N. agituią-
„cey ſię przez niżey podpiſanych
„Kommiſſarzów Roku N. Mieſiąca
„N. Dnia N. expedyowany - - Swia-
dek pierwſzy &c. iako ſię wyżey
rzekło.

Jeżeli w czaſie examinu Swiadków ſtronie przybędą dowody, probowania excepcyi przeciw Swiadkowi w ſwym terminie znnieſioney, ktorych pod ów czas niemiała, á zatym y excepcya była odrzucona, może czy to w czas ſam Examinu, czy też po ſkończonym Examinie uczynić o to wnieſienie do Kommiſſarzów, y Kommiſſarze maią przyiąć, y adnotować, naprzykład: - -

„W tym mieyſcu po zakończonym
„Examinie wyż wyrażonego Swiad-
„ka, *albo* po zakończonych Swiadków
„depozycyach ſtanąwſzy ſtrona N.
„na wyprobowanie excepcyi wyżey
„przeciw Swiadkowi N. zarzuconey,
„dowody NN. których pod ów czas
„nie miała, wnioſła, też przyiąć, y
„na fundamencie onych ſalwę excy-
„powania przeciw niemu y depozy-
„cyi iego w Sądzie ſobie zachować,
„y w tych Aktach adnotować upra-
„ſzała. My Kommiſſarze te wnie-
„ſienie przyięliśmy y dowody adno-
„towawſzy, teyże ſtronie excypowa-
„nia u Sądu ſalwę zoſtawiliśmy - -
Podobnym ſpoſobem y inne wnie-
ſienia reguluiące ſię do ſprawy y
intereſu, y do iaśnieyſzego dowodu
ſłużące, maią bydź adnotowane, do
których ieżeliby była potrzebna y
ſtrona przeciwna, ma bydź woko-
wana y w wnieſieniu na przeciw ſłu-
chana. Nadto ieżeli po zakończo-

nych Examinach ſtrona przybrała nowych Swiadkòw, ktòrych pierwey ſprowadzić nie mogła, lub że ci iey intereſſu lepiey wiadomi, tego nie znała, może uczynić wnieſienie, proſząc o pozew dla nich, y zapozwanych wprowadzić, czemu y ſtrona przeciwna przeczyć niepowinna, chyba żeby miała excepcye prawne, y Kommiſſarze pozwoliwſzy wprowadzić Dekretem, maią tych excepcyi ſłuchać, y iako ſię w wyżſzym §. N°. II. rzekło, rezolwować, y ieżeli te excepcye niebędą prawne, odrzuciwſzy ie, Swiadkòw do przyſięgi przyiąć, y examinować; y owſzem w ſprawach Fiſci, y ex officio nobili na Kommiſſyą wypadłych, Kommiſſarze powziąwſzy wiadomość o Swiadkach zupełniey rzecz znaiących, byle iawney excepcyi niepodległych, motu proprio mogą kazać przypozwać y wprowadzonych w przytomności iednak ſtrony obwinioney y z adnoto-

 waniem

waniem excepcyi, ieżeli iakowe wnosić będzie, do Juramentu przyiąć y examinować.

W adnotowaniu depozycyi przykładnych y samey tylko sprawiedliwości szukaiących Kommissarzòw zwyczay ten iest, że w Examinie Swiadkòw strony powodowey, depozycye pisze Kommissarz strony powodowey, á dyktuie podług wyznania Swiadka Kommissarz strony zapozwaney; y wzaiemnie, w Examinie strony zapozwaney pisze Kommissarz strony zapozwaney, á dyktuie Kommissarz powodu, wychodząc zaś z Sessyi lokuią Akta w Szkatułce Kommissarza strony iedney, á kluczyk się oddaie Kommissarzowi strony drugiey, y iako w przytomności wszystkich zamykaią się, tak nie mogą bydź odemknięte, tylko w przytomności wszystkich. Kiedy zaś Akt limituie się na czas długi, wszyscy Kommissarze podpisawszy Akta expedy-

pedyowane, lokuią ię w trzymaiącego piòro; wiedzieć też należy, że Kommiſſarze ſą wielce obligowani do Sekretu, aby ſtronom nic niewyiawili, y ten Sekret tak Kommiſſarzòw iako y Swiadkòw obowiązuie aż do czaſu publikacyi depozycyi u Sądu lub u Kommiſſyi, kiedy Kommiſſarze maią moc finalnego rozſądzenia, naſtąpić maiącey, á y potym co ktòry Swiadek deponował, y wſzyſtko to, coby między ſtronami y Swiadkami mogło uczynić niechęć lub większą kłòtnię, w Sekrecie trzymać należy, gdyż y Sąd tego publikować nie będzie; y ieżeliby za zezwoleniem ſtron Kommiſſarze przybrali Piſarza do Aktòw, ten ma wprzòd przyſiądz na Sekret, wyiąwſzy ieżeliby był publiczny Notaryuſz.

Chociaż rzekło ſię wyżey, że Kommiſſarz dyſtyngwowańſzy przez ſzacunek powagi ſwoiey bierze prym

mieyſca, ale co do Aktu wſzyſcy ſą równi, a zatym ten godnieyſzy, czci przez ludzkość uczynioney, nie ma używać na kontempt kollegów, zwłaſzcza wymagaiąc na nich powodowania ſię z pokrzywdzeniem ſprawiedliwości, w czym oprzeć mu ſię każdy może, y powinien, z tą przecież ſkromnością: by tey nieſnaſki y emulacyi ſtrony niedociekły, y nie ſtałoſię zgorſzenie powadze Kommiſſarſkiey nieprzyzwoite. Wiem praktykę w podobnych luktach mądrze uſpokoioną, y w ſubſeliach nienaganioną, że dwóch będąc, każdy z oſobna wſzyſtkie Akta piſał, y każdy w ſwóy Rotuł zamknięte ſwey ſtronie oddał.

Akta Kommiſſarſkie do Sądu przyiść powinny wypiſane, dokładnie, czytelnie, czyſto, tak by żadney niebyło litury czyli mazania, lub ſenſu y słów albo liter potrzebnych opuſzczenia, przeto ieżeliby potrzeba wy-

ciągała

ciągała, aby były ad mundum przepisane, maią się przepisować w przytomności wszystkich, y na mieyscu Aktu, żadnemu niepozwalaiąc do domu dla przepisania, á przepisane wszyscy wspòlnie zweryfikowawszy z pierwszym napisaniem, ieżeli co nieodmieniono, lub opuszczono, lub przydano, też pierwsze napisanie maią spalić, tak, á żeby u żadnego Kommissarza naymnieyszego papierku nie zostało.

Kiedy Dekretem będzie przydany, lub za zezwoleniem stron od Kommissarzòw przybrany Pisarz zwłaszcza Apostolski, czy też z kreacyi inszey Duchowney władzy publiczny, ten ma inszą do zapisowania formę, o ktòrey samemu wiedzieć należy.

§ Szòsty.

Kiedy Dekretem Kommissyi Kommissarze będą mieli zlecone nietylko słuchanie Swiadkòw, ale też wizyą gruntu, na ktorym się wiolen-

cya

cya ſtała, albo o ktòry między ſtronami ſprawa, lubo ta wizya może bydź podług okoliczności y ſpoſobnieyſzey pory pierwey, niż ſłuchanie Swiadkòw, co zawiſło na żądaniu ſtron y roſtropności Kommiſſarzòw, y owſzem ieżeli wizya może ſłużyć do oświecenia Kommiſſarzòw, y do łatwieyſzego poymowania y rozumienia depozycyi Swiadkòw w granicach, obmiedzowaniu y ich imionach, lepiey ieſt uprzedzić wizyą, odłożywſzy na potym ſłuchanie Swiadkòw; w Aktach iednak Kommiſſyi, chybaby porządek intereſſu y ſprawy inaczey kazał, za zwyczay adnotuie ſię po depozycyach w ten „ſpoſob -- Przytym mocą tegoż „Dekretu Kommiſſyi y za uproſze„niem ſtron, z Ludźmi granic, y ob„miedzowania dawnego dobrze wia„domemi na Łąkę, z ktòrey Urodzony „Aktor zabrał Siano W. pozwanego, „pretenduiąc bydź ſwoią, wziąwſzy

wynoto-

„wynotowane z funduſzu granice, y
„miedzy gruntòw Cerkiewnych wy-
„iachaliśmy, y ſtanąwſzy nayprzòd
„pytaliśmy, iakby ſię nazywała, y
„czy ta to ieſt, o ktòrą między ſtro-
„nami ſprzeczka, y poznawſzy z od-
„powiedzi, że ta ieſt nie inna, y tak
„ſię nazywa, kazaliśmy ſobie poka-
„zać iey miedzy, w pokazaniu pytą-
„liśmy iak ſię nazywaią, á z odpo-
„wiedzi zapatrzywſzy ſię na opiſanie
„Funduſzowe, znaleźliśmy łąki y iey
„miedzy imiona ieſzcze do tąd trwa-
„iące, też obchodząc y ważaiąc
„przy na ocznym Ludzi przyświad-
„czaniu uważyliśmy, że Urodzony
„Aktor maiąc o miedzę N. łąkę
„ſwoią, zepſuwſzy dawno miedzę,
„pomknął ſię znacznie w łąkę Cer-
„kiewną, co poznać ſię dało nay-
„przòd z znakòw dawney miedzy; w
„iednym rogu kamień duży zdawna
„dla miedzy tam położony, ktòry
„ile niezbyt ieſzcze w ziemie uryty,
łatwo

„łatwo od wiadomych mieyſca mògł
„bydź odkopany, w drugim rogu od
„dołu wedle pòl oranych pień drze-
„wa przez Aktora od Lat kilku
„zciętego w korzeniu ieſzcze nie
„zgniły maiącey; powtòre z tąd, że
„pola tam leżące w ſwych miedzach
„od granicy do granicy ròwną idą
„ſzerokością, co ieſt zachowane y w
„polu ornym Urodzonego Aktora, po
„ſam pień pokazany, od ktòrego po-
„rzuciwſzy ciągnienie miedzy, ku
„kamieniu wtargnął, po nad oromę
„Pola Cerkiewne, w łąkę Cerkiewną,
„y znacznie ią zwąził, á ſwoią nad
„należytą miarę w ſzerokości, z tey
„ſtrony pomnożył; á gdy w takc-
„wym dowodzie Urodzony Aktor
„ludzi dowodzących pracowitych N.
„N. Obywatelòw teyże Wſi do za-
„przyſiężenia tego dowodu pociągał,
„My onych do przyſięgi przyięliśmy,
„y w przytomności ſtron każdemu
„z nich na tę Rotę -- Jako tak z po-
wieści

„wieści dawnych Ludzi iako y pa-
„mięci moiey od lat młodych wiem
„y znam doſkonale, że kamień y pień
„na tey miedzy okazane, ſą miedzowe,
„nie z trafunku znayduiące ſię, y Pa-
„rochowie tuteyſi z dawnych dawien
„po te znaki koſili -- poprzyſiądz na-
„kazaliśmy, y poprzyſięgli, oraz
„dokumenta NN. od ſtrony zapoz-
„waney pokładane w Oryginałach y
„autentycznych extraktach, uważnie
„y rozmyślnie czytaliśmy, z dowo-
„dzeniem miedz, y granic konfron-
„towaliśmy, y zgadzaiące ſię w
„wſzyſtkim znaleźliśmy, y iakośmy
„widzieli y poznali, tę wizyą naſzą
„dla zupełney Sądu informacyi wy-
piſaliśmy -- Do wizyi należy użyć
ludzi, iak ſtarſze mogą ſię znaleść, y
niekoniecznie z tey wſi, ale y inſzey
graniczącey; w przykładzie wyżey
opiſanym przyłączona ieſt y przyſię-
ga, dla pokazania: że takowe Jura-
menta od Kommiſſarzow maią bydź
przyi-

przyimowane, kiedy ſtrony pretenduią, ale ieżeliby ſię w praktyce zdarzyło mieć takowe ograniczenia dowody, przyſięga mniey potrzebna. W zachodzących wątpliwościach kiedy obie ſtrony ſtawią Swiadkow inſze pokazuiąc miedzy, na przezorności zawiſło Kommiſſarzòw, ktòrych maią przyiąć, poniewaz obòch ſtron przyięci bydź nie mogą, bo iedne tylko miedze y granice ſą prawdziwe.

Wizya gruntu, ileby tylko była potrzebna do obiaśnienia ſprawy, może bydź y bez Dekretowego wyznaczenia, za żądaniem obòch ſtron, ale mocnieyſza czyniona z Dekretu, y gdy ią Dekret nakaże, może ſię odprawić in contumaciam ſtrony do wizyi nieprzyſtępuiącey. Tudzież nie tylko wizya idzie w zaſzłey kontrowerſyi o grunt y miedzy iego, ale też dla uznania ſzkòd poczynionych, iako to: wyciętego drzewa, ſpaſionego

nego zboża, y innych.

Jeżeli osobno są pisane y do inszego Rotułu depozycye Swiadków strony zapozwaney, wizya ma się zapisać, przy depozycyach strony powodowey, gdzie są y inne Akta, ieżeliby okoliczność inaczey nie radziła.

CZĘSC TRZECIA

Co maią zachować Kommisſarze po zakończoney Kommiſſyi.

§ Pierwſzy.

Po zakończoney Kommiſſyi, Kommiſſarze nie maiący mocy finalnego rozſądzenia, to iedno maią do czynienia, tęż Kommiſſyą odeſłać do Sądu dla finalney roſprawy, naznaczywſzy ſtronom termin do otwarcia Rotułu, czy też nakazawſzy przypozew w takie ſłowa - - Ten „wyż wyrażonych prawnie poprzy„ſięgłych Swiadkòw Examen zakoń„czywſzy, y depozycye onych po„dług Boga y Sumnienia wiernie za„piſawſzy, też dla finalnego ſtron, „rozſądzenia do Sądu Deleguiącego „Konſyſtorza Generalnego Włodzi„mierſkiego z należytym uſzanowa„niem odſyłamy, y termin ſtawania do

„do otwarcia Rotułu Dzień N. Mie„siąca N. Roku teraznieyszego stro„nom przeznaczyw zy, dla zupeł„nieyszey wiary y wagi, przy zwy„kłych pieczęciach rękoma własnemi „podpisuiemy. Dan Roku, Miesiąca, „Dnia, iako wyżey NN. Kommissarz „strony powodowey *mp.* NN. Kom„missarz strony zapozwaney *mp.*

Jeżeli z iakowey okoliczności wyraźnego terminu nie naznaczaią, za miast tych słow -- *Termin stawania &c.* pisać -- *y by strona stronę do otwarcia Rotułu przypozwała nakazawszy dla zupełnieyszey &c.* Kiedy pozwanego inkwizycya w inszy Rotuł idzie, depozycye Swiadków iego, tymże sposobem maią bydź podpisane, y należy aby w obydwòch inkwizycyach wszyscy się Kommissarze podpisali, y wszyscy pieczęci swoie pokładli, inaczey Kommissya poszłaby w podeyrzenie; w inkwizycyach in contumaciam

pozwanego expedyowanych po tych słowach -- *prawnie poprzysięgłych* dodać, *od strony powodowey wprowadzonych, & in contumaciam pozwanego słuchanych Swiadków &c.* y nie termin naznaczać, ale pozwanego do otwarcia Rotułu przypozwać nakazać powinni.

To zakończywszy, powinni przystąpić do pieczętowania Rotułów razem wszyscy, na mieyscu Aktu w obecności stron; w Rotuł zaś kiedy są dwa, to w pryncypalnieyszy powodu gdzie są wszystkie Akta Kommissyi, należy inkludować krom Aktów Kommissyi, Dekret na Kommissyą czy też List Remissoryalny, czy to Instrument, za którym ta się Kommissya expedyowała, List obwieszczalny, y prorogacyi ieżeli był, List monitorij przeciw Swiadkom, ieżeli był, y inne dowody ku wsparciu sprawy służące, y którey stronie służą w tey Rotule inkludować, tudzież interro-

terrogatorya y Regeſtra Swiadkòw, ktòre ktòrey ſtronie y Examinowi Swiadkòw ſłużą, w tey Rotuł włożyć, á ieżeli obòch ſtron Swiadkowie na obòch ſtron interrogatorya ſłuchani byli, wſzyſtkie interrogatorya ma- ią bydź na dwie ręce przepiſane, od ſtron y Kommiſſarzòw podpiſane, y iedne w powodu, drugie w pozwa- nego Rotuł zamknięte; w zamyka- niu y pieczętowaniu Rotułu tey na- leży użyć przezorności, y oſtroż- ności, aby bez nadwerężenia pie- częci nie mògł bydź otworzony y rewidowany, y wſzyſcy Kommiſ- ſarze pieczęci ſwoie położyć maią.

Dokumenta ktòre niepowinny iść do Rotułu, iako to Funduſze, zapiſy, Legacye y inne, co były prezento- wane u Kommiſſyi, y w Aktach ſą adnotowane, niżeli ſtronom oddane będą, na każdym maią zapiſać, y wſzyſcy podpiſać produkt w te ſło- „wa -- Roku N. Mieſiąca N. Dnia

„N. u Sądu Kommiſſyi był produko-
„wany y pokładany in fidem &c.
„NN. Kommiſſarz ſtrony powodo-
„wey *mp.* NN. Kommiſſarz ſtrony
„zapozwaney *mp.* Na oſtatek po-
winni zapiſać Rotuł w te słowa - -
„Rotuł inkwizycyi y Examinu Swiad-
„kòw w ſprawie między Urodzonym
„N. Aktorem z iedney á W. X. N.
„Parochem N. o zabranie konia y
„pobicie ludzi Aktora, iako obſzer-
„niey w Proceſſie ſprawy pozwanym,
„y rekonwenientem z drugiey ſtrony
„w Sądach Konſyſtorza Generalnego
„Włodzimierſkiego toczącey ſię y
„agituiącey przez nas intro podpi-
„ſanych Kommiſſarzòw, in loco loci,
„na ſtronę powodową expedyowaney
„zamknięty y zapieczętowany, y do
„wyż wſpomnionego Sądu dla final-
„nego rozſądzenia, z wyznaczeniem
„do otwarcia na Dzień N. Mieſiąca
„N. Roku teraźnieyſzego terminu
„wraz z ſtronami odesłany. - -

Y na drugim Rotule pozwanego, toż ſamo ma ſię zapiſać, odmieniwſzy gdzie piſze *na ſtronę powodową* piſząc, *z ſtrony W. pozwanego y rekonwenienta expedyowaney*; ieżeli nie będzie rekonwencyi słowo *rekonwenienta* opuſzczać; kiedy obòch ſtron Examen w ieden Rotuł idzie, natymże mieyſcu piſze ſię -- *Na obie ſtrony expedyowaney* -- Jeżeli Kommiſſya expedyowana in contumaciam, na tymże mieyſcu piſać -- *Na ſtronę powodową in contumaciam ſtrony zapozwaney nieſtawaiącey expedyowaney* -- Przy tym kiedy do otwarcia niema naznaczonego terminu, zamiaſt tych słòw -- *z wyznaczeniem do otwarcia &c.* piſać -- *gdy ſtrona ſtronę do otwarcia przypozwie, wraz z ſtronami odeſłali my* Na Rotule in contumaciam *wraz z ſtronami* opuſzcza ſię.

§ Drugi.

Kommiſſarze oraz Sędziowie po zakończo-

kończonych Swiadkòw Examinach rewizyi y wszystkim tym co do dowodòw w sprawie należy, postępuią ku finalney decyzyi, zachowuiąc też same prawne kroki y Akta, ktòre expedyuią się po odesłaney Kommissyi u Sądu.

Akt Pierwszy.

Strona powodowa stanąwszy uprasza o publikowanie depozycyi Swiadkòw, y ieżeli rozumie bydź potrzebną, razem doprasza się y o kommunikacyą tychże, á Kommissarz adnotuie -- Dnia N. Miesiąca „y Roku wyż wyrażonych.

„ Po zakończonym wyż wyrażonych „Swiadkòw examinie, stanąwszy Uro„dzony N. Aktor, tychże Swiadkòw „depozycye publikować, y onych w „kopiach sobie kommunikować upra„szał -- Kiedy Aktor bierze kommunikacyą, należy aby ią brał y pozwany, gdyż nie przeyrzawszy się dobrze w Depozycyach nie miałby

czego

czego odpowiedzieć na excepcyą, ktòreby Aktor przeciw nim zechciał wnosić, á zatym tak ſtawać
„powinien -- W obecności W. N.
„pozwanego y rekonwenienta na pu-
„blikacyą depozycyi Swiadkòw ſłu-
„chanych zezwalaiącego, y także o
„Kommunikacyą onych ſupplikuią-
„cego -- Dekret -- My Kommiſ-
„ſarze y Sędziowie, mocą Dekretem
„Sądu Deleguiącego, nam użyczoną
„postępuiąc ku finalnemu rozſądzeniu
„za inſtancyą ſtrony powodowey á
„zezwoleniem zapozwaney, depozy-
„cye ſłuchanych przez nas Swiadkòw
„publikowaliśmy, onychże kommu-
„nikacyą w kopiach obòm ſtronom
„wydać zezwoliwſzy, termin excy-
„powania przeciw tymże, Dzień N.
„Mieſiąca y Roku ninieyſzych na-
„znaczyliśmy, y ſtronom do ſtawa-
„nia zawiły zachowaliśmy M. D. N --

Kommiſſarze wydaiąc kommunikacyą, wiedzieć maią, że oryginal-

nych inkwizycyi, y Aktu Kommiſ-ſyi żadney ſtronie powierzać niemaią, ani z mieyſca Sądu wydawać komu innemu do wypiſania kopij, ale ſami ię wypiſać powinni, wypiſuiąc zaś należy każdą depozycyą wypiſać wiernie, opuſzczaiąc iednak imie Swiadka, z kąd ieſt, wiele ma Lat, y wſzyſtko to, zkądby ſtrona mogła doyść oſoby Swiadka, á zatym po wypiſanym tytule Examinu, iaki gdzie ieſt, tak tylko piſać - *Swiadek pierwſzy &c.* nic więcey nie przydaiąc. *Ad imum &c.* piſać depozycyą, y tym ſpoſobem wſzyſtkie inkwizycye wypiſawſzy, na końcu podpiſać - - Te Kopie inkwizy-„cyi ſtronie N. kommunikowane „podpiſuiemy NN. Kommiſſarz y „Sędzia ſtrony powodowey *mp.* NN. Kommiſſarz y Sędzia ſtrony zapozwaney *mp* - - Interrogatorya także powinni wydać przez kopią, y podpiſać, á nie oryginalnie, y owſzem

wſzyſt-

wszystkie dowody na piśmie do Kommissyi podane, rekwiruiącey stronie maią wydawać w kopiach, á nie same pokładane.

Akt Drugi.

Strony odebrawszy kopią depozycyi, maią się przygotować do excypowania przeciw depozycyom, przeciw ktòrym excepcye prawne są te - -

1*mo* Jeżeli w iakowym interrogatorium niezgodzili się Swiadkowie, w wyrażeniu czasu, albo rzeczy, albo mieysca, albo osoby, każdy insze wymieniaiąc, albo ten sam waryuiąc tu wyznał tak, potym przy inszym interrogatorium odmienił.

2*do* Kiedyby deponowali inną rzecz, á nieto co się zamyka w interrogatorium, lub przydali co nad interrogatorium, ten przydatek, lub całe, niepodług interrogatoryòw wyznanie, nieprobuie, czy też kiedyby niebyli examinowani podług interrogatoriòw.

3*tio* Kiedyby deponowali nie tak iak wiedzieli, ale podług informacyi od ftrony daney, lecz tu należy dowieść informacyą ieżeli w depozycyach niepokazało się.

4*to* Depozycya bez doftateczney przyczyny wiadomości nieprobuie.

5*to* Kiedy ieft Swiadek iedyny, to ieft: do wfparcia depozycyi fwoiey, drugiego zgodliwie z fobą wyznaiącego nie maiący, bo podług Prawa ieden Swiadek zupełnego dowodu nie daie, wyiąwfzy te fprawy, w ktòrych przyięcie iedney depozycyi, ni komu nie fzkodzi, naprzykład w wątpliwości, czy Cerkiew była poświęcona? ieden z przyczyną wiadomości przyświadczaiący doftatecznie probuie, tak; że będzie uznana za poświęconą.

Upatrzywfzy iakowe z wyż wyrażonych excepcye do opponowania tychże dwoiaki fpofob, ieden z pifania Schedy, w ktòrey oraz powinna bydź wyrażona konkluzya czyli Pe-

tycya

tycya, iakiego ſtrona żąda dla ſiebie Dekretu, y to w zwyczaiu maią Patronowie od ſtron ſtawaiący, do ktòrych też wiedzieć należy, iak ta Scheda ma bydź ſpiſana, drugi wnieſienia excepcyi ſłòwney przez Kommiſſarza w Aktach adnotować ſię maiącey; gdy więc termin przyidzie Kommiſſarz piòro trzymaiący zapiſuie - - Dnia N. Mieſiąca y Roku tychże -- Stanąwſzy oſobiście „Urodzony N. Aktor na terminie „dziſieyſzym z Akt y konſerwacyi „przypadłym, contumaciam W. X. „N. pozwanego y rekonwenienta „quatenus nieſtawaiącego y nic prze- „ciw depozycyom Swiadkòw nie „wnoſzącego accuſavit,&c in ejus con- „tumaciam z ſtrony ſwoiey przeciw „depozycyom Swiadkòw na ſtronę „pozwaną ſłuchanych mianowicie „przeciw pierwſzego, ad *2dum* w in- „terrogatoryach relewacyinych, że „odpowiedział niepodług interroga-

torium

„torium, czas y mieyſce kiedy y
„gdzie ſię to ſtało odmienił, ad 3tium
„w rekonwencyonalnych że depono-
„wał ſam ieden nie wſparty od żad-
„nego zgadzaiącą ſię z iego wyzna-
„niem depozycyą excypował, y op-
„ponował, á przeto na fundamencie
„depozycyi na ſtronę ſwoią zezna-
„nych, żadney excepcyi niepodle-
„głych, dowodnie probuiących y in-
„ſzych dowodów do Kommiſſyi po-
„danych W. pozwanego, nie tylko
„przez ſwoich Swiadków nie relewo-
„wanego, ale bardziey przekonanego,
„y na wyprobowanie rekonwencyi
„doſtatecznych depozycyi nie ma-
„iącego, za attentowane zabranie
„konia, y bicie Ludzi, iako gwałci-
„ciela prawem obwarowanego na
„publicznych drogach beſpieczeń-
„ſtwa, opiſanemi tymże Prawem
„karami ukarać, zabranego konia
„oddać nakazać, Ludziom pobitym
„ſatysfakcyą naznaczyć, za opuſz-
czone

„czone z przyczyny takowego zabo-
„ru y ludzi zbicia, gospodarskie osmo-
„niedzielne roboty podług taxy y
„powszechnego zwyczaiu, Summę
„Złotych 100. wynoszące nadgrodę
„zeznać, Pretensye w rekonwencyi
„wniesione, iako niewyprobowane
„odrzucić, y podług Regestru expens
„prawny w sprawie teraznieyszey ło-
„zony Summę Złotych 252. Grosz 15.
„Szelągòw dwa wynoszący, sobie
„Aktorowi przysądzić debita cum
„instancia upraszał - -

Pozwany przeciw tym excepcy-
om odpowiada, oraz wnosi excep-
cye ieżeli ma, przeciw depozycyom
Swiadkòw strony powodowey, y do-
prasza się na przeciw o przysądzenie
sobie czego żąda, Kommissarz ad-
notuie - - W obecności W. N. poz-
„wanego y rekonwenienta, salvis &c.
„ac protestando &c. przeciw wnie-
„sionym od powodu excepcyom, że
„Urodzony Aktor nie rospatrzywszy

się

„ſię dobrze w kommunikowanych
„Swiadkòw depozycyach, że w pierw-
„ſzym *ad 2dum* w relewacyi wyra-
„ża Swiadek czas y mieyſce podług
„interrogatoryòw, y że *ad 3tium* w
„rekonwencyi, nie ſam ieden wyzna-
„ie, bo trzeci y piąty toż zeznaią,
„nie uważył y nieſłuſznie excypo-
„wał replikuiącego, oraz przeciw de-
„pozycyom Swiadkòw ſtrony powo-
„dowey, oſobliwie przeciw drugiego.
„*ad 4tum* w konwencyonalnych, że
„niedał doſtateczney przyczyny wia-
„domości. *ad 5tum* w reſponſoryal-
„nych na rekonwencyą, że wyznał
„z powieści cudzych fałſzywych ex-
„cypuiącego, y referuiąc ſię do de-
„pozycyi na ſwoią ſtronę ſłużących,
„w wſzyſtkich interrogatoryach zu-
„pełny dowòd czyniących, ani od
„rekonwencyi Urodzonego Aktora
„relewuiących, tudzież do wizyi y
„innych dokumentòw pokładanych,
„ſiebie pozwanego w pretenſyach po-
wodu

„wodu wolnym uczynić, w ſprawie
„rekonwencyi Urodzonego Aktora,
„za attentowane wiolencye, zabory
„ſiana y wołòw, podług Prawa uka-
„rać, ſiano zabrane oddać nakazać,
„y żeby do tey łąki więcey nie wcho-
„dził zakazać, miedzy dawne znaka-
„mi okazanemi ponowić pozwolić,
„za karencyą roboty przez czas trzy-
„manych wołòw nadgrodę naznaczyć,
„y także pokładaiąc Regeſtr koſztòw
„w tey ſprawie erogowanych, Summę
„Złotych Polſkich 221. Groſzy 8.
„wynoſzących, na wypłacenie onych
„tegoż Aktora kondemnować ſup-
„plikuiącego --

Aktor ieżeli ma co replikować, przeciw excepcyi od pozwanego opponowaney in contra wnoſi, y Kommiſſarz adnotuie, iako wyżey w replikowaniu pozwanego; to też uważyć, że tu dla przykładu położyły ſię excepcye przeciw iednemu tylko Swiadkowi, á w ſprawie, tyle

trzeba

trzeba excypować, ile będzie excepcyi podległych. Po takowych excepcyach y replikach, należy Kommissarzom przystąpić do Dekretu, ale że pierwey muszą dobrze roztrząsnąć Dokumenta, depozycye, excepcye, repliki, co w prędkim czasie bydź nie może, więc do tego motu proprio mogą uczynić dylacyą, y inszy termin złożyć do ferowania Dekretu: naprzykład --
„My Kommissarze y Sędziowie stron, „kontrowersyi, excepcyi, y replik wy„słuchawszy, y że iuż nie zabieraiąc „się do żadnych inszych, na depozy„cyach y pokładanych dowodach „staneli, y podług swego interessu „konkludowali wyrozumiawszy, do „finalney decyzyi przystępuiąc, y też „stron dowody na deliberacyą bio„rąc, termin ferowania sentencyi, „Dzień N. Miesiąca y roku niniey„szych wyznaczyliśmy, y stronom „do stawania zawiły zachowaliśmy „M. D. N.

Kiedy

Kiedy ſtrony konkluzyą z excep-cyami kładą w Schedach, od Aktora tak ſię adnotuie - - *ſtanąwſzy &c.* aż dotąd - - *ſtrony ſwoiey* - - daley kontynuuiąc - - Ex-
„cepcye przeciw depozycyom Swiad-
„ków oraz konkluzyą na piśmie wno-
„ſił, y w Schedzie napiſaney złożył,
„podług teyże Dekret na ſwoią ſtronę
„ferować debita cum inſtantia upra-
ſzał - - Tu czaſem pozwany proſi o kommunikacyą Schedy od powodu złożoney, y ſwoią pokłada - -
„W obecności &c. ac proteſtan-
„do &c. o kommunikacyą excep-
„cyi, y konkluzyi od ſtrony powo-
„dowey złożoney dla replikowania
„przeciw tymże ſupplikuiącego, o-
„raz z ſtrony ſwoiey Schedę excep-
„cyi y konkluzyi pokładaiącego - -
Aktor bierze wzaiemnie kommuni-
„kacyą - - In contra Urodzony qui
„ſupra Aktor, także o kommunika-
„cyą Schedy od W. pozwanego

„złożoney uprafzał -- Już w takowym ftron Procederze na tym terminie przyiść nie może do Dekretu, iako wyżey, ale powinien naftąpić Dekret Kommunikacyi --
„My Kommiffarze y Sędziowie
„Schedy Excepcyi przeciw depo-
„zycyom Swiadków y konkluzyi
„w fprawie od ftron złożone przy-
„ięliśmy, też w kopiach ftronom
„kommunikowawfzy, termin do re-
„plikowania Dzień N. Miefiąca y
„Roku ninieyfzych naznaczyliśmy,
„y ftronom do ftawania zawiły zacho-
„waliśmy M. D. N.

Te Schedy w Akta powinny bydź wpifane y fame oryginały konferwowane.

Na terminie z tego Dekretu po zapifanych od ftron wniefionych replikach y ponowionych do Dekretu konkluzyach, uformuią Kommiffarze y napifzą Dekret, naznaczaiąc termin do ferowania fentencyi

cyi

cyi iaki ieſt położony przy pierwſzych inſtancyach z excepcyi y repliki uſtnie wnieſionych, y iuż będzie pod Aktem trzecim, á trzeci niżey położony będzie w porządku, czwarty po nim.

Akt Trzeci.

W czas przypadłego terminu do ferowania ſentencyi, Aktor ſtaie y proſi o ferowanie y publikowanie Dekretu, Kommiſſarz adnotuie, a że ten Dekret y ſtronom wyłączony od Akt innych przez extrakt ma bydź wydany, dla tego należy wyraźnie y w wſzyſtkim dokładnie z zupełną napiſać go komparycyą, zaczynaiąc --

" Działo ſię N. Roku N. Mie-
"ſiąca N. Dnia N.
" Przed nami niżey podpiſanemi
"do ſprawy ninieyſzey między U-
"rodzonym N. Aktorem z iedney,
"á W. X. N. Parochem N. o
"zabranie konia y pobicie ludzi

„Aktora, iako obſzerniey w Pro-
„ceſſie ſprawy pozwanym y rekon-
„wenientem z drugiey ſtrony to-
„czącey ſię y agituiącey Dekre-
„tem Sądu Konſyſtorza General-
„nego Włodzimierſkiego na Dniu
„N. Mieſiąca N. Roku terazniey-
„ſzego ferowanym, y z Akt Kan-
„cellaryi autentycznie wydanym
„delegowanymi Kommiſſarzami y
„Sędziami, ſtanąwſzy oſobiście U-
„rodzony wyż wſpomniony Ak-
„tor na terminie dziſieyſzym z Akt
„Kommiſſyi naſzey y konſerwa-
„cyi przypadłym, contumaciam
„W. wyż rzeczonego pozwanego y
„rekonwenienta quatenus nieſtawa-
„iącego accuſavit, & in ejus con-
„tumaciam referuiąc ſię do dowo-
„dòw depozycyi Swiadkòw y kon-
„kluzyi ſwoiey na wyżſzym ter-
„minie wnieſionych w teyże ſpra-
„wie Dekret finalny ferować publi-
„kować, y mandat exekutoryal-
ny

„ny decydować debita cum inſtan-
„tia upraſzał. W obecności W. X.
„N. Parocha N. pozwanego y re-
„konwenienta ſalvis &c. ac pro-
„teſtando &c. także do dowodów
„y depozycyi na ſwoią ſtronę czy-
„niących referuiącego ſię y podług
„konkluzyi przez ſiebie na wyż-
„ſzym terminie wnieſioney, na fero-
„wanie y publikowanie Dekretu
„zezwalaiącego.

„ My Kommiſſarze y Sędziowie
„depozycye Swiadków, excepcye
„y repliki wizyą y inne dowody od
„ſtron pokładane, przeczytawſzy
„y one zupełnie wyrozumiawſzy,
„ſamego Boga y ſprawiedliwość
„przed oczyma maiąc, w Imie Pań-
„ſkie za żądaniem ſtron do final-
„nego rozſądzenia przyſtąpiliśmy,
„á nayprzód co ſię tycze konwen-
„cyi Urodzonego Aktora, ponie-
„waż z depozycyi Swiadków, żad-
„ney prawney excepcyi niepodle-

„głych, dowodnie pokazało ſię, że
„W. pozwany przez zdradliwe za-
„ſadzki y gwałtownie na publicz-
„ney do beſpiecznego przeiazdu dla
„każdego obwarowaney drodze,
„pominąwſzy dyſpozycyą Prawa,
„y ſrzodki ktòremi właſności ſwo-
„iey poſzukiwać należy przepiſane,
„konia Urodzonego Aktora zabrać,
„honor iego ſłowy nieprzyzwoi-
„temi ſzarpać, y ludzi bić ważył
„ſię. Przeto tegoż pozwanego w
„takowych gwałtownych, á oſobli-
„wiey ſtanowi Duchownemu nie
„przyzwoitych krokach y poſtęp-
„kach winnym uznawſzy, onemu
„in vim kary ſześcioniedzielne Re-
„kollekcye nie odſtępnie kontynu-
„ować ſię maiące naznaczyliśmy,
„Urodzonego Aktora z oſobami
„godnemi w właſnym iego Domu
„z należytym upokorzeniem ſię prze-
„proſić, y konia oddać nakazaliś-
„my. W ſprawie rekonwencyi, z
wizyi

„wizyi funduſzu; y innych dowo-
„dòw tudzież Swiadkòw depozy-
„cyi doſtatecznie informowawſzy
„ſię, że Urodzony Aktor w tę łąkę
„właſną Cerkiewną nieprawnie
„wſzedł, ſiano zabrał, woły grabił,
„y trzymaiąc morzył, á przez to
„przeciw Prawu wiolencyę attento-
„wał, więc by za te bezprawie
„na gruncie poświętnym uczynio-
„ne ad uſus Cerkwi Grzywien 50.
„wypłacił, ſiano zabrane oddał,
„oſądziliśmy, oraz miedze znakami
„okazanemi y zaprzyſięgłemi od-
„nowić pozwoliwſzy, na czas dal-
„ſzy wſtępu y intereſſowania ſię
„do tey łąki temuż Aktorowi pod
„karą klątwy zakazaliśmy; ſzkody
„przez zobopòlne zabory poczy-
„nione, tudzież y koſzta prawne,
„za zobopòlnie między ſtronami
„kompenſowane deklarowawſzy, czas
„uiſzczenia tego naſzego Dekretu,
„ośmioniedzielny od Aktu dzi-

„ſzeyſzego obòm ſtronom przezna-
„czyliśmy, Mandat exekutoryalny
„decydowaliśmy, & in caſu ſprze-
„ciwienia ſię ktòrey ſtrony, po
„wynieſienie onego do Sądu dele-
„guiącego odeſłaliśmy, y tak w
„wſzyſtkich punktach y katego-
„ryach oſądziliśmy, y finalnie de-
„cydowaliśmy M. D. N.

W ſprawach zawiłych y trud-
nieyſzych, ieżeliby Kommiſſarze
na teraźnieyſzym terminie mieli
potrzebę uczynienia dylacyi, y
złożenia inſzego terminu na pu-
blikowanie Dekretu, mogą to
uczynić takowym Dekretem --
My &c. aż dotąd *przyſtąpiliśmy*
daley kontynuować -- Dekret
„finalny w tey ſprawie ferowaliśmy,
„ktòrego publikacyą do Dnia N.
„Mieſiąca y Roku ninieyſzych od-
„łożyliśmy, y termin tenże ſtro-
„nom do ſtawania zawiły zachowa-
„liśmy -- M. D. N.

Na

Na tym dopiero terminie, ktòry iuż ſkładać będzie Akt piąty, po zapiſanych od ſtron inſtancyach, iakie ſię położyły wyżey w tym Akcie trzecim, odmieniwſzy tylko w inſtancyi Aktora na końcu -- *Dekret finalny ferować y publikować* &c. piſząc -- *Dekret na wyżſzym terminie ferowany publikować debita cum inſtantia upraſzał,* á w inſtancyi pozwanego zamiaſt *na ferowanie y publikowanie Dekretu* piſać -- *na publikowanie ferowanego Dekretu zezwalaiącego* -- w tychże inſtancyach opuściwſzy referowanie ſię do depozycyi dowodòw &c. w obydwòch na tych mieyſcach piſać, *referuiąc ſię do inſtancyi ſwoiey na wyżſzym terminie wnieſioney.* á Dekret takowy -- My „Kommiſſarze y Sędziowie, za inſtancyą ſtrony powodowey, y zezwoleniem pozwaney, Dekret w

ſprawie

"ſprawie ninieyſzey na wyżſzym "terminie ferowany, tak iako ieſt "od nas podług Prawa y ſprawie- "dliwości wypiſany publikowaliś- "my, w tym tenorze -- tu dopiero Dekret finalny iako ieſt napiſany, zacząwſzy od ſłòw pierwſzych -- *My Kommiſſarze* ſłowo w ſłowo wpiſać, y publikuiąc ſtronom prze- czytać.

Po ktòrego przeczytaniu ieżeli ſtrona ſądzi ſię bydź grawowaną, y chce appellować, niemoże y nie- powinna appellować do inſzego Sądu, tylko do deleguiącego, w te ſłowa -- *Od ktòrego Dekretu "Urodzony qui ſupra Aktor do "Sądu deleguiącego appellował* -- Kommiſſarze tę appellacyą przy- iąć powinni piſząc -- *My Kommiſ- ſarze y Sędziowie tę powodu ap- pellacyą przyięliśmy* M. D. N. -- -- y na tym mieyſcu maią wſzyſcy Kommiſſarze Akta Kommiſſyi y

Sądu

Sądu ſwego podpiſać y pieczęci położyć, y ſtronie rekwiruiącey lub obydwòm oſtatni ten finalny Dekret extraktami wydawſzy, Akta całey Kommiſſyi z wſzyſtkiemi kontrowerſyami y Dekretami, zacząwſzy od pierwſzego na terminie z innoteſcencyi Aktu, z Liſtem obwieſzczalnym z interrogatoryami, Swiadkòw Regeſtrami, y wſzyſtkiemi dowodami do ſprawy ſłużącemi, wyiąwſzy y zaproduktowawſzy te, ktòre przy ſtronach zoſtać powinny, wraz złączone, do Kancellaryi Sądu deleguiącego odeſłać powinni w kopercie zapieczętowane, tak ie z wierzchu zapiſawſzy -- „Proceſ ſprawy między Urodzo-„nym N. Aktorem z iedney, á W. „X. N. Parochem N. o zabra-„nie konia y pobicie ludzi Aktora, „iako obſzerniey w tymże Proceſſie „pozwanym y rekonwenientem z „drugiey ſtrony, w Sądach Kon-

ſyſto-

„ſyſtorza Generalnego Włodzi-
„mierſkiego zaczęty á po wypad-
„łym Dekrecie na Kommiſſyą z mo-
„cą decydowania na mieyſcu, przez
„intrò podpiſanych Kommiſſa-
„rzòw y Sędziòw po expedyowa-
„nych inkwizycyach finalną decy-
„zyą zakończony, y do Kancel-
„laryi Sądu deleguiącego, w ſa-
„mym Oryginale odeſłany -- Nie
dla tego poſyła ſię ten Proces za-
pieczętowany, aby ſądownie był
otwarty, tylko dla beſpieczeń-
ſtwa, aby przez kogo krom Są-
du y Kancellaryi iego niebył re-
widowany, y niema ſię poſyłać
przez ſtronę, ale przez kogo od
Kommiſſarzòw wyſłanego, czy też
przez iednego z nich, y nietylko
w ten czas powinien bydź ode-
ſłany, kiedy ſtrona appelluie, ale
choćby też nie appellowała, Kom-
miſſarze ten Proces odeſłać po-
winni, względem przepiſania ad
mun-

mundum ieżeliby tego potrzeba było, maią to wſzyſtko zachować, co ſię rzekło o Kommiſſarzach nie maiących mocy decydowania w §. pierwſzym.

To też wiedzieć, że po wyexpedyowanych inkwizycyach y wſzyſtkim tym, co na mieyſcu bydź powinno, Akta ku decyzyi zmierzaiące, Kommiſſarze mogą przenieść na inſze mieyſce, naprzykład do Rezydencyi pierwſzego z nich, ieżeli tam maią łatwość zchadzania ſię, y ieżeli te mieyſce dla ſtron nie będzie zbyt odległe y trudne, inaczey powinni wſzyſtko na mieyſcu kończyć, gdyż y Sąd powierzaiąc decyzyą, czyni to częſtokroć przez wzgląd ſtron, niechcąc ich iako od Sądu odległych w wielkie podróżne wprowadzać fatygi y koſzta, kiedyby ſię mieli przenoſić w Dekrecie Aktu pierwſzego lub drugiego, te

prze-

przeniesienie decydować powinni, choćby motu proprio, lepiey iednak czynić to, umòwiwszy się z stronami, y za ich zezwoleniem.

KONIEC
Na cześć y Chwałę
BOGA
W Tròycy Swiętey Jedynego